

1981/82:51

Måndagen den 14 december

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1981/82:159 om tillämpningen av begreppet politisk flykting

Anf. 1 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Mot bakgrund av ett antal utlänningsärenden som har avgjorts av invandrarverket har Allan Åkerlind frågat mig om "den omständigheten att politiska flyktingar har en viss religiös tro skall vara ett hinder för dem att kunna betraktas som politiska flyktingar".

En utlännings som på grund av sin religiösa uppfattning riskerar förföljelse i sitt hemland får på denna grund stanna i Sverige. Detta framgår uttryckligen av utlänningslagen. Det spelar givetvis ingen som helst roll vilken religion utlänningsen har.

En utlännings beaktelse till viss religiös åskådning kan ibland innebära, att de uppgifter han lämnat om sin politiska uppfattning ifrågasätts. Trovärdigheten i de politiska skäl som åberopas skall emellertid bedömas med beaktande av alla omständigheter i ärendet. Att en person har en viss religiös tro innebär sålunda inte i sig något hinder mot att han betraktas som politisk flykting.

Jag vill slutligen upplysa om att de fall som Allan Åkerlind nämner i sin fråga f. n. bereds i regeringskansliet. De kommer inom kort att avgöras av regeringen.

Anf. 2 ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Statsrådet Karin Andersson säger i sitt svar: "En utlännings som på grund av sin religiösa uppfattning riskerar förföljelse i sitt hemland får på denna grund stanna i Sverige." Men i de fall som jag har tagit upp har invandrarverket beslutat avvisa ett sextiotal chilensare med den motiveringen att de är mormoner. Det är alltså beslut av en svensk myndighet, vilka, såvitt

jag förstår, i de flesta fallen har överklagats till regeringen.

Jag menar att frågan om huruvida de skall betraktas som politiska flyktingar icke har ett dugg att göra med deras religiösa uppfattning. Jag delar inte mormonernas trosuppfattning, tvärtom. Men jag har reagerat mot att invandrarverket påstått att mormonernas religiösa tro skulle vara oförenlig med en viss politisk övertygelse. Invandrarverkets påstående förnekas också helt av mormonkyrkan i Sverige, som säger att medlemmarna uppmanas att som individer engagera sig politiskt och bidra till samhällsbyggnaden. Officiellt har inte kyrkan tagit ställning angående det politiska läget i Chile, och medlemmarna uppmanas att stödja rättfärdiga regeringar och samhällssystem. Det är i stort sett vad mormonkyrkan säger.

Självfallet har mormoner i Chile liksom i Sverige mot denna bakgrund full frihet att engagera sig och aktivt arbeta för vilken politisk uppfattning de vill. Invandrarverkets påståenden ter sig därför minst sagt egendomliga, särskilt som det inte har förebragts några som helst bevis för att verkets påståenden skulle vara riktiga. Om sådana bevis inte kan företes, kan det ifrågasättas om inte besluten står i strid med andan i lagstiftningen om hets mot folkgrupp. Där sägs bl. a. att det är förbjudet att uttrycka missaktning för folkgrupp av viss trosbekännelse.

Jag tolkar nu svaret så, att alla omständigheter givetvis måste prövas, men att det faktum att en utlänning har en viss religiös trosuppfattning inte innebär att han eller hon inte kan vara politisk flykting. Statsrådet säger i svaret att de fall som jag syftat på i frågan – som gäller ca 60 personer som nu hotas av utvisning på grund av att de är mormoner – inom kort skall avgöras av regeringen. Jag hoppas att dessa avgöranden skall grundas på verkliga skäl och inte på chilernas religiösa tro.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på frågorna 1981/82:130, 135 och 138 om vidareutbildning inom kirurgisk och medicinsk sjukvård

Anf. 3 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Ing-Marie Hansson har frågat mig om sjuksköterskor med nuvarande utbildning kommer att garanteras möjlighet till vidareutbildning inom kirurgisk och medicinsk sjukvård och om särskilda resurser kommer att anvisas härför.

Siri Häggmark har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta avseende de grundutbildade sjuksköterskor som inte kommer att hinna fullgöra sin vidareutbildning i kirurgi och medicin inom utgången av år 1985.

John Andersson har frågat om jag avser vidta åtgärder för att möjliggöra en vidareutbildning för grundutbildade sjuksköterskor.

En ny studieorganisation för vissa vårdutbildningar i högskolan träder enligt riksdagens beslut i kraft den 1 juli 1982. Flera allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer avvecklas fr. o. m. samma tidpunkt, bl. a.

vidareutbildning av sjuksköterskor i medicinsk och kirurgisk sjukvård.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) och skolöverstyrelsen (SÖ) har i samråd hemställt att regeringen skall utfärda bestämmelser för en stegvis övergång till den nya studieorganisationen. Myndigheterna föreslår att vidareutbildning i medicinsk och kirurgisk sjukvård skall avvecklas senast vid utgången av år 1985. Frågan har även behandlats av riksdagen med anledning av en motion i anslutning till innevarande års budgetproposition. Enligt riksdagens mening måste det, även när den nya studieorganisationen införts och den gamla helt avvecklats, finnas möjligheter för sjuksköterskor med tidigare grundutbildning att i någon form vidareutbilda sig i kirurgisk och medicinsk sjukvård.

Jag kommer inom kort att föreslå regeringen att lägga fram en proposition om kommunal högskoleutbildning m. m. där jag bl. a. tar upp övergångsbestämmelser inför den nya studieorganisationen.

Enligt min mening är det väsentligt att samtliga sjuksköterskor med den nuvarande grundutbildningen får möjligheter att vidareutbilda sig.

Jag har redan tidigare i proposition 1978/79:197 om ny vårdutbildning i högskolan uttalat att jag förutsätter att berörda högskolemyndigheter med stöd av högskoleförordningens bestämmelser ger sjuksköterskor möjligheter att inom ramen för den nya hälso- och sjukvårdslinjen komplettera sin utbildning samt ger individuella dispenser från eljest gällande behörighetskrav.

För utbildning i medicinsk och kirurgisk sjukvård är det dock motiverat med en särskild övergångsanordning med hänsyn till det stora antal sjuksköterskor som saknar sådan utbildning. Vidareutbildningen med denna inriktning bör anordnas t. o. m. vårterminen 1983. Jag är däremot inte beredd att förorda att utbildningen i medicin och kirurgi får anordnas efter den 1 juli 1983 i sin nuvarande utformning. Enligt min uppfattning bör utbildningsbehovet därefter kunna tillgodoses genom att motsvarigheten till de teoretiska avsnitt som nu ges i vidareutbildningen i medicin och kirurgi, i stället ges i en kompletterande utbildning om tio veckor. Jag avser att så snart propositionen är beslutad av regeringen föreslå regeringen att ge UHÄ i uppdrag att – i avvaktan på riksdagens ställningstagande – utforma en sådan utbildning. Utbildningen bör organiseras inom ramen för den nya hälso- och sjukvårdslinjen och anordnas så länge myndigheterna anser att det finns tillräckligt stort behov av en sådan kompletteringsutbildning. Jag avser att beakta behovet av medel för mina förslag i denna fråga i arbetet med budgetpropositionen.

Anf. 4 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Det är mycket tillfredsställande att vi har kunnat få ett besked på den här punkten. Man har känt en mycket stor oro inte minst inom elevorganisationerna över hela landet. Utbildningssituationen för sjuksköterskorna har under den senaste tiden förändrats ganska drastiskt i förhållande till tidigare. Det är klart att de som har genomgått grundutbildningen är mycket oroliga

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

Om vidareutbildning inom kirurgisk och medicinsk sjukvård

Måndagen den
14 december 1981

Om vidareutbildning inom kirurgisk och medicinsk sjukvård

för de att de skall förlora möjligheterna att få vidareutbildning och därmed komma i ett sämre konkurrensförhållande vid ansökan till de nya utbildningarna.

Därför är det mycket positivt att utbildningsministern i dag har gett besked om att man avser att under alla förhållanden tillförsäkra samtliga grundutbildade sjuksköterskor möjligheter att komplettera utbildningen, så att de får full behörighet, jämställd med de nya allmänsjuksköterskorna.

Jag skulle bara vilja fråga en liten sak som komplettering. Det sägs i svaret att den kompletterande utbildningen skall omfatta tio veckor.

Om jag har uppfattat rätt, hade UHÄ i sitt förslag en differens på 10–15 poäng för den här utbildningen. Men för att en utbildning skall berättiga till studiemedel i full utsträckning måste den omfatta 15 poäng, och jag tycker det är viktigt att vi får besked på den punkten. En förutsättning i det här fallet är att man i överläggningar mellan UHÄ och centrala studiestödsnämnden ser över just den frågan, så att de utbildningar det här gäller också blir studiemedelsberättigade.

Enligt min mening finns det säkert möjlighet att ordna utbildningarna på många olika sätt. Bl. a. borde det inte alltid vara nödvändigt att de bedrivs i helfart. Det sades också från UHÄ att man funderade på att gå in för den modell man har haft för modifierad distansutbildning när det gäller vårdlärarutbildningar. Jag tror emellertid att detta kan möta vissa svårigheter, eftersom arbetsituationen i vad gäller arbetstiderna inte är densamma för vårdlärarna som för dem som är ute i arbete på klinikerna, där man har oregelbunden arbetstid och därmed svårare att jämsides med arbetet bedriva studier. Därför tror jag att man i det här avseendet måste göra särskilda överväganden.

Däremot är det väldigt positivt, om man försöker nå så långt ut som möjligt genom att lägga upp utbildningen i olika avsnitt. Många av dem som berörs har nämligen en familjesituation som gör att de har svårt att bedriva heltidsstudier.

Anf. 5 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Jag skall inte föregripa utbildningsministerns svar på Ing-Marie Hanssons fråga och gå närmare in på just det problemet – jag vill nämligen ställa samma fråga – utan jag avvaktar utbildningsministerns svar sedan jag är klar med mitt anförande.

Även jag vill tacka utbildningsministern för svaret. Jag håller med Ing-Marie Hansson om att det var tillfredsställande.

Det var Gullan Lindblad och jag som väckte motionen i den här frågan under den allmänna motionstiden, och det var vår avsikt att fästa riksdagens uppmärksamhet på just det här problemet. Vi visste att ett beredningsarbete pågick inom utbildningsdepartementet, men vi bedömde frågan som så viktig och ansåg att den var av sådan dignitet att vi ville göra riksdagen uppmärksam på dess omfattning, och vi hemställde i motionen om en utredning. Det som då föranledde vår motion var dock en stilla vindil i jämförelse med den storm, för att inte säga orkan, som under de senaste månaderna har blåst upp kring

den här frågan. Jag förstår också de studerande och deras oro.

Riksdagen avslag visserligen vår motion, men jag noterar att utbildningsministern anknuter till utbildningsutskottets skrivning i sitt svar i dag, när han säger att sjuksköterskor med tidigare grundutbildning måste få möjligheter att i någon form vidareutbilda sig i kirurgisk och medicinsk sjukvård.

Jag hoppas och utgår ifrån att frågan går att lösa på det sätt utbildningsministern har anfört. Det är nämligen viktigt att vi inom den svenska hälso- och sjukvården inte får ett A- och ett B-lag – det är väl alla överens om. Efter att i 35 år ha varit verksam inom hälso- och sjukvården vet jag vilka krav som ställs. Vi vill att sjukvården skall fungera. Vi vill alla ha ett adekvat omhändertagande när något drabbar oss.

Jag är som sagt tacksam för svaret, och jag avvaktar nu utbildningsministerns svar på Ing-Marie Hanssons fråga om den kompletterande utbildningen avseende 10 poäng.

Anf. 6 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill i likhet med de andra två frågeställarna tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Det är ju inte alla gånger man får ett efter mitt tycke så positivt svar på framställd fråga.

Det som är mest positivt är att utbildningsministern säger att det väsentliga är att samtliga sjuksköterskor med nuvarande grundutbildning skall få möjlighet att vidareutbilda sig. Då dyker det upp två små frågor, som jag skulle vilja ställa.

Enligt vad socialstyrelsen beräknar finns det i dag ca 17 000 grundutbildade sjuksköterskor. Man säger att med dagens takt får ungefär 1 200 sjuksköterskor om året möjlighet att skaffa sig denna vidareutbildning. Med den takten hinner ju inte alla skaffa sig denna utbildning före 1985. Nu framgår det inte riktigt av svaret att denna kompletterande utbildning efter 1983 skall avslutas 1985. Skall den fortsätta så att alla grundutbildade får denna kompletterande utbildning?

Min andra fråga gäller den kompletterande utbildningen på tio veckor. Den som är lekman på detta område måste ställa frågan om denna kompletterande utbildning på tio veckor kommer att vara till fyllest. Eller kommer man även efter denna utbildning att ha sjuksköterskor som är missnöjda med sin utbildning och som anser att de behöver lära sig mera?

Men i övrigt vill jag än en gång tacka för det positiva svaret.

Anf. 7 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är riktigt att det stormat en del kring denna fråga. Det gör det ju ibland när ett ärende är under beredning. Jag är glad för att alla tre frågeställare nu sagt att stormen kan stillas – vinden har mojnät.

John Andersson undrar om tio veckor är till fyllest. Ja, det tror jag att det är, om studierna bedrivs på heltid. Om man, som Ing-Marie Hansson ifrågasätter, skulle bedriva studierna med halvfart får man naturligtvis fördubbla tiden.

Jag anser självfallet att dessa studier skall vara studiemedelsberättigade.

I övrigt kommer ytterligare detaljer om utbildningen i den proposition som kommer att läggas fram i januari månad.

Anf. 8 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka igen. Det var väldigt klarläggande när utbildningsministern sade att han självfallet förutsätter att dessa kurser skall vara studiemedelsberättigade. Jag antar att det innebär att man endera ser över utbildningstidens längd eller tar initiativ till överläggningar mellan centrala studiestödsnämnden och UHÄ, så att denna fråga klarläggs.

Tack!

Anf. 9 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Jag får också tacka utbildningsministern för det här sista klarläggandet. Jag har känt oro på den här punkten ganska länge. Jag hoppas att denna fråga nu skall få sin fullvärdiga lösning med vad utbildningsministern här sagt och med den proposition som kommer i januari. Detta är, som jag sade tidigare, oerhört viktigt. De som nu påbörjat sin grundutbildning har faktiskt gått in i denna med förutsättningen att de skall bli färdigutbildade.

Anf. 10 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag måste återkomma till den andra frågan som jag ställde. I dag finns det ungefär 17 000 grundutbildade, och med dagens takt, 1 200 om året, kommer man inte så värst långt till 1985. Enligt svaret skall den kompletterande utbildningen anordnas t. o. m. vårterminen 1983. Skall den upphöra då, så att inte alla grundutbildade sjuksköterskor kommer att få denna kompletterande utbildning? Jag tycker att det är en ganska väsentlig sak i detta sammanhang.

Anf. 11 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Om jag skall sammanfatta mitt svar, så kan jag upprepa att samtliga sjuksköterskor med den nuvarande grundutbildningen får möjligheter att vidareutbilda sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1981/82:165 om ökad intagning till högskolan

Anf. 12 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Anita Bråkenhielm har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidtaga för att fler ungdomar skall beredas tillträde till högskolan.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har i sin anslagsframställning

för nästa budgetår lagt fram förslag om ökad kapacitet i högskolan för att bereda de stora ungdomskullarna under 1980-talet större möjligheter till högskoleutbildning. Förslaget innebär en ökning av planeringsramarna för bl. a. den tekniska utbildningen, däribland datautbildningen. Jag delar UHÄ:s uppfattning att det är angeläget att högskolan har beredskap att möta de stora ungdomskullarna under 80-talet och avser att återkomma till detta i budgetpropositionen.

I sammanhanget vill jag erinra om att riksdagen senast i våras efter förslag av regeringen fattade beslut om ändrade regler för tillträde till högskoleutbildning. Dessa kommer att tillämpas första gången vid antagningen inför höstterminen 1982 och innebär att det blir lättare för ungdomar att komma in på utbildningslinjer i högskolan, eftersom arbetslivserfarenhet inte kommer att tillgodoräknas sökande i samma utsträckning som tidigare.

Anf. 13 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret, som ju i det stora hela är mycket tillfredsställande.

De som är födda under mitten av 60-talet och den senare halvan av 60-talet är de största årskullarna på lång tid. De möts också av en ovanligt kärv arbetsmarknad och har troligen betydligt mindre anledning än den generation som utbildningsministern och jag tillhör att sjunga om den ljusnande framtid.

Men samtidigt är vi troligen överens om att vårt lands framtid och möjligheter att hävda sig i en hård konkurrens ligger i de möjligheter vi har att upprätthålla en hög utbildningsnivå och ett avancerat kunnande, inte minst inom den högre forskningen och på tekniksektorn. Ingenjörsvetenskapsakademien har uttryckt oro för "brain drain" – att utbildade forskare och begåvade ungdomar försvinner från vårt land till andra länder, som erbjuder bättre möjligheter för folk med sådan utbildning.

De utredningar som har gjorts om forskningen och forskningens meritvärde har också uttryckt oro för möjligheterna att rekrytera dem som vi bäst behöver till de viktigaste bitarna på det här området. Utredningarna framlägger dess bättre också realistiska förslag. Jag vill fråga om dessa utredningar kommer att föranleda regeringsförslag under våren.

Utbildningsministern talar om ökade ramar för intagningen i högskolan. Men går det inte också att göra mycket inom de ramar som finns? Garantin 30 % direktintagna från gymnasieskolan är visserligen positiv, men är utbildningsministern beredd att gå vidare på den vägen? Är det inte dags att slopa tillgodoräknande av arbetslivserfarenheten utom i den mån den verkligen har betydelse för den sökta utbildningen?

Den höga frekvensen av studieavbrott och outnyttjade platser – beror inte den på stelheten i systemet? När det gäller olikheter i examinationsfrekvens mellan resursmässigt likvärdiga institutioner i samma ämne vill jag fråga om man har ögonen på dessa olikheter och ser om det går att få samma höga effektivitet på alla studieorter. Och är det alldeles nödvändigt att använda högskolans resurser till kurser som samtidigt ges i studieförbundens regi? Jag

*Om åtgärder mot
hembränning*

tycker att det borde finnas mycket att göra.

Det sägs dessutom att själva intagningskarusellen när det gäller högskolan kostar så mycket att resurserna skulle räcka till 10 000 årsplatser. Går det inte att rationalisera systemet och göra det smidigare?

Anf. 14 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det var ovanligt många frågor att besvara på två minuter. Många av dessa punkter kommer jag att kommentera i budgetpropositionen i januari.

Huvudfrågan, den ursprungliga frågan, gällde antagningskapaciteten, och i denna förtroliga krets kan jag väl avslöja att det kommer att bli en ökning av antalet platser i högskolan i januari.

Jag vill också säga att riksdagen har fattat beslut som innebär att man gett ungdomarna ökad prioritet. Min egen uppfattning är att när ungdomskullarna ökar måste utbildningen försöka följa med. Det innebär att antalet platser bör öka. Det innebär naturligtvis också att de äldre studerande i någon mån får stå tillbaka. Dock bör man inte avskaffa systemet med arbetslivserfarenhet. Det har gett en välbehövlig breddning åt antagningen till högskolan.

Anf. 15 ANITA BRÅKENHJELM (m):

Herr talman! Jag förstår att min fråga kunde uppfattas som om den gällde själva antagningskapaciteten. Den gällde dock egentligen hur fler ungdomar skulle kunna beredas tillträde till högskolan. Därav kommer följdfrågorna om hur man inom det nuvarande systemet skall kunna se till att just de yngre får tillträde till platserna i större utsträckning.

Jag är tacksam för att utbildningsministern är öppen för att pröva olika möjligheter också inom systemet på detta område. Vi ser med förhoppning fram emot budgetpropositionen. Det kanske finns anledning att återkomma i samband med den.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1981/82:166 om åtgärder mot hembränning

Anf. 16 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Stina Andersson har frågat mig om det finns tillräckliga kontrollmöjligheter i dag för att upptäcka hembränningen och vad som görs från socialdepartementets sida.

Under de senaste åren har den registrerade alkoholförsäljningen minskat kraftigt. Nedgången har varit särskilt markant under de två senaste åren. Under första hälften av år 1981 såldes 6 miljoner liter ren alkohol mindre än under första halvåret 1979. Det är en nedgång med drygt 13 %.

Utöver denna registrerade alkoholkonsumtion kommer den konsumtion som inte registreras. Hit hör bl. a. hembränningen. Under den senaste tiden

har det inte minst i massmedia hävdats att hembränningen ökat kraftigt.

Jag vill understryka att det inte finns någon grund för dessa påståenden.

Genom olika metoder försöker man få ett grepp om förändringar när det gäller hembränningen.

För det första redovisas antalet ärenden om olovlig tillverkning av sprit som kommer till polisens kännedom. Antalet sådana ärenden varierar avsevärt år från år. Men polisstatistiken ger inga säkra besked om hembränningsens verkliga omfattning.

För det andra görs det bedömningar av hembränningsens utveckling utifrån uppgifter om försäljning av jäst jämfört med försäljningen av mjöl. Dessa uppskattningar är emellertid utomordentligt osäkra. Som socialstyrelsens generaldirektör framhöll i ett uttalande häromdagen så är det ovetenskapligt att utifrån dessa siffror dra slutsatser om hembränningsens ökning.

Den tredje metoden är att göra intervjuundersökningar i representativa urval av befolkningen. Alkoholforskarna anser att det är den bästa metoden att uppskatta utvecklingen på detta område, även om osäkerheten naturligtvis även här är betydande. I Sverige har undersökningar av detta slag genomförts vid flera tillfällen under det senaste decenniet. De tyder inte på att några stora förändringar av hembränningen skulle ha ägt rum.

Tillgängliga uppgifter tyder alltså inte på att hembränningen skulle ha ökat dramatiskt under senare år.

Det hindrar naturligtvis inte att hembränningen utgör ett alkoholpolitiskt problem. Det finns alltid en risk för att hembränningen kan öka, t. ex. i samband med prishöjningar. En ökad hembränning står i strid med det alkoholpolitiska målet att sänka totalkonsumtionen av alkohol. Därför måste vi med all kraft motverka hembränningen.

Jag vill här också nämna att hembränd sprit på grund av ofullständig rening inte sällan innehåller särskilt hälsovådliga biprodukter.

I en särskild proposition (1980/81:179) om vissa åtgärder inom alkoholpolitiken föreslog regeringen i våras riksdagen att höja straffen för bl. a. olovlig sprittillverkning. Riksdagen antog förslaget. För de grova brotten höjdes därmed det högsta straffet från två till fyra års fängelse.

I propositionen framhöll jag vidare att straffskärpingarna också borde leda till en högre prioritet för dessa brott hos polis- och åklagarmyndigheter och en skärpt lagtillämpning i domstolarna.

Inom socialdepartementet pågår ett intensivt arbete för att påverka attityderna till hembränning och alkoholbruk över huvud taget. Jag är också övertygad om att detta arbete har haft betydande effekter. Denna opinionsbildning måste fortsätta.

Anf. 17 STINA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för det utförliga svaret på min fråga.

Det är ju glädjande att konstatera att den registrerade alkoholförsäljningen under senare år kraftigt minskat. Men så har vi hembränningen. Vi har i

massmedia bl. a. tyvärr kunnat läsa att den ökat katastrofalt, som en tidning uttryckte det. Därför är det så mycket mer positivt att höra socialministern säga att det inte finns någon grund för dessa påståenden.

Socialministern säger också i svaret att antalet ärenden om olovlig tillverkning av sprit som kommer till polisens kännedom redovisas. Jag vill då fråga: Hur kommer de till polisens kännedom och hur stort antal kan det ungefärligen röra sig om?

Tyvärr har vi i dag den tendensen, tror jag, att folk i allmänhet inte tar den här frågan på allvar. Man ler litet grand, när hembränning kommer på tal. Folk tar helt enkelt inte detta problem på allvar, och det tycker jag är beklämmande. Ty hur det nu än är, så är även hembränningen ett alkoholpolitiskt problem. Och jag är av samma uppfattning som socialministern, att vi med all kraft måste motverka också hembränningen.

Riksdagen beslöt att högsta straffet skulle höjas från två till fyra års fängelse, enligt den proposition som nämns i svaret när det gäller vissa åtgärder inom alkoholpolitiken. Det sägs också att straffskärpingarna borde leda till en högre prioritet för dessa brott. Har socialministern sett några tendenser i den riktningen? Eller jag kanske i stället skall fråga: Har polis- och åklagarmyndigheterna agerat för att prioritera dessa frågor?

Och slutligen sägs i svaret att det pågår ett intensivt arbete för att påverka attityderna till hembränning och alkoholbruket över huvud taget. Ja, det är ett klart intensivt arbete som lagts ner från socialdepartementets sida beträffande frågan om att minska alkoholbruket, och resultatet har vi kunnat avläsa. Men på vad sätt pågår arbetet med att påverka attityderna till hembränning, som i och för sig är en del av alkoholbruket? Jag har en känsla av att det arbetet inte aktualiserats i den omfattning som kanske vore nödvändig för att minska ner den hembränning som trots allt tyvärr förekommer.

Anf. 18 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Frågeställaren och jag är eniga om det allvarliga i den alkoholpolitiska situationen, även om vi kan se vissa ljusningar. Vi är också eniga om det allvarliga med den ökade hembränningen. Jag vill på den första frågan, när det gäller polisens aktivitet, svara med att hänvisa till den proposition där jag föreslog höjda straff för hembränning, vilket är ett led i kampen. Hembränningen är ändå – det måste understrykas varje gång när vi diskuterar frågan – olaglig. Ibland kan man av den allmänna debatten få föreställningen att hembränningen inte skulle vara olaglig. Men att hembränningen är olaglig måste upprepas gång efter annan.

Det sades också i propositionen att straffskärpingar borde leda till att polis- och åklagarmyndigheterna ger högre prioritet för dessa ärenden. Nu uppger rikspolisstyrelsen att man har skärpt uppmärksamheten på den här typen av brottslighet. Det har också tagit sig uttryck i att polisen har avslöjat allt fler s. k. illegala spritfabriker. Antalet ärenden om olovlig tillverkning av sprit som har kommit till polisens kännedom har också ökat från 140 under första halvåret 1980 till 252 under första halvåret 1981. Det är tänkbart att

*Om åtgärder mot
hembränning*

denna uppgång delvis kan förklaras med en faktiskt ökad hembränning, men jag tror att det är minst lika viktigt att understryka att den avspeglar en sådan ökad aktivitet från polisens sida på det här området som hade efterlysts i propositionen. Denna aktivitethöjning är också mycket angelägen.

Jag vill sedan när det gäller diskussionen om antalet försålda jästmängder säga att det i detta sammanhang förs en ganska märklig argumentation. Av jämförelser mellan försäljningen av jäst och mjöl ansåg man sig vid 1970-talets början kunna dra slutsatsen att hembränningen hade ökat, men nu, när vi har fått den verkliga nedgången i försäljningen av alkohol, är förhållandet mellan försäljningen av jäst och mjöl faktiskt exakt det samma. Den s. k. jäststatistiken ger inget fog för att säga att hembränningen har ökat.

Anf. 19 STINA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för det kompletterande svaret på min fråga. Jag har samma uppfattning som socialministern om jämförelserna när det gäller försäljningen av jäst och mjöl. Slutsatserna av dessa håller inte i det långa loppet, och det har också chefen för socialstyrelsen understrukit i en av våra dagstidningar.

Hembränningen är olaglig, sade socialministern. Visst är den det, men det är just det förhållandet som inte alltid kommer fram i diskussionerna i dessa sammanhang. Som jag tidigare nämnde ler folk litet i mjugg när man för hembränningen på tal – människor tar den inte riktigt på allvar. Det var väl också det som var anledningen till att jag väckte min fråga. Jag tycker att den i sitt sammanhang är viktig. Den är en del av alkoholpolitiken, kanske av mindre vikt än vissa andra frågor på alkohol- och narkotikaområdet, men den är betydelsefull i sig, och jag tror att vi måste intensifiera arbetet mot hembränningen.

Det kan bli prishöjningar på sprit och alkohol, och då kan det uppstå viss risk för att hembränningen ökar. Därför måste vi aktualisera problemen med hembränningen. Vi skall dessutom göra detta inte bara därför att det finns risk för att hembränningen ökar. Jag menar att vi också måste minska omfattningen av den hembränning som trots allt förekommer ute i samhället.

Anf. 20 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill understryka att det förhållandet att jag har lagt fram förslag om straffskärpningar när det gäller hembränningen är ett uttryck för att vi ser allvarligt på detta problem. Man kan dess värre inte lagstifta om attityder till olika typer av företeelser i samhället, men vi har i alla fall på detta sätt velat motverka en attityd som till viss del har fått breda ut sig och som, det håller jag med om, är mycket allvarlig, nämligen att det här är något som man skulle kunna se *genom fingrarna med*. Så är icke fallet, och den inställningen kommer vi med alla medel att försöka upprätthålla.

Överläggningen var härmed avslutad.

Måndagen den
14 december 1981

*Om förmedling
av adoptivbarn*

Anf. 21 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Anita Gradin har frågat mig om jag anser tiden mogen att införa obligatorisk förmedling för alla blivande föräldrar till adoptivbarn.

Under år 1980 genomfördes ca 1 700 internationella adoptioner i Sverige. Det är självfallet viktigt att adoptionerna sker på ett korrekt sätt.

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) har den 16 november i år i samband med en uppvaktning överlämnat en skrivelse där man föreslår en ytterligare reglering av den internationella adoptionsverksamheten. Förslagen förutsätter ändringar i lagen om internationell adoptionshjälp och eventuellt också i andra författningar. Bakgrunden till förslagen är de avslöjanden om handel med barn i samband med adoption som gjorts i skilda delar av världen under den senaste tiden.

Inom socialdepartementet har påbörjats ett arbete med att utarbeta en promemoria där effekterna av förslagen närmare preciseras. Arbetet kommer att ske i samråd med justitiedepartementet. I detta sammanhang kommer andra alternativa lösningar och deras konsekvenser också att prövas. Jag vill framhålla att enligt min mening bör ett förslag till eventuella förändringar i adoptionslagstiftningen inte läggas fram till riksdagen utan föregående remissbehandling.

Anf. 22 ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Sverige har ju fått det stora förtroendet att ta emot ett stort antal adoptivbarn. Det rör sig om ca 20 000 barn genom åren. Främst kommer de från utvecklingsländerna. Dessa barn har berett annars barnlösa människor stor glädje. De har också funnit sig väl till rätta i det svenska samhället. Det visar flera kartläggningar.

Men det är inget tvivel om att många av utvecklingsländerna ändå upplever det så att vi svenskar tar av deras framtid, när vi för adoptivbarn till Sverige. Tyvärr är det så att det är flera presumtiva föräldrar som söker barn än barn som söker föräldrar, alltså är tillgängliga för adoption. Det är det stora problemet.

I och med att flera människor började söka adoptivbarn uppstod ett antal "förmedlare" eller "förmedlingcentra" vid sidan av de officiella kanalerna. Innan den nya lagen om internationell adoptionshjälp antogs här i kammaren 1979 var faktiskt hälften av alla adoptioner privata. Det var bl. a. det som den nya lagen skulle komma till rätta med.

Nu är vi i det läget att mellan 500 och 600 av det antal adoptioner som socialministern nämnde sker på privat väg, alltså går på andra än de auktoriserade vägarna. Det är mycket allvarligt, eftersom man ute i världen upplever det som handel med barn.

Jag tror att de svenska adoptionerna i flertalet fall går korrekt till. De övriga nordiska länderna har emellertid infört ett krav på förmedling av all adoptionsverksamhet. Jag tror att också vi i Sverige vid det här laget måste ta

till det. Jag tycker att det skulle vara bra om socialministern preciserade sig på den punkten. I svaret sägs bara att det är ett arbete som har påbörjats. Jag tolkar socialministern så, att vi är överens om att samhället måste ta ett större ansvar och skaffa sig insyn i och kontroll av förmedlingsdelen för samtliga adoptioner.

Jag tror att detta är utomordentligt viktigt, även om flertalet adoptioner går korrekt till. Det räcker om det är bara några som är involverade i samvetslösa människors hantering med barn – det får bara inte förekomma i Sverige.

Anf. 23 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag delar Anita Gradins uppfattning att vi på allt sätt måste medverka till att förmedlingen går korrekt till. Det finns flera skäl till att göra det. Naturligtvis måste barnens bästa komma i första hand. Vi har också ett ansvar för de barn som redan är här. De diskussioner som förekommit i massmedia om att det i några enstaka fall inte gått korrekt till är ett problem också för de barn som redan är adopterade här och har funnit sig väl till rätta. Jag vill därför medverka till att vi skall få ett så gott renommé som möjligt för hela vår adoptionsverksamhet och att den skall ske med respekt för de lagar och förordningar som finns i de länder varifrån barn kommer hit.

Jag delar även uppfattningen att de allra flesta adoptioner går korrekt till. Det ligger också i föräldrarnas intresse att göra adoptionen på ett riktigt sätt.

Det är angeläget – det framgår inte av mitt svar, men det vill jag tillägga – att vi i de nordiska länderna får en så likartad lagstiftning som möjligt på det här området, liksom på en lång rad andra områden.

Utvecklingen till i dag har – mot bakgrund av 1979 års lag – varit den att vi har fått en nedgång i andelen privata adoptioner. Den är f. n. 33 % av antalet adoptioner i landet. Vi kan nog förutse en fortsatt minskning av andelen, och detta är vi naturligtvis också angelägna att följa. Flera av de auktoriserade organisationerna för internationella adoptioner uppger nu att väntetiderna för att få ett barn för adoption är väsentligt kortare än de var tidigare. Jag tror att det förhållandet i hög grad skall bidra till att allt fler adoptioner kommer att gå genom de redan auktoriserade organisationerna och att vi på det sättet också kan få ett bättre sakernas tillstånd.

Det är alla de här synpunkterna vi vill försöka ta in som en helhet i en promemoria som skall utarbetas och som därefter får diskuteras.

Anf. 24 ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Ja, låt oss hoppas att det är socialministern som har rätt och att vi får en nedgång i antalet privata adoptioner.

Mig bekymrar det att vi, så kort tid efter införandet av en ny lag som syftade till att så att säga i de auktoriserade vägarna för adoption inkludera alla de privata vägarna, fortfarande har en tredjedel av adoptionerna utanför det som borde vara regel. Här har ju också Förenta nationerna engagerat sig något genom att man har en expertgrupp som utarbetat förslag till en

Måndagen den
14 december 1981

*Om åtgärder för
att begränsa pris-
ökningar på bas-
livsmedel*

deklaration, där det uttalas att staterna skall känna sitt ansvar på området och att det borde vara auktoriserade myndigheter som ansvarar för all förmedling, både nationellt och internationellt.

Det går inte att komma ifrån att vi i den rika världen lätt skaffar oss ett dåligt rykte om vi inte ser till att vi har en ordentlig reglering på det här området. Utvecklingsländerna är nu mycket mera vakna och iakttar hur det går till – de ser med bekymmer på de aktiviteter som försiggår.

Men jag är glad att socialministern liksom jag vill komma vidare för att reda ut de få fall som kan vara en skamfläck också för Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1981/82:164 om åtgärder för att begränsa prisökningar på baslivsmedel

Anf. 25 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Grethe Lundblad har frågat mig om jag tänker vidta några åtgärder för att begränsa de prisökningar på baslivsmedel som nästan automatiskt följer i vidareförädlings- och detaljhandelsledet sedan jordbruksförhandlingarna avslutats.

Låt mig först konstatera att uppgången i den allmänna prisnivån påtagligt dämpats under hösten. Under november har prisnivån enligt statens pris- och kartellnämnds senaste mätning t. o. m. sjunkit med 0,5 %. På baslivsmedel är nedgången 1,5 %. Regeringens åtgärder tillsammans med räntesänkningen innebär att inflationen i år beräknas bli 4 procentenheter lägre än under år 1980. Det innebär också att löneavtalens prisklausul inte kommer att brytas igenom. Därigenom har inflationstrycket i ekonomin även för nästa år minskat.

Prishöjningarna på baslivsmedel är till viss del beroende på minskade statliga livsmedelssubventioner, som beslutats av riksdagen i syfte att nedbringa budgetunderskottet.

Sänkningen av mervärdeskatten i november medför en lägre prisnivå på bl. a. livsmedel än vad vi annars skulle ha haft. Också regeringens ekonomiska politik i övrigt – bl. a. åtgärder för att hålla nere kostnadsutvecklingen inom näringslivet och dämpa ökningen av den offentliga konsumtionen – syftar till att hålla nere prisökningarna. När det allmänna prisstoppet upphör vid utgången av december månad kommer den intensiva prisövervakningen på bl. a. livsmedelsområdet, som bedrevs före det allmänna prisstoppet, ånyo att gälla.

Anf. 26 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret. Tyvärr innehöll det inga nyheter. Eftersom svenska folket står inför att få en enorm prishöjningschock i nyårsgåva, tycker jag att handelsministern ändå borde ha haft något litet nyårslofte med sig i fickan. Hur skall vi kunna hålla inflationen

nere, när handelsministern går ut i kampen mot prishöjningarna så vapenlös som detta svar visar?

Vi vet att priserna på baslivsmedel kommer att öka med sammanlagt över 2 000 milj. kr. den 1 januari 1982 på grund av ersättningen till jordbruket och indragna livsmedelssubventioner men också – och det är detta jag främst vill uppehålla mig vid – på grund av prisökningar i handels- och industrileden. Förhandlingar har just påbörjats med handeln och livsmedelsindustrin om deras krav på prisökningar. Vi vet av erfarenhet att de förhandlingarna leder till mycket större ökningar än de som följer av jordbruksöverenskommelserna. Man räknar i dag med på initierat håll att konsumentprisindex på baslivsmedel kommer att öka med 10 % och att därav handel och industri svarar för 6 %.

Någon har sagt att ett prisstopp av det slag vi har haft kommer att verka som korken i champagneflaskan på nyårsafton – ingen tror att den kommer att sitta kvar särskilt länge. Alla planerar att kompensera sig så snart prisstoppet är slut och inflationsförväntningarna skummar över. Jag tror att det är just vad som håller på att hända i de förhandlingar som pågår med handeln och industrin.

Är det verkligen rätt, handelsministern, att handeln och industrin skall få lika stora procentuella pålägg på alla livsmedel, så som det har varit tidigare? Skall man verkligen acceptera att handelns underlag för prishöjningar ökar på grund av borttagna subventioner med 300 milj. kr. som togs bort den 1 oktober, när vi hade prisstopp, och 500 milj. kr. den 1 januari?

Om man som nu har ett s. k. osthyvelssystem med prispålägg, kan det bli så att ökade procentuella pålägg läggs på ökade leverantörspriser och det alltså blir dubbelt upp att betala för konsumenterna. Är det rimligt, om man har en regering som vill försöka hålla inflationen nere, såsom handelsministern har sagt i sitt svar?

Jag hoppas verkligen att handelsministern kan ge mig svar på dessa frågor, som inte bara jag utan många med mig ställer.

Anf. 27 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Grethe Lundblad sade att mitt svar inte innehöll några nyheter. Låt mig då bara upprepa vad jag nämnde i mitt svar, nämligen att vi under de senaste månaderna i år har en väsentligt lägre inflationstakt än beräknat och att det naturligtvis får en positiv effekt också under nästa år.

Sedan är det riktigt som Grethe Lundblad påpekar att när det allmänna prisstoppet upphör finns det ett uppdämt behov av prishöjningar. Detta illustrerar att det alltid finns en svaghet med det allmänna prisstoppet, men dess värde ligger i att vi under de tre senaste månaderna 1981 får en lägre inflationstakt än vad vi eljest skulle ha fått.

Sedan tar Grethe Lundblad upp frågan om de procentuella påläggen i handeln och säger att de förstorar effekterna av jordbruksavtalet i form av höjda priser för konsumenterna. Jag kan nämna att statens pris- och kartellnämnd har inlett diskussioner med företrädare för handeln om

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

*Om åtgärder för
att begränsa pris-
ökningar på bas-
livsmedel*

*Om åtgärder för
att begränsa pris-
ökningar på bas-
livsmedel*

storleken av de höjningar som man där behöver genomföra för att kompensera sig för de ökade kostnader som man får på grund av jordbruksavtalet. Det är en fråga som i första hand får avgöras av handelsorganisationer själva.

Kompensationen kan tas ut både i form av procentuellt pålägg och i form av en höjning i kronor och ören. Nu är det i och för sig inte avgörande, utan det avgörande är naturligtvis den samlade storleken på den kompensation som man tar ut i handeln. Det är det som märks för konsumenterna.

Låt mig till sist, herr talman, i detta sammanhang bara säga att prisregleringskommittén, vars betänkande vi f. n. arbetar på i departementet, har visat på en del av de svagheter som är förenade med att använda prisregleringsmekanismen generellt för att hålla priserna nere. Jag anser att det är minst lika viktigt att man har en fungerande marknadsprisbildning som inkluderar en effektiv konkurrens.

Anf. 28 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Menar handelsministern verkligen med sitt undanlidande svar att han är beredd att acceptera att handeln som underlag för prisökningsförhandlingar skall få använda även de borttagna subventioner som betalas av skattepengar? Det är detta som håller på att hända. Det som upprör mig så mycket är att man i de underliggande leden ju har fått ökade priser utåt därför att subventionerna har tagits bort med 800 milj. kr. Skall handeln verkligen få använda även detta belopp för prispåslag? Jag vill ha ett klart svar på den frågan. Jag tycker verkligen att det är en fråga som regeringen måste ta upp.

Man har räknat ut vad både jordbruket och handeln har tjänat på subventionerna. Jag har inte helt nya siffror, men jag har siffror från 1975 och 1976, när ändå subventionerna var ganska små. Man beräknar att handeln för 1975 har tjänat 332 milj. kr. på en ökad omsättning på grund av subventionerna och för 1976 326 milj. kr. Skall man utöver att man har tjänat på att skattebetalarna har bidragit till att sänka livsmedelspriserna nu också ta ut påslag på de pengar som kommer att öka priserna med sänkta subventioner? Då tycker jag verkligen att det kan sägas att regeringen inte gör någonting för att hålla inflationen nere.

Anf. 29 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Som Grethe Lundblad vet kan ju inte regeringen bestämma vilka former handeln tillämpar för sina påslag – det skulle kräva en lagstiftning. Men frågan om det skall vara procentuella pålägg i handeln eller om det skall vara pålägg i absoluta tal, i kronor, bör handeln själv enligt min mening få bedöma. Det viktiga är den samlade nivån på kompensationen, dvs. hur mycket priserna stiger ytterligare till följd av denna, inte vilken metod som används för framräkning av pålägget i handeln.

Anf. 30 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag har i min ägo ett svar på en fråga i riksdagen i början av 1970-talet, där också den dåvarande handelsministern fick en fråga om prisökningarna. Han sade då bl. a. att han förhandlat med näringslivets organisationer och fortsatte: "Näringslivets samtliga huvudorganisationer har liksom Kooperativa förbundet utfäst sig att verka för att medlemmarna iakttar största möjliga återhållsamhet i prissättningen."

Vore inte detta någonting som man kunde tänka sig att handelsministern skulle kunna vidta i detta läge som är så känsligt? Såvitt jag förstår kan väl också handelsministern ge statens pris- och kartellnämnd vissa förhållningsregler i denna mycket ovanliga situation. Jag tycker att det är upprörande om denna situation med stora borttagna subventioner kan leda till att det blir enormt ökade priser i handelsleden. Det är faktiskt syndapengar för konsumenterna, ty det blir en verklig prisfest för livsmedelsnäringen, men de som inte får delta i festen och som bara får betala den blir konsumenterna. Det beräknas att livsmedelsutgifterna för en tvåbarnsfamilj ökar med drygt 1 000 kr. per år per den 1 januari.

Jag vill fråga handelsministern: är detta rimligt? Är det inte orsak för handelsministern att verkligen kräva hårdare åtgärder i dessa förhandlingar med handeln?

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på frågorna 1981/82:140 och 156 om praktikplatser för skolungdom**Anf. 31** Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att underlätta anskaffandet av praktikplatser i företag för skolelever samt vad jag ämnar göra för att undanröja den kostnadsövertäckning på kommunerna som blir följden av AMS nya direktiv om praktikplatsackvisitionen.

Lars Gustafsson har ställt frågan om arbetsmarknadsstyrelsens skrivelse av den 21 augusti 1981 har behandlats inom regeringskansliet och om något beslut fattats i fråga om ansvarsfördelning.

Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

Arbetsförmedlingen har genom riksdagens beslut om syo-propositionen 1971 ansvaret för ackvisition av praktik- och pryö-platser. Enligt regeringens direktiv skall AMS och skolöverstyrelsen (SÖ) också utfärda anvisningar för arbetsförmedlingens insatser i praktikplatsackvisitionen. Dessa anvisningar ger emellertid stort utrymme för lokala överenskommelser. Omfattningen av arbetsförmedlingens insatser varierar f. n. från fullständig service med utskrift av pryö-blanketter till varje enskild elev till enbart överlämnande av en förteckning med tillgängliga platser för arbetslivskontakter.

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) har i en skrivelse den 21 augusti 1981 till

regeringen anmält att styrelsen avser meddela länsarbetsnämnden nya anvisningar för akquisition av praktikplatser till höstterminen 1982. Även SÖ och Kommunförbundet har informerats.

AMS har därefter i skrivelse till länsarbetsnämnderna informerat om att nya anvisningar efter dessa riktlinjer är under utarbetande.

Kommunförbundet har med anledning härav den 10 november 1981 i skrivelse till regeringen påtalat att AMS handlande strider mot begränsningskungörelsen.

Skrivelsen har remitterats till AMS, som den 1 december inkom med ett yttrande till regeringen.

Ärendet behandlas f. n. inom regeringskansliet.

Anf. 32 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret, men jag är inte nöjd. Vad jag har fått till svar är en samling redogörelser över vilka skrivelser som gått till olika ställen, och samtliga dessa skrivelser har jag givetvis själv i min pärm.

Anledningen till min fråga är främst att arbetsmarknadsstyrelsen den 22 oktober 1981 gett direktiv till länsarbetsnämnderna och praktikinspektörerna att arbetet med akquisition av praktikplatser för skolelever i fortsättningen skall delas mellan arbetsförmedlingen och kommunerna. Hittills har arbetsförmedlingen haft det primära ansvaret för detta.

Reaktionen har inte låtit vänta på sig. Kommunförbundet har således i skrivelse till regeringen protesterat kraftigt mot denna kostnadsövervältrning på kommunerna och hänvisat till den s. k. begränsningskungörelsen.

SSA-råd och länskolnämnder i hela landet har också protesterat och sagt att kommunerna helt enkelt inte har resurser att möta dessa nya uppgifter med. I en medelstor kommun kan det röra sig om ett par tre nya tjänster under åtta månader av året – tjänster som man alltså i dag inte har.

En olägenhet som blir följderna – om inga motåtgärder vidtas – är att företagen i fortsättningen kommer att bli kontaktade från flera håll, både från arbetsförmedlingen och från skolan. "Ju fler kockar desto sämre soppa", heter det som bekant. Man har all anledning att befara att det nya systemet i varje fall kommer att ställa till irritation och krångel hos de företag som ställer upp med praktikplatser. Och det sker i en tid när regeringen i enlighet med den nya läroplanens intentioner föreslagit en väsentlig ökning av antalet praktikplatser!

Vad som är särskilt anmärkningsvärt i detta ärende är att AMS har agerat så självsvåldigt, trots att det i regeringens proposition 1981/82:15 klart anges att skolministern "efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet inte finner anledning att föreslå någon ändring av den nuvarande ansvarsfördelningen".

I utbildningsutskottets betänkande av den 3 december, som skall behandlas av riksdagen denna vecka, hänvisas till AMS skrivelse till regeringen den 21 augusti 1981, en skrivelse som ännu inte har behandlats av regeringen. Utskottet skriver att arbetsförmedlingen även fortsättningsvis

skall ha det samlade ansvaret för ackquisitionen och "utskottet förutsätter således att nuvarande regler om ackquisition av platser för prao skall gälla t. v."

I arbetsmarknadsministrernas svar framkommer att information har utgått från arbetsmarknadsstyrelsen till länsarbetsnämnderna. Men vid länsarbetsnämnderna uppfattar man inte det som information utan som klara direktiv. Jag vill fråga arbetsmarknadsministern: Vilka åtgärder ämnar arbetsmarknadsministern nu vidta för att underlätta kontakterna med företagen? Vi är väl alla eniga om att vi bör göra allt vad vi kan för att få fler platser till stånd.

Anf. 33 LARS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Men svaret är ju en redogörelse för de skrivelser som har avlämnats i ärendet och ger inte mycket information till mig, annat än att ärendet f. n. bereds i regeringskansliet. Jag är därför rädd för att det inte är stor mening med att ställa en fråga i sak på det här området.

Men jag vill ändå fråga arbetsmarknadsministern om när han bedömer att regeringen har färdigbehandlat ärendet. Regeringskansliet har ju legat på det ganska länge. Skälet till den frågan är naturligtvis att inte minst skolmyndigheterna har behov av att rätt tidigt få besked om arbetsfördelningen mellan arbetsförmedlingen och skolan. Det beskedet är väldigt viktigt, speciellt i de områden i landet där en mycket stor del av ackquisitionen har skett telefonledes. I Stockholms län t. ex. beräknar länsarbetsnämnden att ca 50 % sker genom telefonackquisition. Om den delen nu skall lyftas av från arbetsförmedlingen och läggas på någon annan, innebär det mycket merarbete för skolsidan, och därför är man där intresserad av att få ett besked ganska tidigt.

När arbetsmarknadsministern på ett ställe i svaret säger att de anvisningar som finns för hur det här skall gå till lämnar "stort utrymme för lokala överenskommelser", är det kanske riktigt. Men om arbetsförmedlingarna har AMS skrivelse i ryggen, så kan jag mycket väl tänka mig att det blir hårdare förhandlingar än tidigare om hur arbetsfördelningen skall gå till. Jag kan inte komma ifrån intrycket att de skrivelser som har gått från AMS har gett i varje fall skolsidan det intrycket, att det nu skulle vara klappat och klart med arbetsfördelningen och att det är det som man har att se fram emot.

Jag skulle vara tacksam för ett besked om när ärendet äntligen kommer att avgöras i regeringskansliet.

Anf. 34 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Bakgrunden till frågan är naturligtvis främst den utbyggnad av arbetslivsorienteringen som den nya läroplanen för grundskolan innebär. Vi är alla, Gullan Lindblad, överens om att det är ett bra inslag och att man också från företagshåll bör ställa upp på detta, i allas intresse.

Antalet pryoplatser beräknas öka från 210 000 år 1979 till 340 000 år

1982/83. Det är klart att detta innebär ett stort merarbete, oavsett var det arbetet skall utföras.

Detta är anledningen till att AMS har sett över rutinerna för den här hanteringen. De förslag till föreskrifter som man då har aviserat kan sägas bygga på den praxis som har utvecklats i vissa kommuner med anledning av de föreskrifter som nu gäller och som har tagits fram efter samråd med SÖ.

Som jag sade i mitt svar ger de utrymme för stora lokala variationer. Det innebär att det i vissa kommuner kan betyda en fortsättning på den nuvarande ordningen, medan det i andra kommuner kan innebära en begränsning. Med anledning av detta har Kommunförbundet inkommit med en skrivelse och även tidigare yttrat sig till AMS.

Man kan säga, Lars Gustafsson, att vi egentligen redan har behandlat den här skrivelsen i och med skolministerns uttalande efter hörande av mig i syo-propositionen. Det gjordes efter det att vi hade fått skrivelsen – för kännedom; inte för behandling – i regeringskansliet. Nu ger främst framställningen från Kommunförbundet regeringen anledning att åter ta upp frågan och då fatta ett beslut om ansvarsfördelningen. Detta skall ske inom kort.

Anf. 35 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Företagen bör ställa upp, säger arbetsmarknadsministern. Ja, det kan vi hålla med om. Men en förutsättning för detta är väl ändå att vi från riksdagens och regeringens sida, liksom myndigheterna, gör allt vad vi kan för att underlätta och inte försvåra samarbetet. Det kommer att bli utomordentligt besvärligt för företagen när det gäller kontakterna i fortsättningen, både med arbetsförmedlingen och med skolan. Det gäller särskilt som ärendena kanske kommer att handläggas av människor som tidigare inte har sysslat med dessa frågor.

Det förekommer vissa olikheter, säger arbetsmarknadsministern. Ja, det är sant när det gäller handläggningen. Men länsarbetsnämnderna uppfattar att de nya direktiven innebär en klar skillnad jämfört med den tidigare hanteringen av ärendena. Och det står i skrivelsen från arbetsmarknadsverket: Det är nu angeläget att skolmyndigheterna informeras om de kommande förändringarna i arbets sättet. Detta har uppfattats som direktiv.

Herr talman! Vi har inget ministerstyre i vårt land, men jag vill ändå ge ett litet råd till arbetsmarknadsministern: Ta AMS i örat i den här frågan! AMS har inte bara satt sig över två statsråd, utan också riksdagens utbildningsutskott, som anser att det skall vara vid den gamla ordningen.

Till sist vill jag fråga: När vi nu anser att kommunerna måste hålla igen på sina utgifter – det är ju överens om – finns det inte då skäl att vi i detta fall verkligen ser till att utveckla den verksamhet som förekommer inom arbetsförmedlingen, som har bättre resurser, erfarenhet och tillgång till data, i stället för att lämpa över ansvaret på kommunerna och ge dem ökade utgifter?

Anf. 36 LARS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att besked i viss mening redan har givits. Jag ställer mig litet frågande till det. I proposition 1981/82:15 säger ju statsrådet Tillander på tal om AMS skrivelse:

”Skrivelsen kommer inom kort att behandlas inom regeringskansliet. I avvaktan på detta finner jag efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet inte anledning att här föreslå någon ändring av den nuvarande ansvarsfördelningen.”

Detta tyder snarast på att vad statsrådet Tillander här uttalar när det gäller arbetsfördelningen är något slags temporär ståndpunkt i avvaktan på att det sker en behandling i regeringskansliet. I utbildningsutskottet har vi inte kunnat tolka det på annat sätt än att uttalandet gäller t. v., till dess vi får besked om vad regeringen säger vid sin behandling.

Arbetsmarknadsministern sade att beslutet kommer inom kort – och det är tacknämligt. Kan vi möjligen mera preciserat få veta vad uttrycket ”inom kort innebär”? Det används ibland i ganska oprecis mening.

Anf. 37 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Får jag först till Gullan Lindblad säga att det är klart att vi skall eftersträva ett gott samarbete med näringslivet för att få fram praktikplatser och att detta bör vara myndigheternas inställning oavsett vem som bär ansvaret. Vi skall komma ihåg att det här måste ske ett samarbete mellan arbetsförmedlingen och skolan, eftersom det bara är ackvisitionen som arbetsförmedlingen har ansvaret för. Att fördela eleverna på platserna är däremot skolans ansvar. Så ett samarbete både mellan myndigheterna och mellan myndigheterna och de olika arbetsplatserna är en förutsättning.

Uttalandet i syo-propositionen innebär att regeringen förordrar en oförändrad arbetsfördelning. Det var vad jag avsåg när jag sade att besked i viss mening redan har givits. En oförändrad arbetsfördelning har nu även utskottet ställt sig bakom, och utskottet har, kan man säga, t. o. m. förstärkt uttalandet i propositionen.

Efter det att Kommunförbundet nu också har inkommit med en framställan till regeringen får vi anledning att återkomma till frågan och mera i detalj föreskriva hur denna arbetsfördelning skall ske.

Inom kort betyder, Lars Gustafsson, under vintern.

Anf. 38 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag tolkar detta senaste – kanske sista – inlägg från arbetsmarknadsministern så, att handläggningen skall förbli vid den nuvarande. Det är jag i så fall mycket tacksam för.

Jag vill om möjligt också få besked om huruvida arbetsmarknadsministern anser att det rent principiellt är riktigt att just ackvisitionen skall skötas av arbetsförmedlingen. Där har man ju mycket stor erfarenhet från just kontakter med företagen. Samarbete äger redan rum mellan arbetsförmedling, skola och arbetsliv. Och vi förutsätter givetvis att så skall ske även i

*Om lokaliseringen
av det nya ener-
giverket*

fortsättningen. Men rent principiellt torde det vara lämpligare att ackvisitionerna av alla platser, oavsett var de må finnas, handläggas av arbetsförmedlingen än av ytterligare ett organ som skall skaffa arbetsplatser.

Anf. 39 LARS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Om jag hörde rätt sade arbetsmarknadsministern att avgörandet skulle ske under vintern. Det är inte ett särskilt precist uttryck. Skall man döma av den stränga vintern just nu och kommer den att vara länge, kan detta dra ut på tiden. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern inte låter klimatet alltför mycket avgöra tiden för handläggningen.

Anf. 40 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Får jag först säga till Gullan Lindblad att även AMS har den inställningen att ackvisitionen skall skötas av förmedlingen. Därvidlag råder inget som helst tvivel. Men vad som menas med ackvisitionen kan ibland vara en tolkningsfråga. Och i denna tolkningsfråga måste regeringen slita tvisten om var gränsen skall dras när det gäller de olika myndigheternas kompetens.

För Lars Gustafsson vill jag precisera uttrycket vinter. Vi tänker ta ledning av den sydsvenska vintern.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1981/82:148 om lokaliseringen av det nya energiverket

Anf. 41 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om jag är beredd att verka för att det nya energiverket, om det kommer att förläggas till Stockholmsregionen, lokaliseras till en kommun med få offentliga arbetsplatser, t. ex. Södertälje eller Södertörnskommunerna.

Riksdagens beslut om omorganisation av myndigheter m. fl. organ inom energiområdet innebär att tre organ kommer att påbörja sin verksamhet den 1 juli 1982. Dessa är statens energiverk, oljeersättningsfonden och energiforskningsnämnden. Frågan om lokalisering av dessa organ har utretts av organisationskommittén (I 1981:04) för statens energiverk m. fl. organ inom energiområdet. Kommittén förordar att energimyndigheterna lokaliseras till en plats i Stockholm som är väl belägen från kommunikationssynpunkt.

Utöver kommitténs förslag i lokaliseringsfrågan har ett stort antal framställningar kommit in, bl. a. från länsstyrelser, kommuner och företrädare för personalen vid berörda myndigheter. I samband med dessa framställningar har material överlämnats som enligt min mening bör analyseras noga innan ett slutligt beslut fattas. I avvaktan på att beredningen inom regeringskansliet slutförs är jag inte beredd att ta ställning i denna

fråga. Jag räknar med att återkomma med förslag i lokaliseringsfrågan under våren 1982.

En eventuell utflyttning från Stockholm kan med hänsyn till de förberedelser som krävs samt av personalpolitiska skäl inte genomföras till den tidpunkt när energimyndigheterna skall påbörja sin verksamhet. Jag avser därför att, i avvaktan på att ställning kan tas i lokaliseringsfrågan, föreslå regeringen att vidta åtgärder enligt organisationskommitténs förslag till tillfällig lokalisering av energimyndigheterna i de delar detta befins nödvändigt. Förslaget innebär att dessa myndigheter den 1 juli 1982 bör förläggas till tillgängliga lokaler i Stockholm.

Anf. 42 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Eliasson för svaret på min fråga. Det innehöll inte något preciserat löfte, men jag skall erkänna att jag inte heller hade väntat mig det.

Jag tog inte upp denna fråga enbart som ett utslag av lokalpatriotiskt intresse för den del av Stockholmsregionen som jag kommer ifrån, utan jag tog också upp den som en principiell fråga. Den handlar just om möjligheterna att ta ordentliga arbetsmarknadspolitiska hänsyn när man förlägger statliga arbetsplatser. Och jag utgår från att det ligger arbetsmarknadsministern mycket varmt om hjärtat att kunna göra det.

Det är givet att man i första rummet måste försöka åstadkomma en förläggning av detta verk och de därtill anknutna mindre myndigheterna utanför Stockholmsregionen, av lätt insedda regionalpolitiska skäl. Det har ju också i upprepade riksdagsuttalanden anförts att nya statliga myndigheter bör förläggas utanför Stockholmsregionen.

Men om man trots detta finner oöverstigliga hinder och anser det nödvändigt att verket och de övriga myndigheterna förläggs inom Stockholmsregionen, är det som jag ser det i så fall väldigt viktigt att man också ser på vilka arbetsmarknadspolitiska effekter förläggningen av statliga arbetsplatser får på denna region. Vi vet att regionen brottas med det problem som ligger i att arbetsplatserna är mycket hårt koncentrerade till vissa delar, framför allt till Stockholms innerstad och vissa kranskommuner. Detta innebär stora svårigheter för dem som bor där och för dem som skall försöka få samhället att fungera på ett vettigt sätt. Det blir långa tröttande pendelresor. Vi får mycket ensidiga trafikströmmar, där alla människor åker åt ett håll stort sett samtidigt, med köproblem och mycket höga investeringskrav som följd. Det är utomordentligt angeläget att vi råder bot på det problemet genom en bättre fördelning av arbetsplatserna, så att människor i större utsträckning kan få arbete i närheten av bostaden och också så att pendelströmmarna går åt skilda håll. Eftersom staten är en dominerande arbetsgivare i den här regionen, är det viktigt att staten också tar ett ansvar för att vi får en bättre spridning av arbetsplatserna.

Stockholmsregionen anses ha vissa fördelar ur lokaliseringssynpunkt. Till viss del är detta naturligtvis riktigt. Men jag vill hävda att dessa fördelar i väsentlig grad går att uppnå också utanför det här kärnområdet. För att ta

Södertälje som exempel, eftersom jag känner till den orten väl, är även den mycket väl placerad ur kommunikationssynpunkt. Även där skulle det alltså gå att uppnå många av de fördelar jag pekat på.

Jag begär nu inte mer av arbetsmarknadsministern än ett klart ställningstagande, att regeringen skall göra sådana här hänsynstaganden, när lokaliseringsfrågan övervägs.

Anf. 43 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag kan försäkra Pär Granstedt att vi inom regeringen kommer att ta sådana hänsyn, när vi väger samman de olika synpunkter som kommit oss till del i den här frågan. Den är utomordentligt uppmärksammas i så gott som varje kommun och i varje län och landsting i landet. Regeringen har emellertid ännu inte gjort den slutgiltiga sammanvägningen. När så sker kommer även de skäl som Pär Granstedt talar om – de som rör arbetsmarknaden, kravet på decentralisering av statlig verksamhet, etc. – att vägas in inom ramen för vad som är möjligt för en väl fungerande verksamhet.

Utöver detta måste hänsyn tas till det jag framhöll i mitt svar, nämligen att verket ändå måste fungera från den 1 juli nästa år. En eventuell utlokalisering från Stockholmsområdet kan inte ske före denna tidpunkt, och en förläggning i tillgängliga lokaler i Stockholms kärnområde måste därför ske i avvaktan på att slutlig ställning tas till frågan om den framtida lokaliseringen.

Anf. 44 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Arbetsmarknads- och energiministerns uttalande, att arbetsmarknadspolitiska hänsyn kommer att tas, är betryggande. Jag drar slutsatsen att det med den utgångspunkten inte är särskilt sannolikt att verket kommer att permanentas i Stockholms innerstad eller dess omedelbara närhet. Det tycker jag är positivt.

De fördelar som finns i att en myndighet ligger i Gamla stan eller i Solna är naturligtvis inte så stora att de inte i tillfredsställande grad kan uppnås också på ur kommunikationssynpunkt bra belägna, andra orter inom Stockholmsregionen, ja, kanske t. o. m. på orter utanför Stockholmsregionen.

Det är naturligtvis olyckligt att man inte hunnit lösa lokaliseringsfrågan i så pass god tid att man kunde klara sig utan en provisorisk lokalisering, som det nu blir.

Jag vill bara uttala den starka förhoppningen att den här provisoriska lokaliseringen sedan inte kommer att tas som något slags intäkt för att verket också måste permanentas i de centrala delarna av Stockholmsregionen. Det finns naturligtvis en risk för att man på sina håll kommer att hävda att nu finns verket här och nu handlar det inte längre om en lokalisering av ett nytt verk utan om en flyttning. Det kan i sådana fall uppstå speciella svårigheter. Jag hoppas att regeringen och energiministern kommer att ha en fast hand och se

till att man verkligen prövar lokaliseringen förutsättningslöst, oavsett att man har dessa provisoriska lokaler.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

Om Samhällsföretags målsättning

10 § Svar på fråga 1981/82:163 om Samhällsföretags målsättning

Anf. 45 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig om de volymökningar som det regionala företaget inom Samhällsföretagsgruppen i Kristianstads län – LAVI – aviserat, överensstämmer med företagsgruppens målsättningar utifrån ett av riksdagen nyligen fattat beslut.

Göte Jonsson baserar sin fråga på en nyligen publicerad platsannons från LAVI. Det uppges i annonsen bl. a. att företaget har som mål att fördubbla den årliga försäljningen inom de närmaste fem åren, samtidigt som antalet anställda förväntas öka. Vidare framhålls att krav ställs på företaget att etablera flera nya verkstäder inom länet.

Jag vill som svar på Göte Jonssons fråga framhålla att både företagens ambition att anställa fler arbetshandikappade genom att bättre utnyttja befintliga verkstäder och försöken att förbättra det ekonomiska resultatet står i överensstämmelse med de mål för verksamheten som statsmakterna fastställt.

De krav på byggande av fler verkstäder som åberopas i annonsen synes härstamma från kommuner och andra intressenter i länet och således inte från AMS eller Stiftelsen Samhällsföretag, som tillsammans har att planera för eventuella nyetableringar inom den skyddade verksamheten.

Anf. 46 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på frågan. Orsaken till att jag har ställt den är att jag har svårt att se att den här annonsen när det gäller viktiga delar av innehållet verkligen sammanfaller med målsättningen beträffande ökningen av Samhällsföretags verksamhet.

Det är enligt min uppfattning angeläget att dessa målsättningar också kommer till uttryck när det gäller de regionala stiftelsernas marknadsföring av sin verksamhet.

Inom ramen för riksdagsbeslutet, som också har sin grund i propositionen från arbetsmarknadsministern, får samhällsföretag inte bygga ut sin verksamhet så som man önskar under budgetåret. Det gäller bl. a. nyanställningar. Vidare säger man att man skall försöka öka utslussningen till den reguljära arbetsmarknaden från Samhällsföretag. Man skall öka satsningen på lönebidrag, och man skall se över organisationen. Detta är viktiga delar när det gäller Samhällsföretags nuvarande verksamhet och även relationen till behovet av ökningar i fråga om verksamheten som sådan.

LAVI skriver i sin annons att man är inne i en mycket dynamisk period.

Man säger att det finns krav på att man skall etablera nya verksamheter i många delar av länet. Det sägs vidare att den årliga försäljningen skall fördubblas inom fem år.

Detta med en fördubbling av verksamheten och en ökning av antalet anställda inom ramen för befintliga verkstäder och organisationer är bra. Jag delar arbetsmarknadsministerns uppfattning på den punkten. Men då måste jag få ställa frågan: Anser arbetsmarknadsministern att man verkligen klarar att fördubbla sin försäljningsvolym inom ramen av fem år beroende på ett ökat resursutnyttjande? I så fall är det mycket anmärkningsvärt att man inte försökt få fram det tidigare.

En annan viktig aspekt i detta sammanhang: Företag som konkurrerar med Samhällsföretags verkstäder inom ramen för samma produktsortiment känner en stor oro för framtiden, när de läser sådana här målsättningsdeklarationer från olika regionala stiftelser. Det är naturligt att dessa företag inte blir särskilt investeringsbenägna, eftersom de i många fall upplever Samhällsföretag som en svår konkurrent, som inte jobbar på samma villkor. Arbetsmarknadsministern och jag har tidigare diskuterat den frågan här i kammaren. Min fråga blir då: Har man verkligen från stiftelsens sida analyserat vilka effekter detta får, när man nu själv skall öka sin försäljningsvolym till 50 %? Vad kommer det att innebära i övrigt inom regionen och för sysselsättningen i andra företag?

Detta innebär inte att jag är negativ till rationaliseringsökningar, sådana tycker jag är bra.

Jag vill till sist ännu en gång understryka att det är nödvändigt att den centrala ambitionen och de regionala målsättningarna sammanfaller. I annat fall skapar man förvirring beträffande Samhällsföretags principer, och det är inte bra för klimatet mellan Samhällsföretag och det övriga näringslivet. Vi måste försöka få till stånd ett bra klimat på den punkten.

Anf. 47 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Får jag först ge uttryck för en prioritering som jag har angivit tidigare i den här kammaren, nämligen att när det gäller anställning på arbetsmarknaden av handikappade och andra som kan ha svårt att få ett fast, varaktigt arbete, skall anställning med lönebidrag prioriteras framför skyddad sysselsättning. Det innebär att man klarar anställningen på vanliga arbetsplatser. Det är också på den sidan som expansionen har skett. I dag är cirka 4 000 fler anställda med lönebidrag än förra hösten, medan ökningen inom Samhällsföretag är 1 000 anställda. Men också denna ökning har skett inom ramen för befintliga platser. Sedan Samhällsföretag kom till har egentligen ingen ökning av antalet platser skett, utan fler har kunnat anvisas dit inom ramen för redan befintliga resurser. Det gläder mig att Göte Jonsson delar min uppfattning att detta är en anglägen sak – att kunna anställa fler handikappade inom ramen för de möjligheter som Samhällsföretag redan har. Det ligger alltså inget självändamål i att låta Samhällsföretag expandera. Kunde vi gå i den andra riktningen, så vore det ju en glädjande utveckling av arbetsmarknaden.

När det gäller LAVI:s möjligheter att fördubbla försäljningen inom en femårsperiod, vill jag säga att det undandrar sig min bedömning om detta är möjligt. Jag kan bara säga att det ankommer på varje regionalt företag att pröva sina förutsättningar att både förbättra det ekonomiska utbytet och hålla fast vid de sociala ambitionerna. Det är ju AMS som anvisar personalen till dessa företag, och det primära syftet för verkstäderna är alltså att sysselsätta dem som blir anvisade, men till en så låg kostnad som någonsin är möjlig.

I fråga om samarbetet med näringslivet i stort så har det tillkommit ett samarbetsorgan, som jag hoppas efter hand skall undanröja de konfliktanledningar som kan finnas därvidlag.

Anf. 48 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Beträffande lönebidraget tycker jag att det är mycket bra att det ger resultat. Personligen skulle jag gärna se att man kunde gå längre i fråga om lönebidragsbiten – pröva och utveckla det systemet i betydligt större utsträckning än nu.

Statsrådet säger att Samhällsföretag inte har expanderat sedan staten tog över, och det är riktigt i och för sig. Men det intressanta i det här sammanhanget är det moraliska stöd som arbetsmarknadsministern gav LAVI med anledning av annonsen – att det är bra att man fullföljer den målsättning som innebär ökning av antalet anställda och effektivitetsvinster. Jag delar arbetsmarknadsministerns uppfattning därvidlag.

Arbetsmarknadsministern säger vidare att det är svårt att i dag lämna ett besked huruvida man inom ramen för detta experiment kan uppnå en 50-procentig ökning. Jag har förståelse för statsrådet också på den punkten. Men utifrån det svaret tycker jag egentligen att det var synd att riksdagen så sent som nu i höst avslög bl. a. moderata motioner som innebar att man ville ha en utvärdering av Samhällsföretags verksamhet. I stället skall man nu få till stånd en översyn av verksamheten. Jag hoppas verkligen att man nu i samband med denna översyn av verksamheten kan klart lå fram vilka effektivitetsvinster som kan uppnås inom ramen för redan befintliga resurser.

När det sedan gäller frågan om kontakten med näringslivet hoppas jag också på de formella organ som finns. Men jag vill än en gång understryka för statsrådet att det är viktigt att den rent informella kontakten och det informella förtroendet fungerar. Om Samhällsföretag i stort kan öka sin försäljningsvolym upp till 50 % på fem år, då måste det gå ut över andra industrier med samma sortiment. Här har vi tyvärr en intressekonflikt, som vi verkligen måste angripa. I annat fall kan vi hamna i den makabra situationen att Samhällsföretag, som skall skapa sysselsättning, egentligen skapar arbetslöshet inom ramen för redan befintliga företag.

Anf. 49 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Får jag till Göte Jonsson säga, beträffande önskemålet att utveckla lönebidragen, att riksdagen har fattat ett beslut om ett förhöjt

lönebidrag till anställda som kommer från Samhällsföretags olika verkstäder. Det har ännu inte gett någon effekt, det har varit i kraft under kort tid. Men det är naturligtvis min förhoppning att vi den vägen skall kunna öka människors intresse av att lämna Samhällsföretag och gå ut på reguljära arbetsplatser och att företagen också blir villiga att anställa de här människorna.

Läget är, Göte Jonsson, att många köar att få komma in i Samhällsföretag. Många handikappade, som inte kan få sig en chans på den öppna arbetsmarknaden, väntar på sin chans inom Samhällsföretags regi. Det är med vetskap om detta som det är angeläget att uppnå effektivitetsmålet utan att avstå från de sociala ambitionerna. Det är med utgångspunkt i det temat som den pågående översynen sker. Jag hoppas att den skall ge svar på de frågor som Göte Jonsson ställer.

Anf. 50 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Det är riktigt som arbetsmarknadsministern säger att det är många som köar. Även utifrån detta faktum är det angeläget att inte regionala stiftelser går ut och bjuder över de faktiska möjligheter till sysselsättning som man i realiteten har. Sådana annonser kan invägga många som är arbetshandikappade i förhoppningen att en rad nya arbetsplatser nu kommer till stånd.

Om vi läser propositionen beträffande effektivitetsökningen, finner vi att de 1 400 nya platser man utgår ifrån skall kunna komma till stånd inte innebär 1 400 nya anställningar. Det blir färre nya anställningar än 1 400 beroende på effektivitetseffekten för gruppen redan anställda. Även ur den synpunkten tycker jag att det är angeläget att man inom ramen för övergripande målsättningar också ger samma information på regional och lokal nivå. Annars får både företagare och sådana som vill ha anställning en felaktig uppfattning om volymen inom Samhällsföretags gränser.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1981/82:126 om livsmedelshjälp till Polen

Anf. 51 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Karl-Erik Svartberg har frågat mig om den svenska regeringen förbereder någon omedelbar hjälpinsats för Polen.

Sedan frågan ställdes har situationen i Polen utvecklats på ett mycket dramatiskt sätt. Till de redan svåra ekonomiska förhållandena har nu kommit hårdnande politiska motsättningar. Om det nu inträffade kommer att få några konsekvenser för möjligheterna att fortsätta hjälpsändingarna till Polen är ännu för tidigt att bedöma.

Den svenska regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att bistå Polen.

Den 12 februari 1981 uppdrog regeringen åt exportkreditnämnden att lämna kreditgarantier för export till Polen inom en ram av 250 milj. kr. Dessa krediter är avsedda för inköp i Sverige av bl. a. livsmedel, råvaror och halvfabrikat. För export av spannmål har hittills endast omkring hälften av det tillgängliga utrymmet utnyttjats. Svenska livsmedelsarbetareförbundet har i en skrivelse till regeringen föreslagit att det svenska överskottet av kött används för bistånd till Polen. Den frågan bereds f. n. av regeringen.

Regeringen är beredd att möjliggöra krediter till Polen också för 1982. Fördelningen mellan olika varugrupper, inkl. livsmedel och spannmål, kommer att fastställas i diskussioner med Polen på samma sätt som skedde med årets ram.

Vidare har regeringen den 15 juli i år ingått avtal med den polska regeringen om anstånd med betalningen av huvuddelen av de amorteringar och räntor på statsgaranterade krediter som skulle ha förfallit till betalning under 1981. Avtalet innebär anstånd med betalningar på inemot 500 miljoner svenska kronor. Överenskommelsen har ingåtts i nära samarbete med andra fordringsägare inom OECD och på likalydande villkor.

Överläggningar pågår just nu mellan den polska regeringen och fordringsägarna i väst, däribland Sverige, om ett skuldregleringsavtal även för 1982. Ett sådant avtal är naturligtvis av stor betydelse för att den polska ekonomin så småningom åter skall kunna komma i balans och för att förbättra landets försörjningssituation.

Slutligen har regeringen i somras anslagit 1 milj. kr. till Röda korset för läkemedel, förbandsmateriel och barnmat till Polen och ett lika stort belopp till Rädda barnen för inköp av vissa förnödenheter till polska barnhem. Regeringen avser inom kort att anslå ytterligare 1 milj. kr. till Rädda barnens verksamhet i Polen.

Anf. 52 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! ”Friheten,

skrev Rosa Luxemburg...

...friheten

innebär frihet först då

den innebär frihet också för dem

som tänker annorlunda.

I detta land, kamrat,

medger du, helt självklart, rätten för de annorlunda.

I nästan alla andra länder hör du till de annorlunda.

I detta land, kamrat,

hör det som är uppnått och självklart

till det som i andra länder är ouppnått och möjligen

tänkbart.

I detta land, kamrat,

hör du om Öst-Berlin, Poznan, Ungern, Dubcek, Gdansk

eller Radom 1976...”

Så formulerade sig Svante Foerster i en dikt I detta land, kamrat 1976. Tänk att denna frihet, som för oss demokrater är så självklar, fyller kommunistiska partistrateger med skräck. Denna frihet försöker de krossa med massarresteringar, med soldater och med stridsvagnar. Denna frihet som "innebär frihet också för dem som tänker annorlunda" blir för mycket för den leninistiska partieliten.

Nu kan vi, herr talman, bara avvakta vad som händer – om det blir något kvar av det som vunnits sedan dagarna i Gdansk 1980. Händelseutvecklingen blev alltså mer dramatisk än jag ville tro, när jag ställde min fråga till utrikesministern. Det låg, tyckte jag, sprängstoff nog i det brev som Solidaritets ledare Lech Walesa riktade till fackliga organisationer och till regeringar i väst. Så här skrev han:

"Maten håller på att ta slut. De matvaror som finns i landet räcker inte ens till för att täcka det lilla uttag som ransoneringskortet berättigar till. Matbristen kan orsaka svåra sociala spänningar och leda till spontana utbrott av missnöje. Men om ni hjälper oss nu kommer vi att kunna hjälpa andra senare. Solidariteten har inga gränser." Så långt Lech Walesa.

När jag nu får svaret på min fråga – jag ber att få tacka utrikesministern för det – är alltså omständigheterna helt annorlunda. Jag tycker att jag i svaret har fått en bra redovisning av vad regeringen hittills har gjort. Av svaret ser jag också att regeringen håller beredskap för ytterligare hjälp till Polen. Det är bra.

Jag ber att än en gång få tacka utrikesministern för svaret.

Anf. 53 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Också jag skulle väldigt gärna vilja göra den dikt av Svante Foerster som Karl-Erik Svartberg citerade till min. Det som händer i Polen handlar om grunden för politisk frihet. Det handlar också om en utveckling som kan bli allvarlig även ur internationell synpunkt. Det är därför viktigt att slå fast att varje lösning på Polens politiska och ekonomiska problem måste utgå från principen om Polens oberoende och rätt att utan ingripande utifrån fritt välja sin egen väg ur krisen.

Det som nu händer i Polen bör likväl betraktas som en intern polsk angelägenhet. Men vi vet, herr talman, att all erfarenhet visar att det inte går att lösa svåra ekonomiska och sociala problem med militära tvångsmedel. Förhandlingar och vilja att acceptera kompromisser framstår för oss fortfarande som den enda framkomliga vägen.

Händelserna i Polen illustrerar det kommunistiska systemets verkliga karaktär. Kommunismen kan i längden inte tolerera opposition eller självständiga politiska rörelser. Dess grund är förtrycket. När kravet på demokratisering i Polen gått så långt att det kommit att hota det kommunistiska systemet som sådant slås försöken till frigörelse brutalt ned. Men människors vilja till frihet kan i längden aldrig förtryckas. Frihet måste vara en frihet också för dem som tänker annorlunda.

12 § Svar på fråga 1981/82:129 om verksamheten vid visst av Rädde Barnen bedrivet biståndsprojekt i Etiopien

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

*Om verksamheten
vid visst av Rädde
Barnen bedrivet
biståndsprojekt i
Etiopien*

Anf. 54 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Ingrid Sundberg har frågat mig dels hur jag bedömer Etiopiens sändande till Kuba av barn från av svenska biståndsmedel finansierade barnbyar utanför Addis Abeba, dels vilka åtgärder jag ämnar vidta med anledning därav.

Frågan hänför sig till ett barnby-projekt som drivs av Rädde barnen i samarbete med etiopiska myndigheter. Bakgrunden till projektet var att stora grupper barn skilts från sina föräldrar i samband med torka och oroligheter i olika delar av Etiopien. Barnen samlades i Addis Abeba och andra städer. Många av dem var hänvisade till en fortsatt osäker tillvaro på gatorna om inte något gjordes. Etiopien hade en överenskommelse med Kuba om att kunna sända mindre grupper barn dit för utbildning.

Barnbyns tillkomst skulle minska det behov etiopiska myndigheter ansåg sig ha att placera föräldralösa barn utomlands för att ge dem en meningsfull uppväxt. Den åktuella barnbyn, den första i sitt slag, var avsedd att fullt utbyggd kunna ta emot 5 000 barn. Den är ännu inte färdigbyggd. Bl. a. har undervisningen inte kommit i gång för samtliga åldersklasser. Projektet stöds av SIDA.

Förflyttningen av barn som redan placerats i barnbyn till utbildning och uppfostran utomlands strider mot de riktlinjer för projektet som Rädde barnen uppger att man kommit överens med etiopiska myndigheter om. Det inträffade kan därför minska förutsättningarna för Rädde barnen att genomföra projektet och för svenska myndigheter att fortsättningsvis stödja det med biståndsmedel.

Rädde barnen har inlett diskussioner med de etiopiska myndigheterna för att försäkra sig om att händelser av det här slaget i framtiden inte kommer att upprepas.

Anf. 55 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Först ett tack till utrikesministern för svaret på min fråga, som jag dock fann vagt och ofullständigt.

Decenniers biståndsarbete har lärt oss att misstag inte går att undvika, men det får vara en gräns för misstagen. Jag skulle ha kunnat formulera min fråga så: Vad var det som gjorde att SIDA:s styrelse ändrade sin uppfattning mellan 1979 och 1980? År 1979 avtog SIDA ett förslag att 10 milj. kr. av landramen skulle få användas för en barnby i Shoa-provinsen. Dessutom var styrelsen 1980 inte enig i sitt beslut, eftersom både centerns och moderaternas representanter reserverade sig mot att medel beviljades till barnbyarna i Etiopien. Jag ställer därför frågan om anvisningen av medlen står i överensstämmelse med de principer som skall gälla för svenskt bistånd. Etiopien är ett fattigt land. *Det kriteriet* behöver inte diskuteras. Men hur är det med den ekonomiska och politiska självständigheten? Vi vet att tiotusentals kubanska soldater finns i Etiopien. Vi vet att minst 2 400 barn,

Måndagen den
14 december 1981

*Om verksamheten
vid visst av Rädda
Barnen bedrivet
biståndsprojekt i
Etiopien*

antagligen fler, har sänts från Etiopien till Cuba för skolning. Enligt uppgifter från latinamerikanska stater består skolningen i ideologisk och militär träning med åtföljande materiellt och propagandistiskt stöd till terroristgrupper. Det finns ingen anledning att förmoda att barn och ungdomar från Angola och Etiopien utbildas på annat sätt. Ett projekt för att hjälpa de här barnen att få utbildning i sitt eget land skulle alltså vara välmotiverat, det är alltså inte projektet som sådant som jag kritiserar. Men vad hade SIDA för garantier att inte det kubanska inflytandet skulle göra sig gällande också i vad avser barnen i de svenskfinansierade byarna?

Vissa förutsättningar, herr talman, knöts nämligen till projektet. Den ena var att Rädda barnen, för att prioritera de mest utsatta, särskilt skulle få välja ut de barn som skulle få vistas i byarna. Detta fick inte ske. Vilka kriterier hade de etiopiska myndigheterna, när de utvalde barnen? Den andra förutsättningen var att man ville skapa tillfällen för barn att få växa upp i sitt eget land och inte behöva skickas i väg till Cuba. Också detta har saboterats. 97 barn har snabbt hämtats från en svensk barnby och skickats till Cuba.

De etiopiska myndigheternas agerande vittnar om en inställning till projektet som inte står i överensstämmelse med de krav som de för svensk biståndsverksamhet ansvariga har rätt att ställa. Jag tycker att utrikesministern kunde ge klarare uttryck för den uppfattningen. Har inte etiopiska myndigheter visat att de inte uppfyller våra krav och att de har brutit mot en av de grundläggande förutsättningarna för svenskt bistånd över huvud taget? Jag har haft möjlighet att vara på Cuba men inte på den ö där afrikanska barn utbildas. Enligt min mening är det helt orimligt att barn som uppfostras med svenska pengar inom ramen för ett svenskt biståndsprojekt skall bli föremål för den här typen av utbildning.

Anf. 56 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Anledningen till att man år 1979 avslog förslag om en barnby känner jag inte till i detalj, men jag crinrar mig att bedömningen var den att det här gällde en typ av biståndsverksamhet som inte överensstämmer med de allmänna riktlinjerna för de biståndsprojekt som vi skall satsa SIDA-pengar på. I och med att Rädda barnen gick in och deltog som medfinansier och dessutom medverkade vid uppläggningsen av verksamheten ändrades också bedömningen.

Sedan till den fråga som Ingrid Sundberg egentligen ställde. Frågan gällde alltså huruvida det faktum att de 97 barn, om det nu var detta antal, som redan var uttagna för barnbyn, i stället sändes till Cuba, borde leda till att vi rent av skulle dra oss tillbaka från verksamheten. Jag är inte alldeles säker på att en sådan slutsats är riktig, allra minst med tanke på just det som Ingrid Sundberg vill undvika, dvs. att etiopiska barn i stället för att få utbildning och uppfostran hemma sänds till Cuba. Det måste ju vara en riktig satsning att vi bygger ett barnhem för att ge barnen uppfostran och utbildning i Etiopien i stället för på en ö utanför Cuba.

Det framgår ju också av svaret att det inträffade betraktas som ett avtalsbrott och alltså leder till nya förhandlingar med etiopiska myndigheter om hur det skall bli i framtiden.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

Anf. 57 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Projektet har hela tiden varit ytterligt kontroversiellt, och det sammanbands också med åskilliga villkor för genomförandet. Bl. a. gäller det: Hur har det blivit med övriga finansieringskällor? Enligt de uppgifter jag har återstår 5 miljoner för Sverige att betala ut. Kommer de pengarna över huvud taget att betalas ut?

Vidare: Reagerade man inte från Sveriges sida mot de abnormt höga kostnaderna för barnen i de här barnbyarna – i svenskt mynt 1 900 kr. per barn och år, när medelinkomsten i landet är 450 kr.? Reagerade man inte för projektets stigande kostnader? Ursprungligen var det projekterat till 38 miljoner, nu lär det vara uppe i 55 miljoner.

Kritiska synpunkter har dessutom hela tiden framförts från många olika håll under den interna remissbehandlingen. Och i Rädda barnens ansökan framhålls att det "finns risk för militär drill och stark politisk indoktrinering av barnen i byn". Det gäller alltså den by som skall finansieras av svenska skattemedel. Har sådan politisk eller militär drill och sådan stark politisk indoktrinering av barnen i byn förekommit?

Jag tycker att utrikesministern klarare kunde säga om det här projektet innebär ett brott mot principerna för våra biståndsmål och vilka konsekvenser detta i så fall kan tänkas få för fortsatt svenskt bistånd till Etiopien.

Anf. 58 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Jag tycker kanske att Ingrid Sundbergs argumentation är litet invecklad. Å ena sidan menar hon, med hänvisning till våra allmänna riktlinjer för biståndsverksamhet, med hänvisning till svårigheter att få kostnadskalkyler att gå ihop etc., att man bör avstå från att driva verksamheten i den här byn. Å andra sidan är hon tveksam, för att uttrycka sig försiktigt, inför att etiopierna tvingas skicka sina barn till Cuba. Men tanken med det här projektet var just att minska behovet – det är deras eget uttryck – för etiopierna att skicka barn till Cuba, och då kan det väl ändå vara värt ett försök att satsa på projektet. Om det sedan av andra skäl visar sig vara otillfredsställande och om vi inte kan ha en tillräcklig kontroll över projektets utveckling och verksamhetens bedrivande, då får vi givetvis se på det i särskild ordning.

Men jag har litet svårt att så här utan vidare säga att ett projekt, som går ut på att ge 5 000 etiopiska barn utbildning och uppfostran i Etiopien i stället för på Cuba, kan vara alldeles politiskt tokigt, som Ingrid Sundberg försöker göra gällande.

Anf. 59 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Ja, det gör jag därför att de dubier som fanns inom SIDA internt och den tvekan som visades från Rädda barnens sida borde ha gjort

*Om verksamheten
vid visst av Rädda
Barnen bedrivet
biståndsprojekt i
Etiopien*

Måndagen den
14 december 1981

Om sysselsättningen inom lastpallsindustrin

att man medverkat till ett mera omsorgsfullt övervägande.

Självfallet kan det konstateras att för motsvarande mängd medel hade man kunnat få 130 hälsostationer i Etiopien, och då hade antagligen interna remissinstanser och andra inte ställt sig lika tvekan. Men här övergav man en inställning som man hade haft tidigare, och man gjorde det på vad jag skulle vilja karakterisera som synnerligen lösa boliner.

Jag menar att vi i dagens läge, mot bakgrund av det behov av bistånd som finns runt om i världen, inte har råd att underlåta att göra mera noggranna undersökningar, och först och främst måste vi förvänta oss att de garantier och de villkor som är uppställda också uppfylls.

Anf. 60 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Till det sista vill jag säga allmänt att jag vill inte gå in och anföra detaljsynpunkter på hur projektet skall fullföljas och utvärderas. Det är SIDA:s sak att tillsammans med Rädda barnen göra det.

Låt mig också säga att det allmänt sett är felaktigt, som ofta sker i debatten, att påstå att svenska biståndsmedel används på ett slarvigt sätt, att det inte skulle finnas en noggrann planering av de projekt som vi satsar pengar i och en noggrann uppföljning av att projekten fullföljs på det sätt som vi hade tänkt oss.

Vår politik är kanske på den punkten väl så bestämd och hård som många andra länders. Om biståndssamarbetet inte fungerar på det sätt som stämmer överens med riksdagens riktlinjer, då avbryts biståndssamarbetet.

Anf. 61 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för det sista konstaterandet, därför att det skulle innebära att Etiopien – mot bakgrund av agerandet i bl. a. den här frågan och svikna löften och förutsättningar – egentligen inte skulle kunna vara ett svenskt biståndsland.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1981/82:139 om sysselsättningen inom lastpallsindustrin

Anf. 62 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! John Andersson har med hänvisning till statens järnvägars upphandling av lastpallar frågat mig hur jag ser på att en sådan naturlig svensk produkt som lastpallar importeras och om jag är beredd att vidta några åtgärder för att trygga sysselsättningen vid de svenska lastpallsindustrierna.

SJ har att rätta sig efter upphandlingskungörelsen vid köp av materiel. Detta betyder att SJ skall utnyttja konkurrensmöjligheter och iaktta affärsmässighet och objektivitet vid behandling av anbud och anbudsgivare. Denna bestämmelse är en förutsättning för att SJ skall kunna uppfylla sitt

ekonomiska mål enligt 1979 års trafikpolitiska beslut och 1980 års strukturplan för SJ.

SJ:s inköp av lastpallar sker efter de fastlagda principerna för hur en upphandling skall gå till. Behovet av lastpallar har dock minskat påtagligt sedan ett nytt system för pallöverföring infördes år 1981. I år köper SJ sålunda ca 210 000 pallar mot ca 600 000 i fjol.

Jag håller med John Andersson om att de svenska tillverkarna av pallar med sina naturliga förutsättningar bör kunna hävda sig väl i konkurrensen. Av de 150 000 pallar som SJ beräknar köpa första halvåret 1982 har avtal gjorts upp för drygt 80 %. Samtliga dessa pallar kommer från svenska tillverkare.

Anf. 63. JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret. Det är ett svar som utmynnar i en förhoppning om att de svenska tillverkarna av lastpallar skall kunna hävda sig väl i konkurrensen.

Min fråga berör ju den offentliga upphandlingen, som vi f. ö. diskuterade här i kammaren förra veckan. Anledningen till att jag ställt frågan är att jag har blivit upplyst om problemen från nära håll, nämligen i min hemkommun. Där finns en lastpallsindustri, och jag kan tala om att den var det första lokaliseringsprojektet här i landet.

SJ har varit en stor kund till denna industri, men som framgår av min fråga har SJ i allt större utsträckning köpt sina lastpallar från andra länder. Självfallet har det skapat oro vid den här industrin. Man har ställt frågor, och jag vill vidarebefordra en av dessa till kommunikationsministern:

Kan det vara vettigt att SJ genom denna upphandling kanske medverkar till att vi blir arbetslösa, vilket i andra hand kommer att medföra kostnader för samhället som vida överstiger eventuella marginalvinster vid inköpen?

Nu anger regeringen vilka principer som skall gälla vid upphandlingen, och det föranleder mig att ställa en annan fråga: Tar i detta fall SJ hänsyn till kvaliteten när dessa inköp görs? De pallar som inköps från andra länder är i de flesta fall gjorda av snabbväxande träslag, vilket gör att pallarna inte är så hållbara. I min hemkommun görs pallar av senvuxen fjällgran, vilket betyder att dessa pallar är mycket stryktåliga. De pallar som är gjorda av det norrländska virket håller alltså mycket längre.

Jag skulle vilja fråga om kommunikationsministern vet om sådana bedömningar görs.

Anf. 64 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Den fråga som John Andersson avslutningsvis ställde utgår jag ifrån att man på SJ beaktar, ty det gäller ju att göra de förmånligaste inköpen, och då kommer naturligtvis kvalitetsbedömningen också in i bilden.

Jag vill sedan säga att av det totala användandet av dessa lastpallar har importandelen minskat i betydande utsträckning under senare år.

Som jag sade i mitt svar har SJ på grund av diverse omläggningar av

Måndagen den
14 december 1981

Om sysselsättningen inom lastpallsindustrin

hanteringen f. n. mindre behov av pallar, men samtliga de upphandlingar som har gjorts under det senaste året och som avser upp till 80 % av SJ:s totala upphandling ligger inom svensk tillverkning – vilket jag anser att man bör notera.

Anf. 65 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Kommunikationsministern avslutade sitt svar med att tala om att de hittills gjorda inköpen för 1982 har skett från svenska tillverkare – och det är ju bra. Men om detta räcker för att lugna de anställda vid de industrier det här gäller återstår att se.

Kommunikationsministern påstod att de inhemska uppköpen under senare tid har ökat när det gäller lastpallar. Med anledning härav vill jag nämna att jag från riksdagens upplysningstjänst fått helt andra siffror. Från upplysningstjänsten meddelas att man 1981 har köpt 133 000 lastpallar, därav 31,8 % från Sverige. Nu tillhör ju pallarna olika sortiment. Om man räknar andelen av de totala inköpen av pallar, finner man att Sveriges andel år 1980 uppgick till 75,2 % och år 1981 till 57,3 %. Det är alltså en drastisk minskning.

Jag vet inte om dessa upplysningar är felaktiga, eller om det finns några andra siffror, eftersom kommunikationsministern påstod att andelen inhemska uppköp hade ökat.

Anf. 66 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Det är möjligt att vi talar om två olika saker. Jag sade att det är en minskad importerad andel när det gäller det totala användandet i landet av denna typ av lastpallar.

Anf. 67 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Nu säger kommunikationsministern att det är det totala användandet det här gäller. Jag hade begärt upplysningar om SJ:s inköp, eftersom det är ett statligt verk, och kommunikationsministern bör ha möjlighet att i någon mån föreskriva vilken inriktning man där bör ha när det gäller inköpen.

För SJ:s del beräknades andelen av det totala inköpet pallar från Sverige år 1980 till 75,2 % och år 1981 till 57,3 %.

Anf. 68 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Vi kanske inte bör ytterligare förlänga denna debatt. Låt mig bara säga att när jag talar om totala inköp räknar jag in t. ex. ASG, och där har ju också staten ett ansvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1981/82:145 om samarbetet mellan SJ och de regionala trafikhuvudmännen

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

Anf. 69 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Bertil Zachrisson har frågat mig om vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förverkliga riksdagens krav på riktlinjer för samarbetet mellan statens järnvägar (SJ) och de regionala trafikhuvudmännen.

Genom regeringsbeslut den 29 januari har i år utfärdats allmänna riktlinjer för hur de regionala trafikhuvudmännen skall ersätta SJ när persontåg utnyttjas för lokala och regionala uppgifter. Riktlinjerna, som gäller under en försöksperiod, skall enligt regeringsbeslutet följas upp fortlöpande.

Företrädare för huvudmännen har för mig förklarat att de är missnöjda med riktlinjernas utformning och efterlyst ändringar som gör att man kan nå uppgörelser som bägge parter tycker är bra.

Jag har mot denna bakgrund låtit se över riktlinjerna. Efter en rad överläggningar under hösten med företrädare för huvudmännen och SJ har den 8 december i år uppnåtts en överenskommelse om nya riktlinjer. Överenskommelsen innebär bl. a. bättre garantier för att ingen kostnadsövervältring sker på kommuner och landstingskommuner. Jag avser snarast föreslå regeringen att riktlinjerna fastställs.

Anf. 70 BERTIL ZACHRISSON (s):

Herr talman! I snart fem år har vi från socialdemokratiskt håll såväl i riksdagen som genom våra representanter i Kommunförbundet och Landstingsförbundet försökt få till stånd konstruktiva lösningar på det besvärliga problemet om hur SJ skall ersättas när de regionala trafikhuvudmännen köper tjänster av SJ. Utan en vettig lösning på det här problemet riskerar den viktiga reformen om regionalt huvudmannaskap för trafiken i en region att helt förfelas.

Tre tidigare borgerliga kommunikationsministrar har varit märkbart oförstående för problemet. Den närmast föregående blockerade mer eller mindre en lösning genom sitt agerande i det regeringsbeslut från januari i år som också refereras i kommunikationsministerns svar. Missnöjet var – milt uttryckt – stort bland de regionala trafikhuvudmännen, kommunerna och landstingen.

Jag ställde min fråga sedan förhållandet mellan SJ och trafikhuvudmännen riskerade att gå totalt i stå. Jag ville på det sättet visa parterna att vi socialdemokrater står fast vid riksdagsbeslutet från 1979. Som kommunikationsministern nu också säger är det orimligt, som det tidigare har getts sken av, att göra en kostnadsövervältring på de regionala trafikhuvudmännen på det sätt som tidigare föreslogs.

Det är därför med mycket stor tillfredsställelse som jag i dag tar emot statsrådet Elmstedts svar. Både krafter och pengar skulle ha sparats för många parter, om det som nu skett hade skett tidigare. Men det skall inte Claes Elmstedt lastas för.

*Om samarbetet
mellan SJ och de
regionala trafik-
huvudmännen*

Måndagen den
14 december 1981

*Om åtgärder för
att förhindra för-
seningar i tågtra-
fiken*

Vi har ofta haft anledning att kritisera regeringen för passivitet och initiativlöshet. När den därför på ett avsnitt har skött sig bra är det lika viktigt att redovisa det. Nu har SJ och de regionala huvudmännen en grund att bygga vidare på. Men verksamheten måste följas noga också i fortsättningen. Ett smidigt fungerande samarbete mellan SJ och trafikhuvudmännen är nämligen en av de viktigaste förutsättningarna för en väl fungerande kollektivtrafik.

Tack alltså för svaret. Mitt tack är litet mer än formellt. Låt mig säga: Det här gjorde ni bra!

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1981/82:152 om åtgärder för att förhindra förseningar i tågtrafiken

Anf. 71 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Karl Erik Eriksson har frågat mig om det planeras några åtgärder från statens järnvägars (SJ) sida för att tågen i större utsträckning skall hålla tiderna utan irriterande förseningar.

Det är riktigt som Karl Erik Eriksson säger att det under senare tid inträffat en rad störningar i tågtrafiken. Vi har alla upplevt hur vårt land nyligen i olika omgångar hemsökts av mycket kraftiga oväder, som fått allvarliga konsekvenser inte bara för järnvägen utan även för andra delar av samhället. Att helt gardera sig mot liknande störningar är i det närmaste ogörligt. I varje fall är det inte ekonomiskt rimligt att hålla sådan beredskap att man alltid kan klara liknande exceptionella förhållanden.

Om jag inte bara begränsar mig till senare tids störningar, så är det väl känt att SJ länge haft förseningar i sin trafik. För att komma till rätta med SJ:s problem är det viktigt att man har bakgrunden klar för sig.

Lågrprissatsningen har inneburit att persontrafiken vid SJ ökat över förväntan. Resurserna har därmed pressats hårt med åtföljande mindre marginaler vid störningar i trafiken.

SJ:s åtgärder för att komma till rätta med förseningarna börjar nu ge resultat. Alltsedan april i år har för varje månad klart bättre punktlighet redovisats än motsvarande månader i fjol. I oktober och november i år var det trots svåra oväder således färre förseningar än i fjol. Jag kan i detta sammanhang också nämna att även godstågen har blivit punktligare. Den genomgående klara förbättringen under de senaste åtta månaderna innebär inte att SJ helt klarat av sina förseningsproblem. Det återstår ännu mycket att göra. Det ligger också i sakens natur att alla åtgärder inte omedelbart får effekt, eftersom åtgärderna förutsätter investeringar utsträckta över ett antal år. Jag tänker då t. ex. på inköp av moderna personvagnar samt utbyggnad av dubbelspår och signalsystem.

På goda grunder kan jag således konstatera att SJ är på väg att lösa problemen med förseningarna. De åtgärder som redan vidtagits och andra

åtgärder som är planerade förväntas successivt leda till att SJ får en fullt acceptabel punktlighet.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

Anf. 72 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Tack för ett, som jag tycker, öppet och utförligt svar från kommunikationsministern. Det innehåller ett erkännande av att det inträffat en rad störningar i tågtrafiken, och kommunikationsministern säger att det ännu återstår mycket att göra för att få den bra. Svaret innehåller också, som jag tycker, åtminstone ett försök till förklaring och en förhoppning eller ett löfte om att det skall bli bättre.

Det är väl något av ödets ironi att när jag nu reste upp till Stockholm och för att vara säker på att hinna hit i tid tog nattåget från Värmland – kl. 01.27 var normal avgångstid – så fick jag vänta i drygt två och en halv timmar och kunde gå in i sovvagnen först kl. 04.05 i morse. Jag kom alltså hit försenad, och det var nära att jag inte hunnit att få svaret. Detta är ett litet exempel på att situationen inte är bra.

Det värsta av allt är att förseningar är *regel* på en del sträckor. Jag har redan i min fråga sagt att det just den här årstiden, när vi brukar ha trafiksvårigheter på våra vägar, är värdefullt att så många resenärer som möjligt vågar ta tåget. Jag säger "vågar" därför att man som resenär måste kunna känna säkerhet inför, att man kommer fram i tid. På det tåg som jag refererat till – och som var nära tre timmar försenat i dag – fanns det en rad läkare och andra personer som skulle ha varit i Stockholm mycket tidigt för att fullgöra sina skyldigheter. Det är klart att förseningar i sådana fall vållar irritation.

I ett svar från SJ som jag har fått genom upplysningstjänsten pekas det på att det på vissa sträckor faktiskt är regel att man inte håller tiderna. På de långa sträckorna Göteborg–Stockholm, Malmö–Stockholm, Charlottenberg–Stockholm – den senare linjen är den som vi värmlänningar berörs av – visar statistiken att ungefär hälften av tågen inte håller tidtabellen ända fram till slutstationerna. Även på korta sträckor, av typen Uppsalapendeln, där 4 000 av 6 000 pendlare åker, har ännu inte de löften som gavs bl. a. i debatten med Jörgen Ullenhag om att det skulle bli bättre infriats, utan man erkänner nu vid SJ att det fortfarande är stora svårigheter.

Jag talade om försök till förklaring. Utöver de förbättringar som kommunikationsministern nämnde tror jag att det också borde sättas in personella förstärkningar. Vad angår förhoppningen eller löftet vill jag säga att jag delar kommunikationsministerns bedömningar att investeringar i form av moderna personvagnar, utbyggnad av dubbelspår och förbättrat signalsystem kommer att förbättra läget. Men när kommer dessa förbättringar att ske? Det är ju en kostnadsfråga. Jag tror samtidigt att det här gäller en riktig satsning.

Till sist vill jag säga att kommunikationsministern i slutet på svaret använder en formulering som jag skulle vilja ha närmare definierad. Han säger där att "SJ får en fullt acceptabel punktlighet". Hur definierar man uttrycket "fullt acceptabel punktlighet"?

*Om åtgärder för
att förhindra förseningar i tågtrafiken*

Måndagen den
14 december 1981

*Om åtgärder för
att förhindra för-
seningar i tågtra-
fiken*

Anf. 73 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! På frågan om hur man definierar "acceptabel punktlighet" kan jag väl säga så här till tredje vice talmannen: Skall man stiga på tåget kl. 1 i Karlstad, Arvika eller var det kan vara någonstans och inte får göra det förrän kl. 4, då är det ingen acceptabel punktlighet. Så långt är vi överens. Det får alltså vara vida bättre. Det ligger naturligtvis en gardering i formuleringen "acceptabel punktlighet", därför att det är omöjligt att i alla lägen garantera absolut punktlighet, en punktlighet på minuten. Det finns ingen som kan göra det, och det finns heller inte några trafikmedel som kan klara en sådan punktlighet. Jag tänker på exempelvis flyget, som ju ibland också har stora svårigheter att hålla sina avgångstider och därmed också ankomsttider. Men från de förhållanden som tredje vice talmannen redovisat utifrån sina egna erfarenheter och till en någorlunda acceptabel ordning är steget väldigt långt.

Jag upprepar vad jag sade i mitt svar, där jag erkände att det finns svagheter och brister. Mycket återstår att göra, men faktum kvarstår att en förbättring har inträtt sedan jämförbar tid i fjol.

När det gäller investeringarna tillförs SJ i dag ett betydande antal personvagnar. För att vara mer exakt kan jag säga att nu levereras fyra vagnar per månad. Efter några månader bör detta rimligen också bidra till att öka resurserna och därigenom medverka till att tidtabellen hålls. Jag kan försäkra Karl Erik Eriksson att vi ständigt har kontakter med SJ för att försöka hjälpas åt att hitta de lösningar som erfordras.

Anf. 74 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Jag betvivlar inte heller på den här punkten kommunikationsministerns hederlighet. Vi har samma erfarenheter och samma önskan att få en förbättring till stånd.

Jag snuddade vid frågan om personella resurser och vill tillägga att när jag nyligen pratat med tågmästare och konduktörer har de sagt ungefär så här: Du har ju ställt en fråga till kommunikationsministern. Stryk då under att ett av skälen till att tågen nästan som regel är försenade är svårigheterna för allmänheten att få köpa biljetter.

Jag har en bild, som jag hoppas syns på bildskärmen och som visar en normal situation på Stockholms Central. Både Claes Elmstedt och jag har, när vi gått genom stationen, ofta sett dessa väldiga köer. Man kan naturligtvis tycka att resenärerna kunde gå litet tidigare till stationen för att köpa biljetter. Men vi människor är ju så konstruerade att vi tror att vi skall hinna, och SJ är ju ett serviceföretag. De här problemen gör att man blir försenad redan från starten.

Om jag som lekman får göra en kommentar, skulle jag vilja säga att jag tror att man gjort tågtidtabellerna alltför komprimerade. I det fallet stöds jag av tågmästare och annan SJ-personal. Man kan inte byta 50-100 passagerare på en station på en minut, utan man är redan i tidtabellen inne på stora förluster i tid. Jag tror att det är riktigt, som kommunikationsministern säger, att en materiell satsning kommer att förbättra det hela. Jag tror att även om det

kostar mycket pengar, så är detta en riktig investering för SJ. Bara för några dagar sedan kunde vi läsa om att SJ förlorar mellan 25 och 40 milj. kr. på tjuvåkande. Det skulle man kanske komma åt, om man vidtog förstärkningar – både personellt och materiellt – så att man finge en mjukare och smidigare trafik till gagn för både oss resenärer och SJ.

Anf. 75 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Jag tror inte att vi har olika uppfattningar om vad som är målet – det är väl ingen diskussion om den saken. När det gäller effektiviteten och detta att minska köerna, som framför allt förekommer vid de stora centralstationerna, så kommer SJ till våren att få en bättre teknik vid Stockholms Central i form av en automatisering av biljettförsäljningen. Förhoppningsvis kommer det i viss utsträckning att bidra till förbättrade förhållanden. Det tror jag att vi kan registrera redan i dag.

Anf. 76 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Tack, herr kommunikationsminister, för det beskedet! Jag tror att det kommer att hälsas med tillfredsställelse av väldigt många resenärer. Jag understryker vad jag sagt i frågan och vad jag sagt här, att vi har ett gemensamt intresse av att flytta över så mycket trafik som möjligt till tåg. Då är det också viktigt att vi har en fin service.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1981/82:153 om konkurrenssituationen för svenska rederier

Anf. 77 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Sonja Rembo har frågat mig om jag avser att göra det möjligt för svenska rederier att på likvärdiga villkor med utländska konkurrera om svenskt andrahandstonnage.

Aktiebolaget Svensk Exportkredit kan, om synnerliga skäl föreligger, erbjuda subventionerad ränta vid export av begagnade varor. Enligt vad jag erfarit har denna möjlighet utnyttjats endast i ett par undantagsfall när det gäller export av andrahandstonnage från Sverige. Detta innebär att sådan ränta normalt inte kan påräknas vid export av andrahandstonnage.

För att se över de ramar inom vilka sjöfartsnäringsen arbetar tog jag i somras initiativ till överläggningar om den svenska sjöfartsnäringens problem mellan de ombordanställdas organisationer. Redareföreningen och kommunikationsdepartementet. Dessa överläggningar har ägt rum under hösten och är ännu inte avslutade.

Utredningen om sjöfartens roll i trafikpolitiken, den s. k. närsjöfartsutredningen, har nyligen avlämnat sitt betänkande, i vilket man föreslår en rad åtgärder för att förbättra den svenska sjöfartsnäringens konkurrenssituation.

Om konkurrenssituationen för svenska rederier

*Om konkurrens-
situationen för
svenska rederier*

Jag vill avvakta resultatet av överläggningarna och beredningen av närsjöfartsutredningens betänkande, innan jag tar ställning till vilka åtgärder som eventuellt behöver vidtas för att förbättra den svenska sjöfartsnäringens konkurrensförmåga.

Anf. 78 SONJA REMBO (m):

Herr talman! jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är det förhållandet att ett svenskt rederi nyligen erhållit stöd från exportkreditnämnden vid försäljning av ett fartyg till en finländsk köpare. Motsvarande stödmöjligheter finns inte, om ett svenskt rederi önskar köpa samma fartyg i andra hand. En sådan affär är just nu aktuell.

De moderna fartyg som nu finns under svensk flagg – det gäller framför allt ro-ro-fartyg – har i allmänhet byggts med statligt stöd i form av bl. a. avskrivningslån och garantier. Mot denna bakgrund är det givetvis värdefullt att så länge som möjligt behålla sådana fartyg under svensk flagg. I varje fall bör man fråga sig om det är rimligt att ytterligare statligt stöd utgår också då fartyget säljs till ett med svenska rederier konkurrerande utländskt rederi.

I den sjöfartspolitiska proposition som riksdagen behandlade våren 1980 framhöll den dåvarande kommunikationsministern det önskvärda i att behålla moderna och konkurrenskraftiga enheter under svensk flagg.

Ett annat hinder för svenska rederier att skaffa andrahandstonnage från utlandet är en rad tekniska särbestämmelser som är speciella för Sverige och som gör det svårt om inte omöjligt för svenska rederier att köpa andrahandstonnage utomlands utan betydande extra kostnader. Också av det skälet är det angeläget att behålla det redan svenska tonnaget kvar under svensk flagg. Jag vill hänvisa till vad Sveriges Redareförenings avgående ordförande Sven Salén sade vid Redareföreningens 75-årsjubileum: "Den svenska sjöfarten står nu inför ett avgörande vägskäl. Den extrema åderlåtning av kapital, fartyg, tonnage och sjömän som den svenska handelsflottan genomgått under de senaste sju åren har lämnat kvar en bas som är alltför liten och tunn för att kunna vidareutvecklas till en livskraftig handelsflotta under svensk flagg. Svenska rederier måste arbeta med en betydligt större flotta. Sista chansen att skaffa en sådan under svensk flagg är kanske under 1982 års förväntade depression. Det är i dåliga tider man skall skaffa sig fartyg – inte under goda."

Kommunikationsministern hänvisar till närsjöfartsutredningen. Den har avgivit sitt betänkande just i dagarna, och jag har ännu inte haft tillfälle att studera det. Men detta är en fråga också för linjetrafiken.

Sedan hänvisade kommunikationsministern till överläggningarna mellan departementet, de ombordanställdas organisationer och redarna. Om jag inte är felunderrättad så har dessa förhandlingar avbrutits eller åtminstone uppskjutits. Det är i så fall olyckligt, för det brådskar med åtgärder för att förbättra konkurrensläget för svensk sjöfart.

Jag vill fråga kommunikationsministern om det i de överväganden som

kommer att göras inom en, som jag hoppas, inte alltför avlägsen framtid också kommer att undersökas andra möjligheter än direkta statliga stöd, t. ex. att avskaffa de tekniska bestämmelserna för andrahandstonnage och därmed göra det möjligt för svenska rederier att utan extra kostnader köpa på den internationella marknaden.

Anf. 79 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Jag är för min del öppen för diskussioner om det mesta när det gäller att rädda svensk sjöfart. Eventuella konstruktiva förslag mottas alltså med tacksamhet.

Det är riktigt att närsjöfartsutredningen lämnade sitt betänkande häromdagen, och jag har sagt tidigare att jag tror att de förslag som där finns är en bra start för en konstruktiv diskussion mellan olika intressen för att hitta en lösning som gagnar svensk sjöfart. Vi behöver en sådan lösning, och vi behöver den snabbt.

Att överläggningarna mellan sjöfartsintressenterna och departementet skulle ha gått in kvav, som frågeställaren uppgav, är en nyhet för mig. Den 16 december, dvs. på onsdag, är ett sammanträffande sedan länge planerat, och någon uppgift om att det skulle vara inställt har i varje fall inte nått mig, och det borde det i så fall rimligen ha gjort. Jag hoppas att det inte har hänt något under den timme som jag har varit här i kammaren. Jag bedömer fortfarande detta som en framgångsväg som bör kunna ge något konstruktivt.

Anf. 80 SONJA REMBO (m):

Herr talman! Det gläder mig att de uppgifter som jag har fått, att överläggningarna mellan parterna skulle ha strandat, är felaktiga. Jag ser det som oerhört viktigt att få till stånd någon form av samförstånd när det gäller att lösa svensk sjöfarts problem. Det är också mycket viktigt att samtliga parter deltar i överläggningarna.

Jag ser det också som positivt att kommunikationsministern är så angelägen om att lösa svensk sjöfarts problem. Detta är en näring som tillför Sverige stora belopp i form av inte bara rent exportnetto utan också kontakter med exportmarknader och direkta vinster för det svenska samhället genom att transportererna kan ske på svenska kölar.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1981/82:155 om bättre arbetarskydd för yrkesbilförare

Anf. 81 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Bengt Silfverstrand har frågat mig om jag är beredd att utan ytterligare dröjsmål genomföra de förslag till förbättringar av arbetarskydd och trafiksäkerhet som föreslås i bilarbetstidsutredningen.

Om bättre arbetarskydd för yrkesbilförare

Måndagen den
14 december 1981

*Om bättre arbe-
tarskydd för yr-
kesbilförare*

Vid remissbehandlingen av bilarbetstidsutredningens betänkande riktades från olika håll stark kritik mot förslagen. Det framhölls bl. a. att ett genomförande av utredningens förslag skulle medföra en betungande administration och totalt sett mycket höga kostnader.

Utvecklingen på bilarbetstidsområdet har emellertid fortgått. Inom den internationella arbetsorganisationen (ILO) antogs 1979 en konvention om arbetstider och viloperioder inom vägtransportområdet. Konventionen bygger på samma grundläggande tidsbegrepp som gäller för internationell trafik. Den svenska nationella lagstiftningen bygger emellertid – liksom bilarbetsutredningens förslag – på ett annat system. I samband med riksdagsbehandlingen av ILO:s konvention uttalade trafikutskottet uppfattningen att det var olämpligt att de särskilda arbetstidsbestämmelserna för fordonsförare bygger på två olika principer. För att en enhetlig lagstiftning skulle kunna införas så snart som möjligt förutsatte utskottet att en översyn skulle komma att genomföras skyndsamt.

Med anledning av detta tillkallades en särskild utredare som f. n. överväger frågor om bilarbetstid. I direktiven betonas att arbetet bör inriktas på att ta fram ett förslag som i högre grad än det nuvarande nationella tar hänsyn till de faktiska möjligheterna att kontrollera efterlevnaden. – Utredarens arbete bör vara avslutat före utgången av april månad 1982.

På senare tid har intresset inom yrkestrafikområdet till stor del kommit att inriktas på de olagligheter som förekommer. Seriösa företag hotas att slås ut av mindre nogräknade trafikutövare som ofta varken betalar skatter och avgifter eller följer de regler som gäller för själva trafiken, t. ex. bilarbetstidsreglerna. Den enligt min uppfattning väsentligaste frågan vid en översyn av lagstiftningen om bilarbetstid är att reglerna får en sådan utformning att de kan kontrolleras effektivt. Detta måste vara till fördel såväl för arbetarskydd och trafiksäkerhet som för en konkurrens på lika villkor inom branschen.

Anf. 82 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Det är ingen överdrift att påstå att yrkesförarens vardag i många fall präglas av onormalt långa arbetspass, högt uppdrivet arbetstempo, psykisk press och ofta otillräcklig vila. Trots att huvudregeln säger att nattvilan skall vara tio timmar har undantaget, som medger endast åtta timmars nattvila, i ett flertal fall blivit regel. Det innebär att en yrkesförares dygnsarbetstid kan uppgå till hela sexton arbetstimmar. Och först efter sex timmars sträckarbetstid har yrkesföraren laglig rätt till måltidsrast. Att så långa arbetspass ökar risken för trötthet och i värsta fall insomnande bakom ratten finns det åtskilliga exempel på. I de undersökningar som presenterats i bilarbetstidsutredningen är medelprocenten trötthetsolyckor drygt femton. Snävt tilltagna tidtabeller medför en stor press på förarna. Jag har exempel från bussförarnas dagliga tillvaro, där det förekommer att förare har stått inför valet att antingen köra i 100 kilometer på vägar med en högsta hastighet av 70 kilometer för att klara tidtabellen eller att komma tio–femton minuter för

sent och få utskällning av resenärerna.

Dagens arbetarskyddslagstiftning skyddar industriarbetare från att sätta sig bakom ratten efter viss arbetstid. Men bussförare och andra yrkesförare saknar sådant skydd. Mot denna bakgrund borde det inte råda några delade meningar om att en anpassning av bilarbetstiderna är en angelägen reform ur såväl arbetarskydds- som trafiksäkerhetssynpunkt. Trafiksäkerhetslagstiftningen är ett område där samhället måste styra utvecklingen. Härtill kommer att ett stort antal enbilsföretagare inte är anslutna till någon arbetsmarknadsorganisation.

Av trafiksäkerhetsskäl och med hänsyn till det minskade arbetstidsuttaget i den allmänna arbetstidslagstiftningen framstår kravet på en sänkning av längsta tillåtna sträckarbets tid från sex timmar till fem timmar som mycket rimligt. Internationellt sett har f. ö. endast Finland en reglering som medger en så lång körning som sex timmar utan uppehåll.

Det är också viktigt att lagstiftningen skärps så att såväl de som tillhandahåller transporter, de som är huvudmän för trafiken, som de som köper transporttjänsterna kan ställas till ansvar för överträdelser mot gällande lagstiftning. Bilarbetstidsutredningens förslag torde även i dessa avseenden kunna tjäna som en god vägledning för ett ställningstagande från regeringens sida. Detta gäller inte minst kontrollåtgärder i syfte att stävja den direkt olagliga yrkestrafiken.

Kommunikationsministern uppehöll sig mycket vid de olagligheter som förekommer, och jag delar hundraprocentigt hans uppfattning. Men det skulle vara värdefullt att också få en precisering från kommunikationsministern av hans inställning till själva arbetarskyddet och trafiksäkerheten. Är kommunikationsministern beredd att vidta skärpta åtgärder, när utredningens resultat presenteras i april? Det är kort tid fram till valet, men det skulle ändå vara värdefullt om kommunikationsministern vore beredd att ta ett initiativ.

Anf. 83 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Bengt Silfverstrand gav exempel på åtskilligt som inte är så bra som det borde vara. Det är förhållanden som vi känner till, och det är därför som vi har givit uppdraget åt enmansutredaren att se över dem. Den tidigare utredningens förslag är inte användbart i särskilt stora delar. Direktiven till utredaren är skrivna så, att han skall vara färdig med sitt arbete under april månad 1982. Han tillsattes i höstas, och detta är alltså ett tempo som jag tycker att ingen kan klaga på. Å andra sidan är det ett tempo som man i vissa fall kan begära, och vi har begärt att det skall gå fort för att vi skall kunna råda bot på de felaktigheter som Bengt Silfverstrand påpekar och som vi väl känner till.

Anf. 84 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Jag vill än en gång understryka att jag tycker det är positivt att kommunikationsministern påpekar att de olagligheter som förekommer på området hotar seriösa företag. Men när det gäller den precisering som jag

Måndagen den
14 december 1981

Om bättre arbetskydd för yrkesbilförare

bad om beträffande kommunikationsministerns inställning till arbetarskyddet och trafiksäkerheten finner jag att kommunikationsministern ger uttryck för något av den obotfärdiges förhinder. Utredningen lades dock fram i januari 1977.

Det är alltså fem år som de tre borgerliga regeringarna haft på sig. Och där har centerpartiet haft ett stort ansvar – även om jag naturligtvis inte vill hålla Claes Elmstedt personligen ansvarig.

Det har alltså inte hänt någonting på fem år, och det tycker jag är ett oacceptabelt lågt arbetstempo.

Det hänvisas också alldeles riktigt till de internationella regler som gäller. Jag är väl medveten om ILO-konventionen och har förståelse för att vi i Sverige inte kan ansluta oss till den. Men om man jämför de här regelsystemen med hänsyn till den principiella skillnaden och ändå försöker göra en anpassning på sikt innebär det en förkortning av arbetstiderna i Sverige. Som jag nämnde är exempelvis sträckarbetstiden i Sverige längre än på de flesta andra håll, Finland undantaget.

Därför har jag än en gång anledning att ställa frågan om kommunikationsministern är beredd att ta erforderliga initiativ för att minska sträckarbetstiden och öka dagsvilan, vilket är nödvändigt för att få en acceptabel trafiksäkerhetslagstiftning och för att de människor som jobbar på det här området skall få samma arbetarskydd som finns på andra av arbetslivets områden.

Anf. 85 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Jag upprepar att utredaren har fått direktiv som spänner över hela fältet, och han har fått besked att han skall vara färdig i april månad – det är kort tid. Jag ser inte någon möjlighet eller anledning att i dag försöka precisera någonting som kan förväntas komma från denna utredning, som alltså skall vara färdig på denna korta tid.

Sedan är det intressant att Bengt Silfverstrand går fem år tillbaka i tiden. Riktigt så länge sedan är det väl inte som utredningen kom fram.

När det nu blivit fart på de här frågorna i departementet tycker jag att vi kan vara nöjda.

Anf. 86 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Vad jag efterlyste var naturligtvis inget detaljsvar utan en viljeinriktning, ett initiativ från kommunikationsministerns sida.

Sedan ifrågasatte kommunikationsministern om utredningen verkligen var så gammal. Då vill jag läsa direkt att betänkandet är SOU 1977:2, och det är underskrivet i januari 1977 – det är ganska exakt fem år sedan.

Sedan vill jag bara avrunda med att konstatera att grundsynen på arbetslivets område har förändrats. En särbehandling av offentligt anställda kan inte anses motiverad, allra minst när det gäller en lagstiftning som främst har förestavats av trafiksäkerhetsskäl. Frågan om förare skall omfattas av

reglerna bör inte vara beroende av om verksamheten i fråga drivs i förvärvssyfte.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om miljökraven
för lufttrafiken
på Bromma*

18 § Svar på fråga 1981/82:169 om miljökraven för lufttrafiken på Bromma

Anf. 87 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Margareta Andrén har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att tillse att fastställda miljökrav rörande lufttrafiken på Bromma uppfylls vid fastställd tid.

Genom beslut den 13 juli 1979 lämnade koncessionsnämnden för miljöskydd luftfartsverket tillstånd enligt miljöskyddslagen att driva Bromma flygplats som trafikflygplats för huvudsakligen inrikes luftfart och allmänflyg. Tillståndet var förenat med vissa villkor. Genom besvär hos regeringen överklagade luftfartsverket villkoret för högsta tillåtna bulleremission.

Regeringen beslutade den 9 oktober 1980 att tillåta trafik med Fokker F-28 till utgången av juni 1985 samt att bullernivån från de flygplan som trafikerar Bromma efter den tidpunkt då trafiken med F-28 upphört skall vara minst 7 dB(A) lägre än från Fokker F-28-4000. Regeringen föreskrev också viss minskning av bullret och avgasutsläppet från befintliga F-28-flygplan.

Luftfartsverket är huvudman för Bromma flygplats. Verket har därför ansvaret för att villkoren för flygtrafiken efterlevs. Naturvårdsverket har det övergripande tillsynsansvaret enligt miljöskyddslagen. Att se till att villkoren för flygtrafiken efterlevs är således en myndighetsfråga.

Anf. 88 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Den föranleddes av luftfartsverkets begäran hos koncessionsnämnden för miljöskydd om dispens eller upphävande av beslut som fattats av regeringen och av koncessionsnämnden.

För att flygtrafik med F-28 skall få bedrivas på Bromma har regeringen och koncessionsnämnden föreskrivit vissa villkor. Enligt regeringens beslut den 9 oktober 1980 skall sådana åtgärder vidtas att ljudnivån, mätt på visst sätt, från varje enskild Fokker F-28 efter 1981 års utgång är minst 3 dB(A) lägre än 1980.

Luftfartsverket meddelar först nu – en månad före nämnda ikraftträdande – att installationen av s. k. internal mixers försenats och att den avsedda flygproceduren ej kan tillämpas.

Trots beslut av både regeringen och koncessionsnämnden beträffande minskade utsläpp av kolväten och fotogen begär nu luftfartsverket att dessa villkor skall upphävas. Verket meddelar att det nödvändiga utvecklingsarbetet för att kunna genomföra de förbättringar som hade satts som villkor

t. o. m. redan har avbrutits.

Det är minst sagt förvånansvärt att detta utvecklingsarbete har avbrutits innan dispensansökan ens behandlats.

Utan att gå in på några tekniska detaljer kan jag bara nämna ytterligare en punkt där luftfartsverket begär ändrade villkor – det gäller den s. k. tvåstegsanvisningen.

Vad alla berörda har märkt – vilket också har bekräftats – är att Linjeflyg nu infört ett ändrat förfarande för s. k. cut-back, dvs. motoravdrag. Detta har inneburit att bullermattan har ökat och brett ut sig ytterligare 500–600 meter längre från flygplatsen än tidigare.

Enligt de mätningar som har gjorts av miljö- och hälsövarförvaltningen i Stockholms kommun har bullret på vissa platser ökat med ytterligare 10 dB(A). Då bör också påpekas att en ökning på 10 dB(A) är en fördubbling av hörselintrycket.

Samtidigt som miljön försämras genom uteblivna åtgärder meddelar luftfartsverket att trafiken på Bromma kommer att öka kraftigt de närmaste åren.

Det är viktigt att statsrådet i sitt svar nu slår fast att luftfartsverket skall se till att villkoren för flygtrafiken på Bromma efterlevs. Naturvårdsverket har dock det övergripande ansvaret.

Kommunikationsministern anser tydligen att den här frågan i dag inte är någon direkt regeringsfråga. Men det skulle inte förvåna om frågan ändå kom på regeringens bord på grund av överklagande.

Även om frågan f. n. är en myndighetsfråga vore jag tacksam för att redan i dag få höra om kommunikationsministern kan göra något för att det skall undvikas att flygtrafiken på Bromma kommer att förvärra buller- och miljöproblemen i stora delar av Stockholmsområdet.

Anf. 89 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar och som Margareta Andrén väl känner till har vi den ordningen i det här landet att myndigheterna har att ta ställning inom sina resp. kompetensområden. Det gäller också i detta fall. Koncessionsnämnden är den myndighet som har att pröva luftfartsverkets önskan om att få villkoren ändrade, och då måste vi avvakta och se vad koncessionsnämnden kommer fram till för resultat.

Det är möjligt att frågan ändå så småningom hamnar på regeringens bord, men där är vi inte än, och att gå händelserna i förväg – dvs. att för min del komma med några utfästelser eller göra några rekommendationer – tror jag vore direkt felaktigt.

Anf. 90 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Även om kommunikationsministern, av de skäl som han här har framhållit, i dag inte kan ge några bestämda besked hoppas jag att koncessionsnämnden för miljöskydd nu kommer att stå fast vid sin tidigare intagna ståndpunkt och att regeringen gör detsamma om frågan på nytt skulle hamna på regeringens bord vid ett överklagande. Min fråga tog ändå upp ett

beslut av regeringen som nu ifrågasätts av luftfartsverket.

När koncessionsnämnden gav tillstånd var antalet flygplansrörelser på Bromma med F-28 ca 25 000 per år. Nu är det ca 41 000. Och vid flyttningen till Arlanda i oktober 1983 beräknas antalet flygplansrörelser vara ca 50 000.

Samtidigt kommer antalet Fokkerplan att öka från 13 till 15. Överträdelserna beträffande buller och luftföroreningar har nu blivit så stora att naturvårdsverket har slagit larm och t. o. m. överväger åtal mot luftfartsverket för att det inte efterlever de bestämmelser om miljöskydd som har slagits fast.

Herr talman! Även om kommunikationsministern och jag har olika uppfattning när det gäller själva sakfrågan – Fokkertrafikens kvarblivande på Bromma – kan jag från min utgångspunkt inte låta bli att notera att det var för väl att de utlovade förbättringarna inte kom att innebära att Fokkertrafiken fick stanna kvar på Bromma. Det har ju nu visat sig att utfästelserna inte kunde infrias, något som majoriteten här i kammaren också fruktade. Buller och andra miljöproblem har varit en lång lidandets historia för tusentals människor i Storstockholmsområdet på grund av de förseningar som ideligen har skett till följd av att löften om miljöförbättringar inte har kunnat hållas.

Om åtgärder mot ekonomisk brottslighet inom åkerinäringen

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 1981/82:74 om åtgärder mot ekonomisk brottslighet inom åkerinäringen

Anf. 91 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Kurt Hugosson har frågat mig dels vilka lagstiftningsmässiga åtgärder jag avser att vidta för att komma till rätta med svartåkningen inom åkeribranschen, dels om jag avser att vidta några åtgärder för att samhällets olika organ, t. ex. polis, åklagarmyndigheter, länsstyrelser, skattemyndigheter, på allvar skall ta itu med den ekonomiska brottsligheten inom åkerinäringen.

Jag anser, i likhet med Kurt Hugosson, att olagligheterna inom åkerinäringen utgör ett allvarligt problem. Det förekommer att företagare inom branschen underlåter att betala skatter och avgifter. Överträdelser av exempelvis arbetstids-, fordons- och vägtrafikbestämmelser förekommer också. Olagligheterna är av mycket allvarligt slag i de fall det rör sig om medvetna och systematiska regelbrott. En näringsverksamhet som bedrivs under sådana former medför nackdelar för både samhälle och anställda liksom en ytterst allvarlig illojal konkurrens för de seriösa företagen.

Inom kommunikationsdepartementet har man sedan en tid arbetat för att komma till rätta med missförhållandena. Redan den 1 juli 1980 skärptes påföljden för olaga yrkesmässig trafik, och fängelse infördes i straffskalan. En utredare arbetar f. n. med att ta fram ett förslag till en reglering av

Måndagen den
14 december 1981

*Om åtgärder mot
ekonomisk brotts-
lighet inom åke-
rinäringen*

bilarbetstiden som i högre grad än den gällande medger effektiv kontroll av efterlevnaden. Jag vill också erinra om att polisens insatser har intensifierats under året.

En proposition om vissa yrkestrafikfrågor kommer inom kort att föreläggas riksdagen. Förslagen i propositionen är bl. a. inriktade på att motverka olagligheterna inom branschen. Nödvändiga författningsändringar kan komma till stånd så snart riksdagen godkänt de riktlinjer för det fortsatta reformarbetet som presenteras i propositionen.

Många åtgärder mot missförhållandena kräver inte författningsändringar. En omprioritering av myndigheternas resurser och ett utökat samarbete mellan olika myndigheter kan ge ett gott resultat. Flera myndigheter har sedan en tid ägnat en ökad uppmärksamhet åt olagligheterna, och det pågår på olika håll arbete med att ta fram och tillämpa nya rutiner för att komma till rätta med problemen. Jag följer detta arbete med stort intresse, och jag är naturligtvis beredd att ta de ytterligare initiativ som kan behövas.

Anf. 92 KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på de frågor som jag har aktualiserat i min interpellation.

Jag skulle kunna karakterisera interpellationssvaret som ett allmänt positivt svar, där kommunikationsministern har samma grundsyn som jag har gett uttryck för i min interpellation, men anger mycket få konkreta förslag till åtgärder för att komma till rätta med dessa problem. Det är min förhoppning att vi under denna debatt kanske skall kunna få en ytterligare konkretisering av vilka åtgärder man avser föreslå i den proposition som nu aviseras.

Fru talman! Den ekonomiska brottsligheten har ökat lavinartat. Jag skulle vilja säga att den har blivit något av en varböld i det svenska samhället. På kommunikationsdepartementets område är det främst inom två branscher som man har en sådan här utveckling. Inom åkeribranschen, som jag har aktualiserat i den här interpellationen, men även inom taxinäringen förekommer en avancerad ekonomisk brottslighet. I den här debatten skall jag emellertid bara uppehålla mig vid de problem som finns inom åkerinäringen.

Åkarna liksom de anställdas organisationer har länge larmat politikerna. De säger att svartåkarna hotar hela branschens existens och att det har blivit ett samhällsproblem av stora mått.

Mer än var tionde lastbil, fru talman, som framförs på våra vägar kör olagligt. Staten förlorar mångmiljonbelopp varje år på att skatter och avgifter icke betalas av svartåkarna. Det finns alltför många kryphål i lagen, som gör att svartåkarna på detta sätt kan hota och hotar hela branschens existens.

Tre undersökningar som nyligen har genomförts visar att 12 % av alla kontrollerade fordon inte hade klara papper. Mer än var tionde bil körde olagligt. Konsekvensen är, som jag redan har sagt, att de seriösa åkarna får allt svårare att hävda sig. Mer än var fjärde åkeriägare i Göteborgsområdet har stora problem och svårigheter som en följd av den illojala konkurrensen.

och de har skulder till staten på bortemot 20 milj. kr. i obetalda skatter. Sannolikt är inte detta ett typiskt Göteborgsproblem, utan problemet finns över hela landet.

Jag har nyligen fått ta del av resultatet av en effektiv kontroll som polisen under en femmånadersperiod har genomfört med mycket begränsad personalinsats här i Stockholm, där man har kontrollerat fordon inom anläggningsbranschen. Denna kontroll skedde under ca fem månader, och under den tiden rapporterades 585 fordon. Antalet förseelser per rapporterat fordon var 2,58 i genomsnitt. Antalet fordon som bedrev olaga yrkesmässig trafik var 171. För 196 konstaterades överlast. Brott mot arbetstidsbestämmelserna, som ju tidigare i dag har diskuterats i en frågedebatt med Bengt Silfverstrand, konstaterades i 264 fall. 166 fordon visade sig ha bristfälliga färdskrivare. 111 kontrollbesiktningar beordrades. 63 fordon fick omedelbart körförbud. Det framgår vidare av denna rapport från Stockholmspolisen att i 63 fall var kilometräknaren ur funktion. I 39 fall var fordonet oskattat. I 30 fall var det fråga om olaglig körning osv.

Jag tror att dessa resultat från den här begränsade kontrollen i Stockholm inte är specifika för fordon som arbetar i anslutning till anläggningsbranschen. Jag tror att det är likadant över hela fältet och tyvärr över hela landet. Det är alltså viktigt att man kommer till rätta med dessa förhållanden.

Olagligheterna inom yrkestrafiken är enligt min mening ytterst allvarliga, då det rör sig om företagare som medvetet och systematiskt överträder gällande lagar och förordningar.

Det rör sig om åkerier som drivs helt utan trafikillstånd och som även på andra sätt undviker att redovisa för rörelsen. Man deklarerar inte inkomst av sin rörelse, registrerar sig inte för moms och redovisar inte källskatt för anställda eller arbetsgivaravgift. Vidare besiktigas och försäkras oftast inte de i rörelsen använda fordonen, vilka kanske också körs utan hänsyn till gällande arbetstidsregler.

Det är självklart att en näringsverksamhet som bedrivs under sådana förutsättningar medför betydande nackdelar för samhälle och anställda, liksom den ytterst också utgör en allvarlig illojal konkurrens för de seriösa företagen. Även företagare som inte på alla de här sätten bryter mot de givna reglerna förorsakar givetvis samhället stora inkomstbortfall och förstör marknaden för sina laglydiga konkurrenter.

Fru talman! Problemet är således uppenbart. Mot den bakgrunden tycker jag att det står klart att statsmakterna av såväl ekonomiska skäl som rättssäkerhetsskäl måste ingripa för att slå vakt om den seriösa delen av åkerinäringen. Man måste göra det omgående, utan dröjsmål. Det finns därför anledning att se över gällande lagstiftning och täppa till de luckor i den som svartåkarna i dag hänsynslöst utnyttjar.

Av det svar jag har fått förstår jag att kommunikationsministern är av samma uppfattning som jag i den här frågan och att den proposition som inom kort skall presenteras för riksdagen förhoppningsvis innehåller förslag som gör det betydligt svårare att bedriva ekonomisk brottslighet på detta område.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

*Om åtgärder mot
ekonomisk brotts-
lighet inom åke-
rinäringen*

*Om åtgärder mot
ekonomisk brotts-
lighet inom åke-
rinäringen*

Inom det här området har vi på sätt och vis en unik situation. Både Åkeriförbundet, som företrädare för arbetsgivar sidan, och de anställdas organisationer inom Transport är nämligen fullständigt överens om att åtgärder måste vidtas. De har tillsammans utarbetat ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med dessa avigsidor. Jag vill, liksom jag har gjort i min interpellation, erinra om de olika punkter som har tagits upp i det syftet, och jag gör detta eftersom det skulle vara värdefullt att få kommunikationsministerns synpunkter på de olika förslagen.

Man har för det första föreslagit att företagarna vid nyetablering skall lämna någon form av garantier för att t. ex. kilometerskatten blir betald.

För det andra har man sagt att också beställarna, dvs. de som köper transporttjänsterna, måste känna och åläggas ett ansvar. Företag och andra skall med andra ord inte kunna anlita svartåkare utan att bli delansvariga för olagligheterna.

För det tredje föreslås att företag som bedriver yrkesmässig trafik skall ha ett ägaransvar för sina fordon. Dessa kan då ytterst tas i mät för att betala t. ex. skatteskulder. I dag förekommer det i stor utsträckning att åkarna hyr sina långradare och andra bilar, och därigenom kan de inte ställas till ansvar, om uthyraren inte betalar skatter och andra avgifter.

Branschens företrädare och de anställdas organisationer anför, för det fjärde, att företagens kreditvärdighet måste undersökas bättre. Stat och kommuner lämnar ju nu jättelika krediter när det gäller mervärdesskatt, arbetsgivaravgifter osv. utan någon som helst kontroll.

För det femte kräver man bättre kontroll och samordning när det gäller åkeriföretagens ekonomiska situation i samband med ansökan om att få betala preliminär B-skatt. För att man i dag skall kunna få ett trafikillstånd måste man kunna visa att rörelsen går ihop. Då presenterar man en ekonomisk kalkyl. Men samtidigt skickar man en annan uppgift, som inte alls innehåller samma inkomstuppgift, till länsstyrelsen när man begär att få betala B-skatt.

Detta borde det vara lätt att kontrollera, och det borde vara möjligt för länsstyrelserna att se till att få en bättre kontroll.

För det sjätte måste vi – och det aviserar också statsrådet i svaret – se över arbetstidslagstiftningen. Svartåkarna kör ofta dygnet runt. De seriösa företagen kan inte använda sin personal på det sättet.

För att parentetiskt återvända till den debatt som fördes mellan kommunikationsministern och Bengt Silfverstrand för en stund sedan med anledning av Bengt Silfverstrands fråga vill jag gärna understryka vad Bengt Silfverstrand sade, nämligen att det är något av den obotfärdiges förhinder att man nu på nytt tillkallat en utredning för att se över bilarbetstidsutredningens förslag, som kom för fem år sedan. Vi har under tre års tid från socialdemokratisk sida i trafikutskottet krävt att man skall genomföra bilarbetstidsutredningens förslag, men det har inte förelegat något intresse härför.

För det sjunde tror jag att man bör överväga att införa någon form av auktorisation för företag som uppfyller de krav som man har anledning att ställa.

Det skulle vara värdefullt att få konkreta svar när det gäller dessa förslag.

Jag har haft tillfälle att ta del av ett utkast till propositionen, ett s. k. delningsexemplar. Jag får lov att säga att det utkastet till propositionen inte innehåller särskilt många förslag i enlighet med den kravspecifikation som framförts från arbetsgivarsidan. Därför är det min förhoppning att det första utkastet kompletteras i riktning mot den åtgärds katalog som jag har presenterat och som branschen står bakom. Jag är alltså, fru talman, intresserad av att kommunikationsministern i debatten i dag konkretiserar sig på dessa punkter.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 93 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Fru talman! Först några allmänna funderingar.

Jag noterar liksom Kurt Hugosson att det är en allmän samstämmighet bland de berörda inom branschen, bland såväl åkeriägare som de anställda och deras organisationer, att någonting här måste göras och att saker och ting inte är som de borde vara. Det tycker jag är ett gott utgångsläge för att söka nå lösningar av dessa problem som ytterst syftar till att stärka näringen som sådan.

Sedan vill jag rätta Kurt Hugosson på en punkt, som i och för sig kanske kan spela en viss roll. Det är väl ändå inte så att dessa problem är till finnandes jämnt fördelade över hela landet. De är faktiskt betydligt svårare i storstadsregionerna än på många andra håll i landet. Det är ingenting som vi behöver uppta tiden med nu, men jag tror att det är bra att detta har slagits fast, så att ingen orättvist skall känna sig utpekad.

När det gäller önskemålet om preciseringar på de punkter som Kurt Hugosson tagit upp och som även framförts i hans interpellation, kan jag säga att en del av dessa punkter redan är åtgärdade. Det finns en del punkter som vi kommer att ta upp i den proposition som jag aviserat i mitt svar. Jag tror att när den propositionen har presenterats så kommer Kurt Hugosson att finna att hans punkter i långa stycken är tillgodosedda.

När det gäller propositionens innehåll kan jag redan nu plocka fram några av de ändringar som kommer att föreslås, eftersom propositionen kommer att lämnas till riksdagen inom någon vecka.

Den lämplighetsprövning som i dag förekommer är inte särskilt effektiv. Den kommer att ersättas med en kontinuerlig uppföljning för att man skall kunna se framför allt hur den ekonomiska verksamheten bedrivs i företagen. På det sättet kommer man tidigare till rätta med de överträdelser och de misshälligheter som annars – kanske, skulle jag vilja säga, om något förmildrande skall andras – kan uppstå utan att vederbörande avser att göra

*Om åtgärder mot
ekonomisk brotts-
lighet inom åke-
rinäringen*

*Om åtgärder mot
ekonomisk brotts-
lighet inom åke-
rinäringen*

sig skyldig till lagöverträdelse. Den ekonomiska utvecklingen i företaget kan bli sådan att den stimulerar till dylika lagbrott. Det är bäst för alla parter om man på ett tidigt stadium kan komma till rätta med detta.

När det gäller fordonsanmälan kommer vi att föreslå förändringar som rimligtvis skall motsvara krav som man kan ställa på människor i fråga om att följa gällande lagstiftning. Vi måste ha en mera överskådlig skylt – eller vad man vill kalla det – där man snabbt kan se om fordonsägaren kör med klara papper. Vi kommer att få ett system som innebär att trafiksäkerhetsverkets bilregister och yrkestrafikregister på ett effektivare och snabbare sätt skall kunna utnyttjas.

Beträffande taxi, som Kurt Hugosson här berörde marginellt, kommer vi att föreslå en typ av plombering av taxametrar – i vår strävan att hitta metoder som inte stimulerar någon till försök att komma undan sina skyldigheter.

Det kan naturligtvis finnas önskemål om ännu mera långtgående åtgärder. Men jag tycker ändå med utgångspunkt från det läge vi har i dag att dessa förändringar, tillsammans med en effektivare tillämpning av redan befintliga metoder, borde vara ett bra steg åt rätt håll. Jag förutsätter alltså att effekterna av åtgärderna skall bli sådana.

Jag vill ännu en gång understryka att det är utomordentligt angeläget att vi gemensamt strävar efter att hitta lösningar som, utan att råka i konflikt med rättssäkerhetsaspekter för hederligt folk, kommer till rätta med dessa avarter. Det är nödvändigt för att åkerinäringen skall hävda sig. På den punkten finns det inga som helst olikheter mellan Kurt Hugossons och min uppfattning.

Anf. 94 KURT HUGOSSON (s):

Fru talman! Det är sannolikt riktigt att detta i allra högsta grad är ett storstadsproblem. Jag tror att kontrollsvårigheterna är större i storstäderna. Men huvudparten av åkeribranschen – och åkerifordonen – finns faktiskt i storstadsregionerna, och därför blir detta ett stort problem.

Det är väl också riktigt att nuvarande ekonomiska lämplighetsprövning inte är så väl utformad. Men att slopa den ekonomiska lämplighetsprövningen, som man avser att göra, är jag ytterst tveksam inför. Jag tror att det får motsatt effekt mot den kommunikationsministern och jag önskar. Jag tror att man skall göra om den ekonomiska lämplighetsprövningen på ett sådant sätt att man beviljar ett interimistiskt trafikillstånd på ungefär ett år. Under det året kan man verkligen följa upp ifall det nya företaget och dess ekonomiska resultat följer den budget och den ekonomiska redovisning som man presenterade i samband med att företaget fick provisoriskt etableringstillstånd.

Jag är av precis samma uppfattning som kommunikationsministern – vi skall inte ha ett system som krånglar till det för den seriösa delen av branschen. Men det är viktigt att vi skapar ett regelsystem, så att vi begränsar möjligheterna för s. k. lycksökare att etablera sig inom verksamheten.

Jag tycker att det är bra att vi får en bättre skyltning av fordonen så att det

går att kontrollera att skatten är inbetald osv. Det förekommer i flera andra länder, och jag tycker det är bra att vi får samma princip. Därigenom blir det mycket lättare för de kontrollerande myndigheterna att se om skatt är inbetald.

Men kommunikationsministern säger ingenting om att företagen skall få lämna garantier för att skatter och avgifter blir betalda. Kommunikationsministern sade ingenting om beställaransvar. Vi vet att brottsförebyggande rådet och Kommunförbundet har föreslagit att beställaren skall få möjlighet att, innan han anlitar ett åkeriföretag, kontrollera att företaget verkligen har fullgjort sina åligganden. Jag tycker att det vore bra om man utvidgade beställaransvaret.

Vidare tror jag att det är nödvändigt, i varje fall innan det konstaterats att ett företag är seriöst, att möjligheterna att erhålla preliminär B-skatt begränsas.

Men – och det kanske jag saknar mest i svaret – man måste se till att bestraffningen skärps för den här typen av svartåkeri. Det är nödvändigt att ha ett sanktionssystem som är kännbart för den som håller sig utanför lagens ramar. Jag tror att man också bör överväga möjligheterna, om man kommer på ett fordon under färd som ej har fullgjort sina skyldigheter, att stoppa transporten. Jag tror nämligen att ett stopp för verksamheten är ett sätt att komma till rätta med dessa avarter. Eftersom branschen tycker att det vore bra med någon form av auktorisation, tror jag att man skulle fundera över om man inte kunde hitta någon form för detta.

Det vi nu diskuterar är den här typen av förändringar i gällande författningar och lagbestämmelser. Jag tror att det är viktigt att man får myndigheterna att samverka. Förslaget att utnyttja möjligheterna till samkörning av register inom trafiksäkerhetsverket är bra.

Jag tror också att det är viktigt att få till stånd en bättre prioritering för övervakningen. Polisen i Stockholm har verkligen tagit tag i de här frågorna. Tyvärr kan jag inte säga att det är så i Göteborg. Där upptäcker polisen aldrig några svartåkare. Man ringer till polisen från fackliga organisationer och ber dem göra insatser, men ingenting händer. Jag tror därför att det är viktigt att regering och riksdag understryker att alla tänkbara åtgärder måste sättas in för att komma till rätta med denna form av olaglighet och ekonomisk brottslighet.

Taxi har inte aktualiserats. Jag tycker att det är ett väldigt bra förslag att ordna någon form av plombering av taxametern. Vi vet att tyvärr massor av taxibilar, inte minst i den stad vi nu befinner oss i, byter sina taxametrar över helgerna och därigenom kör helt olagligt. Vi vet dessutom att ungefär 150 taxibilar, som egentligen icke är taxibilar, rullar på Stockholms gator varje dag. De har alltså inte tillstånd. Det är därför nödvändigt att vi kommer till rätta även med den delen av den ekonomiska brottsligheten inom taxinäringen.

*Om åtgärder mot
ekonomisk brotts-
lighet inom åke-
rinäringen*

Måndagen den
14 december 1981

*Om åtgärder mot
ekonomisk brotts-
lighet inom åke-
rinäringen*

Anf. 95 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Fru talman! Jag vill göra några kommentarer till Kurt Hugossons inlägg.

Detta att lämplighetsprovningen skall slopas tycker Kurt Hugosson inte är så bra – han vill hellre ha någon sorts interimistiskt tillstånd. Ja, i varje fall jag har tänkt mig att den här snabba uppföljningen av den ekonomiska utvecklingen för ett företag skall tjänstgöra ungefär som ett interimistiskt tillstånd. Så kan man se saken, om man vill. Man kommer alltså snabbt till klarhet om hur ett företag fungerar och om det fungerar.

När det sedan gäller garantier för att skatter och avgifter blir betalda är det så, att man fr. o. m. 1981 kan ha hjälp av ett mera modernt databaserat yrkestrafikregister med terminalåtkomst för polisen och länsstyrelsen. Där kommer en hel del olika uppgifter att finnas med. Jag tror att den sidan av saken går att täcka in.

Jag för min del tycker att ju mer man kan göra i preventivt syfte, desto bättre, därför att det finns folk som inte klarar av att driva en sådan rörelse i hård konkurrens. Frestelsen att överträda gällande bestämmelser är stor. Det gäller att så få som möjligt inleds i denna frestelse. Därför är det bra om vi skärper regler och bestämmelser, så att det blir på detta sätt och att vi utan att snärja in oss i alltför mycket krångel och byråkrati får några klara och rejäla punkter som man måste ta hänsyn till och där vi mycket snabbt kan gå in och göra en kontroll. Det är litet av den andan som präglar den proposition som kommer att lämnas om några dagar.

Låt mig avslutningsvis bara notera att det efter den skärpning av övervakningen som rikspolisstyrelsen under januari 1981 har utfärdat bestämmelser om ändå hänt en hel del på detta område i övervakningssammanhang. Det kan nämnas att det under perioden februari–juni 1981 har uppdragats 623 fall när det gäller olaglig yrkesmässig trafik. Det kan vara av visst intresse, eftersom Kurt Hugosson är från Göteborg, att tillhandahålla den uppgiften att 29 fall gällde Göteborgs polisdistrikt och 61 fall Göteborgs och Bohus län i övrigt.

Men det finns en rad andra förseelser som också faller inom det område som vi nu diskuterar och som är grunden till Kurt Hugossons interpellation. Där har polisen gjort rätt många ingripanden. Jag tycker detta är ett led i den skärpning av verksamheten som vi är överens om bör fortsätta.

Anf. 96 KURT HUGOSSON (s):

Fru talman! Jag delar den grundsyn som kommunikationsministern ger uttryck för, att man skall utforma regelsystemet på ett sådant sätt att det fyller ett preventivt syfte, så att man liksom inte hamnar inom den svarta delen av branschens verksamhet. Jag vill inte medverka till att vi skall öka byråkratin och få ett krångligt system. Jag tror inte heller att åkeribranschen, Åkeriförbundet och de anställdas organisationer hyser någon sådan åstundan. De sju åtta punkter som jag har diskuterat med kommunikationsministern har ju parterna fört fram i sina förslag. Jag tror att de har gjort detta utifrån den utgångspunkten att det är viktigt att preventivt komma till rätta

med problemet. Den eventuella byråkrati deras förslag innebär tror jag ändå skall komma att accepteras av branschen.

Fru talman! Det finns ingen anledning att förlänga denna debatt eftersom vi återkommer till den inom en snar framtid när kommunikationsministern om någon vecka skall presentera sin proposition. Låt mig ändå till slut uttrycka den förhoppningen, fru talman, att den här interpellationsdebatten och de synpunkter som jag har gett uttryck för här i dag på ett bättre sätt kommer att återspeglas i den slutgiltiga versionen av propositionen än de delexemplar jag haft möjlighet att studera.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1981/82:168 om vidareutbildningen av civil personal inom det militära försvaret

Anf. 97 Försvarsministern TORSTEN GUSTAFSSON:

Fru talman! Maja Bäckström har frågat mig om jag anser att den civila personalen skall ha samma möjligheter till utveckling alternativt utbildning som föreligger inom den allmänna arbetsmarknaden eller om det finns anledning att, på sätt chefen för flygvapnet anger, begränsa denna personalgrupps vidareutveckling/utbildning.

Frågan är ställd med anledning av att chefen för flygvapnet i en skrivelse bl. a. har uttalat att han bedömer att det varken är möjligt eller lämpligt att besätta ett ökat antal chefsbefattningar inom förvaltnings- och stabsverksamheten med civil personal.

Det refererade uttalandet är ett utdrag ur ett yttrande över den arbetspromemoria som försvarskommitténs arbetsutskott för fredsorganisationsfrågor gett ut. Arbetsgruppen har i promemorian bl. a. pekat på att möjligheterna för civil personal att nå chefsbefattningar inom förvaltnings- och stabsverksamheten ökar om yrkesbefälet i framtiden används i större utsträckning i utbildningsarbetet än vad som sker enligt nuvarande principer. Frågan tas inte upp ytterligare av försvarskommittén i dess slutbetänkande. Jag vill dock ge några principiella synpunkter på den del av frågan som främst berör försvarsgrenarna.

Jag vill då först erinra om att min företrädare i budgetpropositionen 1981 underströk betydelsen av att den anställda personalen ges goda utvecklingsmöjligheter och att han därvid också underströk att överbefälhavaren studerar hur den civila personalen skall kunna ges bättre vidareutbildning. Jag räknar med att dessa studier kommer att redovisas under budgetåret 1982/83. Det finns således ännu inget förslag i frågan.

Överbefälhavaren har dock i sin programplan för 1982–1987 anfört att strävan skall vara att ge civil personal, som är lämpad för mer kvalificerade arbetsuppgifter, den vidareutbildning som dessa kräver.

Jag anser, att om inte krigsorganisationens krav lägger hinder i vägen, så skall givetvis den civila personalen ha samma möjligheter till vidareutveck-

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

Om vidareutbildningen av civil personal inom det militära försvaret

*Om vidareutbild-
ningen av civil
personal inom
det militära för-
svaret*

ling och vidareutbildning som erbjuds på arbetsmarknaden i övrigt. I enlighet med denna princip har regeringen också i samband med den omorganisation av de centrala staberna som genomförts i år omvandlat ett antal militära tjänster till civila.

Anf. 98 MAJA BÄCKSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för svaret på min fråga – ett svar som jag tagit del av med stort intresse.

Jag tolkar svaret som positivt, men vill ändå framföra mina åsikter i frågan. I medbestämmandelagens 29 § är ju fastlagt att personalutveckling bör främja jämställdhet mellan kvinnor och män och genomströmningen inom och mellan olika karriärer. I nämnda lags 32 § står sedan att det inom ramen för myndighetens uppgifter skall eftersträvas att arbetsorganisation, arbetsledning och arbetsmetoder utformas så att det dagliga arbetet erbjuder möjligheter till stimulans, omväxling, självständighet, ansvar och utveckling och att den anställdes kunskaper och erfarenheter tas till vara.

I lagen fästs också stor vikt vid att möjligheter ges till personlig utveckling.

Det är min bestämda uppfattning att jämställdhetsaspekter med utgångspunkt från 6 § i jämställdhetslagen samt från stadgandena om personalbefrämjande åtgärder helt åsidosätts i CFV:s skrivelse.

Jag är medveten om vad som står i proposition 1977/78:63 angående förstärkning av försvarets utbildningsorganisation och delar i stort de där framförda synpunkterna. Civil personal – manlig eller kvinnlig – får enligt min mening dock ej tillbakasettas enbart med motiveringen att den är civil, om den har kompetens för tjänster på hög nivå som ej fordrar speciell militär utbildning, exempelvis chef för kameraldetalj eller personaldetalj.

Jag anser att även möjligheten till utbildning och utveckling för civil personal åsidosätts i CFV:s skrivelse. Jag delar inte den uppfattning CFV framför, att det finns ett ökat behov av placering av militär personal inom krigsorganisationen på administrativa befattningar i fred.

I proposition 1979/80:100 anmäldes att överbefälhavaren studerar hur den civila personalen skall kunna ges ökad vidareutbildning.

Därutöver har ÖB via ett personalpolitiskt program lagt fast följande: "Personalutbildning är ett medel att förbättra effektiviteten och att öka arbetstillfredsställelsen." Personalutbildningen är således ett led i den fortlöpande personalutvecklingen.

Nå, summan av allt detta är att regering, riksdag och den högre militära ledningen sett det som nödvändigt att ge civil personal ökade möjligheter till utbildning och att i ökad utsträckning rekrytera denna personalgrupp till mera kvalificerade befattningar. Så nu även försvarsministern. Det känns bra.

Till sist: Med effektivitet avses att myndigheten når målen för sin verksamhet. Mot bakgrund av pågående och kommande organisationsförändringar i fredsorganisationen är det av yttersta vikt att all personal inom försvarsmakten får samma möjlighet till vidareutbildning.

Anf. 99 Försvarsministern TORSTEN GUSTAFSSON:

Fru talman! Jag vill bara med några ord förklara bakgrunden till flygvapenchefens synpunkter i hans uttalande i anslutning till den PM som arbetsutskottet för fredsorganisationsfrågor gett ut.

Chefen för flygvapnet gjorde sitt uttalande mot bakgrund av att ett flertal administrationer kommer att läggas ned. Jag tror att han särskilt tänkte på skolförbandet F 18 i Tullinge. Han menade att när man lägger ned fredsförband men samtidigt inte minskar krigsorganisationen uppstår ett behov av att placera militär personal på administrativa chefsbefattningar i fred. – Detta var bakgrunden till hans uttalande. Jag tror inte att man skall tolka det som i övrigt negativt, vare sig till den civila personalen eller till jämställdhetsarbetet, som Maja Bäckström här tog upp.

Anf. 100 MAJA BÄCKSTRÖM (s):

Fru talman! Det gläder mig mycket, herr försvarsminister, om det är så. Det eliminerar en del bekymmer. Personalen har naturligtvis tolkat det så att man vill skapa något slags motsatsförhållande mellan grupperna, och det är ytterst olyckligt.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på interpellationerna 1981/82:78 och 79 om nedskärningarna inom stålindustrin**Anf. 101** Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Bertil Måbrink har – mot bakgrund av den planerade nedläggningen av Fagersta AB:s anläggningar i Forsbacka frågat mig – om jag och regeringen avser att ta initiativ till att nedläggningen av Forsbackaverken förhindras,

– om så inte är fallet, vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att förmå Kinneviksgruppen att ansvara för att ersättningsindustri förläggs till Forsbacka innan den beslutade nedläggningen förverkligas.

Hans Petersson i Hallstahammar har – mot bakgrund av nedskärningarna av arbetstillfällena inom stålindustrin i Västmanland, nu senast i Fagersta AB:s anläggningar i Fagersta – frågat mig

– vad jag tänker göra för att hindra en fortsatt rasering av stålindustrin i Västmanland,

– vad jag tänker göra för att försöka skapa ersättningsarbeten för dem som nu drabbas.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Ledningen för Fagersta AB har för drygt en månad sedan meddelat sin avsikt att koncentrera produktionen till områdena snabbstål, rostfritt stål och bergborrprodukter. Den produktion som därvid avvecklas är kolstålet, som har drabbats av en starkt vikande marknad under en följd av år.

Konsekvensen av denna åtgärd blir att kolstålsproduktionen i Fagersta och valsningen i Forsbacka upphör. Den borrarstålsvalsning som nu utförs i Forsbacka planeras samtidigt att överflyttas till det närbelägna företaget Sandvik AB i Sandviken.

Den planerade förändringen innebär utan tvivel en svår omställning för de anställda och de samhällen som berörs. Det är emellertid ofrånkomligen nödvändigt att företagen successivt anpassar produkter och produktionsprocesser till efterfråge- och lönsamhetsförändringar. Endast på detta sätt kan en konkurrenskraftig industri vidmakthållas och varaktiga arbetstillfällen skapas för framtiden.

Enligt vad jag har erfarit är Fagersta och Sandvik, båda tillhörande Kinneviksgruppen, beredda att i största möjliga utsträckning göra ansträngningar för att ta till vara den yrkeskunskap och erfarenhet som finns bland dem vilkas arbeten nu är hotade. I den lågkonjunktur som råder på stålområdet kan man dock befara att omfattande friställningar måste ske.

Det är i denna situation viktigt att intresset och resurserna koncentreras på frågan hur nya arbeten skall skapas i de regioner som drabbas. De lokala och regionala organen har här tillsammans med berörda företag en svår men mycket angelägen uppgift. Därvid kan även statlig medverkan inom ramen för de regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärdsprogrammen komma i fråga för att underlätta en sådan omställning.

Anf. 102 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Jag vill först tacka industriministern för svaret på interpellationen.

Det finns två frågor i interpellationen som jag begärt svar på, och jag skall upprepa frågorna. Den första lyder:

”Avser industriministern och regeringen att ta initiativ till att nedläggningen av Forsbackaverken förhindras?”

På den frågan har jag inte fått något tillfredsställande svar.

Industriministern talar om att det är ofrånkomligen nödvändigt att företagen successivt anpassar produkter och produktionsprocesser till efterfråge- och lönsamhetsförändringar. En berättigad fråga är då: Lönsamhet för vem? Menar industriministern de anställda vid Forsbackaverken, alltså arbetarna och tjänstemännen? Det är som bekant 350 personer, och om man räknar in familjemedlemmar rör det sig om ca 1 000 människor som är direkt berörda av de åtgärder som Kinneviksgruppen tänker vidta. Är det de ekonomiska konsekvenserna för Gävle kommun som industriministern syftar på när han talar om lönsamhetsförändringar? Eller kan det måhända vara så att det är de samhällsekonomiska bedömningarna som döljer sig bakom ordet lönsamhetsförändringar?

Nej, såvitt jag förstår är det storfinansens lönsamhetsbedömningar som industriministern syftar på. Om industriministern haft samhällsekonomiska bedömningar som grund för sitt svar, så skulle han faktiskt i interpellationen ha meddelat att produktionen vid Forsbackaverken skall fortsätta – detta därför att produktionen vid nämnda industri ju är lönsam. Det är ingen

förlustproduktion där. Det är bara på det sättet att aktieägarna i Kinneviksgruppen anser att produktionen inte är tillräckligt lönsam, inte tillräckligt vinstgivande. Därför tänker man lägga ner företaget och slänga ut 350 personer mer eller mindre på gatan.

Jag är i och för sig inte förvånad över att den borgerliga minoritetsregeringen ställer upp på storfinansens villkor. Stålintustrimagnaternas kortsiktiga spekulationer och hänsynslösa uppträdande mot människor och kommuner borde ändå ha föranlett några kommentarer från industriministern.

Jag kan förstå att strukturförändringar kan vara nödvändiga, och det kan också vara så att strukturella förändringar kan vara positiva, om de som mål har att gagna landet och människorna. Men det som nu pågår inom stålbranschen – en av vårt lands viktiga basnäringar – sker inte utifrån en samhällelig planering.

Några långsiktiga planer för användningen av naturtillgångar, industriella och tekniska resurser och det mänskliga kunnandet finns inte. Hela tiden handlar det om kortsiktiga vinstberäkningar och rovdrift med landets resurser.

Jag skall inte gå in på hur den svenska stålindustrin kan utvecklas. Min partikamrat Hans Petersson kommer att beröra denna fråga i debatten. Vi har dessutom i otaliga debatter i riksdagen redogjort för vpk:s alternativ.

Jag har alltså ställt två frågor som berör omedelbara åtgärder för att förhindra att 350 arbetare och tjänstemän berövas sina arbeten. Jag har inte fått något tillfredsställande svar på fråga 1 och inte heller på fråga 2, som lyder: Om inte regeringen och industriministern kan eller vill förhindra nedläggning av Forsbackaverken, vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att förmå Kinneviksgruppen att ansvara för att ersättningsindustri förläggas till Forsbacka, innan den beslutade nedläggningen förverkligas?

Industriministern svarar inte direkt på frågan utan säger att både Fagersta och Sandvik, som båda ingår i Kinneviksgruppen, är beredda att i största möjliga utsträckning göra ansträngningar för att ta till vara den yrkeskunskap och erfarenhet som finns bland dem vars arbeten nu är hotade. Hur många som kommer att tas till vara av de nära 700 varslade i Forsbacka och Fagersta kan man få en klar bild av när man läser nästa mening i industriministerns svar: "I den lågkonjunktur som råder på stålområdet kan man dock befara att omfattande friställningar måste ske."

Jag kan vara överens med Nils Åsling om att lokala, regionala och statliga organ måste ta ett ansvar för dem som drabbas av storfinansens hänsynslöshet. Men hur är det med det sociala ansvaret hos Sandvik och Fagersta? Anser industriministern att man har rätt att kräva ett sådant ansvar hos nämnda företag? Anser Nils Åsling att privatföretagen någonsin visat ett socialt ansvar när de rumsterat om i basnäringarna?

Sandvik, som redovisar enorma vinster varje år, borde ha råd att svara för att samtliga berörda i Forsbacka garanteras ersättningsjobb. Sandviks ökande utlandsetablering borde stoppas, och den del som företaget har i Sydafrika borde tas hem och förläggas till Forsbacka. Kan industriministern

Måndagen den
14 december 1981

Om nedskärningarna inom stålindustrin

och jag enas om detta sistnämnda?

Det är min bestämda uppfattning att produktionen i Forsbacka skall fortsätta och att man där borde utveckla borrstålstillverkningen ytterligare. Det finns ju enligt företagsledningen stora utvecklingsmöjligheter för nämnda produkt. Om inte produktionen kan upprätthållas, måste villkoret vara att Sandvik och Fagersta garanterar ersättningsindustri till Forsbacka innan nedläggningen får ske.

Här har regeringen ett stort ansvar för att sätta press på berörda företag att verkligen lämna den garantin. Man kan inte bara nöja sig med att uttala önskemål om att så skall ske. Detta har ju hitintills inte gett något resultat, var man än tittar ut över landet.

Anf. 103 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Jag får tacka industriministern för svaret. Det är ju synd att jag skall behöva stå här igen och diskutera krisen i bruksorterna med industriministern, men verkligheten är ju sådan att den tvingar mig till det. Jag skulle vara glad om jag inte behövde göra det utan vi kunde diskutera mer konstruktivt och framåtsyftande.

Bakgrunden är ju känd och jag skall inte repetera den, ty den har ju tidigare varit uppe i frågor här i riksdagen där man har visat på hur det står till för stålkommunerna i Västmanland. Nu senast är det Bulten-Kanthal AB i Hallstahammar och Fagersta bruk som aviserar stora nedskärningar.

Industriministern säger i sitt svar: "Den planerade förändringen innebär utan tvivel en svår omställning för de anställda och de samhällen som berörs." Ja visst, detta kan ju sägas – en omställning till vad? Jo, för de anställda är det en omställning till arbetslöshet, en arbetslöshet som ser ut att bli bestående. Jag vet inte om det är rätt att kalla det för omställning – det vore kanske bättre att kalla det för katastrof, eftersom industriministern i sitt svar inte har några mer utvecklade förslag när det gäller ersättningsarbeten. I klartext hade man ju kunnat svara så här också: "De planerade förändringarna innebär att man kastar ut ännu fler i arbetslöshet, och några nya jobb står inte i sikte." Det hade liksom varit litet rakare.

Exemplet Spännarhyttan och ASEA:s utlovade ersättningsarbeten är ännu inte så gammalt att vi har glömt bort det. Det som kommit till i Norberg är ju ca 100 arbeten av vilka de flesta tagits från Ludvika – en annan kriskommun. Det fattas fortfarande 150 jobb i Norberg, om löftena från ASEA, eller var det kanske industriministerns förhoppningar, skall infrias.

Trots detta hänvisar industriministern i svaret till att Kinneviksgruppen, dvs. en stor finansfamilj som dominerar företaget, skall göra stora ansträngningar för att ta till vara de arbetslösas kunskap. Hade ägarna haft några sådana ambitioner, hade de väl inte avskedat utan i stället planerat för ny verksamhet – åtminstone förefaller det mig vara en lämpligare väg att ta till vara de anställdas kunnande och erfarenhet.

Det står ingenting om Hallstahammar och familjen Söderberg i svaret, men industriministern tycker kanske i linje med vad han säger om Fagersta

bruk att vi som bor i Hallstahammar skall lita på deras ansträngningar för att ta till vara de arbetslösa arbetskraft. Det är ganska otroligt. Det är ju just dessa finansfamiljers jakt på snabba vinster som är orsaken till nedläggningarna. Visserligen har familjen Söderberg – som dominerar Bulten-Kanthal AB – enligt uppgift inom sig ungefär 25 miljonärer, av vilka flera blev det i grundskolan. Jag tror inte att de som nu kastas ut i arbetslöshet eller deras grundskolebarn har någon framtid att vänta från dessa finansfamiljer som kontrollerar den västmanländska industrin.

Det är just därför som jag frågat industriministern: Vad tänker industriministern göra för att hindra en fortsatt rasering av stålindustrin i Västmanland, och vad tänker industriministern göra för att skapa ersättningsarbeten för dem som nu drabbas?

Genom att hänvisa tillbaka till ägarna på detta sätt flyttar industriministern tillbaka debatten till den nivå utifrån vilken jag frågade. Det borde vi kunna vara överens om. Men då blir ju hela frågandet och hela debatten värdelös, ty ägarnas ansvar känner vi ju genom den praktiska verkligheten.

Finns det något positivt eller nytt i svaret? Nej, knappast. De avslutande meningarna om statlig medverkan inom ramen för de regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärdsprogrammen ger ju i varje fall inte oss västmanlänningar något att ta på. En debatt om arbetsmarknadspolitikens otillräcklighet förde vi med arbetsmarknadsministern för ungefär en månad sedan här i kammaren. Den gav oss inga större förhoppningar.

Jag förstår industriministern. Det måste vara besvärligt för honom att lägga fram ett svar som detta. Har man nämligen inget att framföra till tröst för dem som blir arbetslösa eller till kommunerna som får stora problem med försämrade finanser utöver regeringens sparplaner, som också drabbar kommunerna, så måste det vara plågsamt att lägga fram detta interpellationssvar. Jag tror faktiskt inte att industriministern är nöjd med sitt eget svar. Han inser nog att det nu går åt pipan för våra bruksorter, och han skulle nog gärna vilja göra något mer. Men det är klart att det kan vara trångt att få fram några nya idéer i den ideologiska omgivning som han befinner sig, dvs. i mittenregeringen. Det kan nog vara marigt. Jag tror att industriministern både vill och kan bättre – i en annan omgivning.

Det vore naturligtvis dumt av mig att ropa på staten, så länge den domineras av borgerliga politiker. Industriministern brukar ju kritisera oss för att vi ropar på statliga ingripanden. Han säger att det inte blir bättre för det. Men det hade faktiskt varit på sin plats att industriministern i svaret hade bytt ut förhoppningen till Kinnevikgruppen, ägarna av Fagersta AB och andra industrier mot ordet "regeringen". Han borde ha sagt att regeringen nu skall göra allt för att ta till vara den yrkeskunskap och erfarenhet som finns hos dem som nu blir arbetslösa. Då hade han skapat underlag för en konstruktiv debatt, som kanske hade kunnat ge något.

Jag skall göra en liten utveckling och relatera vad som har sagts beträffande arbetslösheten i Fagersta. Jag har i en tidigare debatt sagt att man i Ekonomiska klubbens radioprogram för fram en så ensidig borgerlig ekonomisk politik att det vore lämpligt att ha en stående radionämnds-

målan inne mot programmet. Varje vecka presenteras ju en grovt borgerlig ideologi som etablerade sanningar. Nu har en av dem som dominerar det programmet, finansexperten Rudolf Jalakas, varit i Fagersta och talat hos Rotaryklubben – märk väl, inte med de arbetslösa. Han har enligt Vestmanlands Läns Tidning sagt att arbetslösheten i vårt land är helt normal.

Ställer man det uttalandet mot industriministerns svar och mot den förda politiken, så måste man fråga sig: Anser regeringen samma sak? Har den givit upp? Var blev "kriget mot arbetslösheten" av, det krig som arbetsmarknadsministern i samband med vår förra debatt sade sig ha startat?

Förr hade folk en expanderande industri att flytta till. De kunde lita till arbetsmarknadspolitiska åtgärder som sattes in vid övergångsproblem. AMS-åtgärder sattes in under lågkonjunkturer osv. Men nu är krisen liksom i botten för en väldigt lång tid framöver. Jag tror inte att de som nu är arbetslösa kan få jobb på annan ort, såvida det inte görs offensiva satsningar på att skapa nya jobb. Enligt SAF:s statistik minskar investeringarna i vårt land. Utomlands har man enligt riksbanken ökat investeringarna med 72 % under årets första tio månader. Av det kan man väl dra slutsatsen att kapitalet flyr vårt land.

Herr industriminister! Upp till ett bättre svar!

Anf. 104 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Hans Petersson i Hallstahammar fokuserar debatten på det sätt som man skulle önska att de här debatterna om krisorter skulle fokuseras. Han säger att jag i mitt svar flyttar frågan tillbaka till ägarna. Ja, vi lever i en decentraliserad fri ekonomi här i landet, och ägarna, fackföreningsrörelsen och representanter för de anställda är ju de lokala grupper som direkt har ansvaret för de här frågorna.

Från statens sida försöker vi hjälpa till att lösa problemen genom att inom vissa ramar ställa resurser till förfogande. Det har byggts upp ganska mycket medel av det slaget under senare år, alltifrån de regionala utvecklingsfonderna till resurser inom regionalpolitiska ramar, industrigarantilåneramar etc. Egentligen, Hans Petersson, borde man alltså, när man ser till vilka möjligheter som finns att skapa ny sysselsättning i stället för den som inte längre kan bedrivas med lönsamhet, fråga sig: Är ramarna tillräckliga, är de centrala statliga instrumenten tillräckliga för länsmyndigheter, kommuner, företag och anställda? Det är *den* diskussionen som jag är beredd att ta när det gäller att diskutera ersättningsindustrin. Primärt är det annars en fråga för företagen och de anställdas organisationer.

Hans Petersson åberopade också fallet Spännarhyttan i det här sammanhanget. Jag skall gärna erkänna att det har gått långsammare än jag trodde när det gäller att nå en lösning för Spännarhyttan, men det är inget tvivel om att betydande insatser har gjorts, och görs, i Spännarhyttan, att det har skapats en hel del nya jobb där och att väsentligt mycket mer är i gång. Så låt oss dröja med att döma i fallet Spännarhyttan till dess att vi har sett

verksamheten med aktiviteter för alternativa jobb genomförd till slut!

Bertil Måbrink menar att underlaget för våra bedömningar vid fall av den här karaktären är för bräckligt, att man inte tar samhällsekonomiska hänsyn etc. Det är ganska klart att man, när man bestämmer politiken generellt, måste ha ett samhällsekonomiskt perspektiv. När man fastställer hur mycket man vill satsa på regionalpolitik, arbetsmarknadspolitik och industripolitik, måste man ha blicken öppen för de samhällsekonomiska konsekvenserna av omstruktureringen. Jag tillhör dem som menar att det är god samhällsekonomi att satsa åtskilligt av resurser för att försöka klara strukturproblemen. Men vi kan inte, bl. a. av budgetskäl och av hänsyn till den internationella marknaden, vidta hur stora åtgärder som helst. Vi måste alltså röra oss inom vissa givna ramar.

Jag skulle också vilja påstå att det egentligen inte är resursfrågan som är den centrala och avgörande frågan, när företag råkar ut för bristande lönsamhet. Det är i stället avsättningsfrågan som är den centrala. Hur ökar man avsättningen av våra svenska produkter och av de produkter som har vikande lönsamhet? Vem vill köpa kolstål från Fagersta? Förbrukningen i Sverige har minskat kraftigt under senare år. Detta måste naturligtvis få konsekvenser för kolstålsproduktionen. Hur menar Bertil Måbrink att vi skulle lösa problemet? Skall staten köpa lager, köpa upp produktionen och därmed garantera sysselsättningen? Eller skall vi ge oss ut och subventionera kolstålet på EG-marknaden och råka i uppenbar konflikt med våra handelspartner?

Sedan har Bertil Måbrink också tagit upp frågan om utlandsetableringarna. Jag tillhör dem som tror – och jag anser mig ha goda bevis för det – att de utlandsetableringar som svenska företag har gjort nära nog undantagslöst också har stärkt de svenska företagen i Sverige. De har stärkt den svenska produktionen på exportmarknaden genom att utgöra brohuvuden till exportmarknaden. Därför tror jag att utlandsetableringarna i och för sig är någonting som har bidragit till stabilitet i svenskt näringsliv och på svensk arbetsmarknad under de år då vi höll på att slås ut från exportmarknaden till följd av bristande konkurrenskraft inom vårt lands gränser.

Anf. 105 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! När industriministern talar om en decentraliserad ekonomi låter det ungefär som om situationen vore sådan som han vill att den skall vara. Men den ekonomiska makten i vårt land ligger i stort sett koncentrerad i ett fåtal händer, vilket C.-H. Hermansson mycket förtjänstfullt har visat genom sina studier. Vi har inte en decentraliserad ekonomi. Facken ute på orterna har inte något avgörande inflytande över produktionen, som industriministern uttryckte det. Industriministern sade att det är ägarna, facket och de lokala instanserna som måste sköta sådana här frågor. Men så sker tyvärr inte. Det är i stället finansfamiljerna som har makten, och de lägger ned verksamheten därför att de är rädda om sitt kapital. De har att följa spelreglerna i ett kapitalistiskt samhälle. Man kan inte anse att de är speciellt "dåliga" individer för det. De har sina intressen att se till. Så

fungerar det – det måste vi ha klart för oss. Vi skall inte anlägga några andra värderingar på detta handlande. Men vi måste ta hänsyn till vilka konsekvenser detta får för oss som inte äger någonting, för alla arbetare som bor på dessa orter och som till hundra procent är beroende av att industrin lever vidare – befintlig industri eller någon annan verksamhet.

Industriministern förde ett resonemang om huruvida resurserna inom de ramar som staten drar upp i form av olika regler och den förda arbetsmarknadspolitiken är tillräckliga. Jag tror att industriministern och jag kan vara ense om att resurserna inte är tillräckliga i förhållande till det behov som finns ute i landet – ett behov som nu ökar. Vore resurserna tillräckliga, skulle vi inte ha några arbetslösa. Bara i mitt län står 10 000 i kö hos arbetsmarknadsverket, varav 5 000 kan placeras omedelbart. På de orter som jag har talat om – Fagersta, Norberg, Surahammar och Hallstahammar – är det 1 000 personer som direkt, i morgon dag, skulle kunna ta ett jobb, om de bara fick något.

Vi skall inte döma ASEA, säger industriministern. Det har gått ett år sedan ASEA lovade skaffa fram dessa jobb. Det har gått sju åtta månader sedan hyttan stängdes. Hur länge skall arbetarna vänta på ersättningsjobb? Vore det inte bättre att man krävde av företagen att de skall starta verksamheten med ersättningsjobb i förväg? Är det bra att först kasta ut folk i arbetslöshet och låta dem lida pin till följd av alla de sociala problem som en arbetslöshet för med sig, innan man kan tänka sig att göra någonting? Om det fanns ett riktigt ansvar, resurser och möjligheter i de existerande företagen, borde de placera om personalen först, innan de lägger ned verksamheten. Vore inte det ett rimligt krav, industriministern?

Det finns så mycket att säga om detta att det nästan rinner över. Men jag vill ta upp marknaderna och problemen i det sammanhanget. Industriministern och jag har diskuterat dessa problem tidigare, och jag misstänker att vi i dag inte kan föra någon stor ståldebatt. Våra positioner är väl ganska låsta, och vi står på var sin sida när det gäller tankarna om hur det i framtiden borde ordnas på detta område. Men vad vi från vpk:s sida har föreslagit är inga märkvärdigheter eller fantasifoster. Det är förslag som ligger i linje med den debatt som i dag förs ute bland stålfolk om hur det borde kunna ordnas på stålområdet och hur man skall kunna placera in svensk stålindustri i ett mer långsiktigt mönster. Det handlar ju om stålindustrins framtid på längre sikt som en basindustri som är en förutsättning för annan industri. Det handlar om ökad förädling och de nya teknikerna. Det handlar också om nödvändigheten av att spara energi och av att satsa på nya energislag där stålindustrin kan spela en roll. Också i en ökad satsning på kollektivtrafiken kan stålindustrin vara med.

Målet är alltså ett samhälle i expansion, där basindustrierna spelar en naturlig roll. Just nu pågår en anpassning till den stora internationella nedgången, där Sverige tar på sig sin del av nedskärningarna. Det får konsekvenser i form av arbetslöshet.

Jag skall förekomma industriministern litet. I sådana här debatter brukar det nämligen sägas: Vi kan inte upprätta handelshinder, vara ensamma på

vår lilla ö. Vi kan inte vidta några åtgärder, för vi är ett så litet land. De andra nationerna skulle då slå tillbaka mot oss. Men vi vet att USA, det stora landet som dikterar världshandeln på detta område, nu slår till mot svenskt specialstål. USA föreslår begränsningar i importen av svenskt specialstål. Amerikanerna säger att vi exporterar arbetslöshet genom att exportera till USA. Den föreslagna importbegränsningen har stor betydelse, inte minst för Fagersta. Så problemen i Fagersta är nog inte slut än. Skall vi då sticka fram hakan och säga: Var så god, slå en gång till? Eller skall vi försöka komma fram till någon inhemsk utveckling av betydelse?

Anf. 106 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Det måste väl ändå vara väldigt dålig samhällsekonomi, herr industriminister, att lägga ner en lönsam produktion. Det är vad det handlar om i Forsbackafallet. Man lägger ned produktionen i Forsbacka och flyttar över den till Sandvik. Hade produktionen varit olönsam hade man väl inte flyttat den till Sandvik. Varför gör man på det här sättet? Jo, därför att man vill ytterligare öka sina redan stora vinster.

Detta kommer att kosta många miljoner för samhället, som måste ta hand om de 350 människor som blir arbetslösa. Vad jag förstår är det en mycket liten del av dem som kan beredas anställning i Sandvik. Det har talats om att det gäller ett 40-tal av de 350. Det hör också till saken att Sandvik under ett antal år har haft anställningsstopp och minskat antalet anställda med i runda tal 300 personer per år. Det är det verkliga förhållandet.

Visst har samhällets insatser varit otillräckliga, inte bara i fråga om ekonomiska insatser utan också på det sättet att samhället praktiskt taget inte har någonting att säga till om när det gäller hur de svenska basnäringarna skall struktureras. Det är vad det handlar om.

Jag har ännu inte fått svar på mina två frågor. Anser industriministern och regeringen att produktionen skall fortsätta i Forsbacka? Det går inte att hänvisa till lönsamhetskravet, därför att det stämmer inte. Det finns lönsamhet i Forsbacka, och det skulle vara god samhällsekonomi att fortsätta produktionen och utveckla borrarstålvalsningen i Forsbacka. Det är en mycket lönsam och fin produkt, helt enkelt en framtidsprodukt. Den frågan har jag alltså inte fått något svar på.

Om det här nu inte skulle gå, återkommer jag till det sociala ansvaret för det vinstrika företaget Sandvik. Vad har man där för ansvar för de 350 anställda? Vad anser industriministern att man skall ha för ansvar? Vad menar industriministern med företagets sociala ansvar? Är det bara en fras som industriministern slänger ur sig när han känner sig trängd i olika sammanhang? Vad ligger bakom? Vad är det för kraft som industriministern tänker sätta bakom de här orden om det sociala ansvaret, som man hör i tid och otid från industriministern?

Sedan till frågan om utlandsetableringarna. Vi i vpk förnekar inte att man måste ha en viss omfattning av utlandsetableringar i det läge som vi befinner oss i. Men jag ifrågasätter den omfattning härav som Sandvik har i dag och som ökar väldigt snabbt. I dag är det faktiskt så att Sandvik har fler anställda

utomlands än man har inom landet. Jag ifrågasätter bestämt den typ av verksamhet som man har i exempelvis Sydafrika och Brasilien. Kan inte industriministern och jag vara överens om att vi skall sätta press på Sandvik att minska denna omfattning och försöka få företaget att plocka hem det man har i det avskyvärda apartheidlandet Sydafrika? Kan vi inte vara överens om det?

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på interpellation 1981/82:80 om kartläggning av virkesströmmarna

Anf. 107 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Gunnar Olsson har frågat mig om jag överväger att ta något initiativ för att få till stånd en kartläggning av virkesströmmarna i landet. Bakgrunden till interpellationen anges vara bl. a. en iakttagelse att transporter av råvara sker från Norge till en svensk industriort samtidigt som betydande kvantiteter virke går i den andra riktningen.

Enligt min mening har under årens lopp omfattande insatser gjorts genom samarbete mellan parterna på virkesmarknaden för att skogsindustrins virkesförsörjning skall ordnas så att de totala transportkostnaderna blir så låga som möjligt. Ett uttryck för detta är bl. a. bildandet av organisationerna Nordsveriges virkesköpare, Industriskog och Sydved och det arbete som bedrivs i dessa organisationer i dessa avscenden.

Under de senaste åren har emellertid skogsindustrin inte fått virke i tillräcklig utsträckning för att kunna utnyttja industrikapaciteten i den omfattning som marknadsförutsättningarna har medgivit. Detta har berott på att avverkningarna sjunkit kraftigt jämfört med de sista åren av 1960-talet och 1970-talets första hälft. I den ansträngda virkesförsörjningssituation som rått under senare tid har många skogsindustrieföretag haft svårigheter att i tillräcklig utsträckning kunna planera sin virkesförsörjning. Detta har naturligtvis försvårat arbetet att ordna så rationella virkesströmmar som möjligt.

Det bästa sättet att skapa förutsättningar för rationella transportströmmar för skogsindustrins virke i nuvarande situation är därför enligt min mening att förutsättningar för ett tillfredsställande utbud av virke skapas. I detta arbete har parterna på virkesmarknaden vitala uppgifter.

En särskild parlamentarisk utredning, virkesförsörjningsutredningen, har, som interpellanten väl känner till, haft i uppdrag att analysera orsakerna till de förhållandevis låga avverkningarna under senare år samt att komma med förslag till åtgärder för att stimulera utbudet av virkesråvara. I detta syfte har utredningen, som överlämnat sitt betänkande i höstas (SOU 1981:81), föreslagit ändringar i skogsvårdslagstiftningen, ökat stöd till skogsbruket samt vissa förändringar inom området skatter och avgifter.

Betänkandet remissbehandlas f. n. Eftersom det är angeläget att så snart

som möjligt underlätta skogsindustrins virkesförsörjningssituation har regeringen emellertid förelagt riksdagen vissa av de nämnda förslagen. Riksdagen har (prop. 1981/82:30, SkU 1981/82:8, rskr 1981/82:14, JoU 1981/82:8, rskr 1981/82:29) beslutat i enlighet med proposition 1981/82:30. Utredningens övriga förslag avses bli behandlade när remissbehandlingen avslutats. Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits finner jag inte anledning till sådant initiativ som Gunnar Olsson efterfrågar.

Anf. 108 GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Allra först vill jag tacka industriministern för ett fylligt svar på min interpellation, även om herr Åsling tydligen inte är beredd att villfara min önskan om en kartläggning av virkesströmmarna i landet.

Jag är helt på det klara med att det här ingalunda är något lätt problem, som kan lösas på ett enkelt sätt, men å andra sidan måste vi på ett eller annat sätt gripa oss an problemet med de orationella virkestransporterna.

Jag har svårt att se att de insatser som industriministern åberopar i sitt svar har resulterat i lägre transportkostnader. Tvärtom tenderar virkestransporterna att bli allt längre i takt med att enheter inom framför allt sågverksindustrin försvinner.

Trots mina elva år som anställd i Inmätningföreningen kan jag inte erinra mig något fall liknande det som jag exemplifierade med i min interpellation. I det fall jag åberopat stod en massafabrik utan råvara och fick köpa massaved i fallande längder i Norge till avsevärt högre priser än vad samma kvantiteter kostade på hemmaplan. Detta skedde samtidigt som virket från en omfattande slutavverkning, som ägde rum bara fyra kilometer från industrin i fråga, såldes till en köpare i Norge.

Jag tillhör inte dem som hävdar att gällande virkespriser, som träffats genom avtal, ger skogsägaren några större nettoinkomster. Kraven på en intensifierad skogsvård är enligt nya skogsvårdslagen så pass hårda, att utgifterna för återväxtåtgärder i förening med vårt svenska skattesystem tär rätt hårt på det s. k. rotnettot. Vi bör därför göra allt för att finna vägar för att jaga kostnader som är förenade med virkesuttagen.

Statsrådet hänvisar i sitt svar till utredningen om skogsindustrins virkesförsörjning, som överlämnades till industriministern den 30 oktober i år. Jag satt själv med i utredningen, men jag måste konstatera att våra utredningsdirektiv inte omfattade den fråga som jag aktualiserat i min interpellation, utan utredningen hade som uppgift att komma med förslag om hur vi skall kunna åstadkomma ett ökat råvaruutbud samt att se över den svenska skogsbeskattningen och även hur skattesystemet fungerar i våra nordiska grannländer.

Vi kom – som jägmästare Anders Holmgren, vilken var tillkallad som expert i kommittén, också säkert skulle kunna omvittna – in på virkestransporter inom skogsbruket i samband med att vi analyserade orsakerna till de alltför låga avverkningarna. Men någon närmare studie av virkesströmmarna gjorde vi inte, eftersom detta inte ingick i vårt utredningsuppdrag.

Behovet av att få till stånd en kartläggning av virkesströmmarna i landet

har påtalats i många sammanhang, och industriministern har kanske tagit del av uppfattningen inom Svenska skogsarbetareförbundet, som anser det angeläget att skogsbrukets transportproblem blir föremål för en utredning. Förbundet har i en skrivelse nyligen sagt så här:

”Utredningen bör mynna ut i ett förslag till förändring, så att korstransporter kan elimineras. Detta skulle sänka skogsbrukets transportkostnader med ökad lönsamhet som följd, samtidigt som det också minskar importen av drivmedel till bilarna.”

Jag har i dag på förmiddagen haft samtal med företrädare för förbundet, och de är av den uppfattningen att transportkostnaderna i skogsbruket skulle väsentligt kunna minskas med åtföljande bättre lönsamhet om transporterna kunde samordnas mellan olika virkesägare, så att virket transporterades kortaste vägen till industrin. I dag är det en inte oväsentlig virkeskvantitet som körs från den ena industrins naturliga virkesfångstområde till den andra industrin och tvärtom.

Jag har tagit med mig två bilder från ett virkesupplag i Värmland bara någon kilometer från en massafabrik. virke som ursprungligen såldes till Norge, medan ägaren till den värmländska industrin, som jag tidigare sagt, fick göra inköp i Norge för att inte behöva inskränka på produktionen.

Jag har vidare här en bild tagen vid riksgränsen, närmare bestämt vid Eda tullstation, där virkesbilarna möts. Samtidigt som de värmländska industrierna, som herr Åsling mycket väl känner till, har stora problem med att få skogsråvara går stora virkesklass från Värmland till Norge, och även tvärtom. Denna märkliga virkeskarusell måste vara ett enormt slöseri med pengar.

Jag tycker att alla de här orationella virkestransporterna verkar vara så oplanerade, och det är därför jag har tagit upp problemet, som många har både skrivit och ringt till mig om. Jag har samma uppfattning som Skogsarbetareförbundet, nämligen att en kartläggning är befogad. Därför vill jag sluta med att än en gång fråga industriministern om det inte finns anledning till ett initiativ, trots att virkesförsörjningsutredningens betänkande ännu inte har remissbehandlats.

Anf. 109 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Förvisso har Gunnar Olsson anledning till sin oro, även om min tro är att det arbete som bedrivs sedan åtskilliga år tillbaka av skogsägarrörelsen och skogsindustrin för att försöka rationalisera transporterna successivt har förbättrat läget. Men jag skall vid skogsbranschrådets nästa sammankomst gärna ta upp Gunnar Olssons tanke och fråga hur man från branschens sida bedömer behovet av en insats från samhällets sida när det gäller att kartlägga virkesströmmarna. I skogsbranschrådet är både skogsägarrörelsen, skogsindustrin och de fackliga organisationerna representerade, varför detta är rätt forum att bedöma huruvida speciella samhälleliga åtgärder för att kartlägga virkesströmmarna kan erfordras.

Anf. 110 GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Jag är mycket tacksam för de senaste orden. De visar ändå att industriministern förstår dessa problem och är beredd att tackla dem på ett eller annat sätt. Och det sätt som här skisserades tycker jag låter mycket klokt.

Jag skall bara återropa ett tidigare samtal som jag hade med industriministern litet mer informellt. Herr Åsling omtalade då att det skett en viss kartläggning av virkesströmmarna i herr Åslings eget hemlän, Jämtland. Jag vill fråga: Skulle inte något av detta material kunna utnyttjas för en mera landsomfattande utredning – eller kanske för en regional kartläggning? I det senare fallet vore det ju en fördel att ta virkestransporterna i ett gränslän som objekt. Den karusell som jag talade om tidigare – i bägge riktningarna över riksgränsen – förvånar många som i någon mån har sysslat med virkeshantering. Skulle man kunna tänka sig att ta ett län som försökslän, eller är det industriministerns tanke att man skall göra en landsomfattande kartläggning?

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på interpellationerna 1981/82:85, 89 och 90 om verksamheten vid Munksjö AB

Anf. 111 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Lars Hedfors har frågat mig vad jag har gjort för att förhindra den svåra situation som nu uppstått för Munksjö AB samt vilka åtgärder jag ämnar vidtaga för att förhindra att någon del av produktionen vid Munksjö AB:s Timsforsanläggning i Markaryds kommun försvinner.

Åke Gustavsson har frågat mig vilka åtgärder jag vidtagit och vilka åtgärder jag kommer att vidtaga för att förhindra att ytterligare arbetstillfällen går förlorade för de anställda inom Munksjökoncernen i Vaggeryd samt vilka åtgärder jag kommer att vidtaga för att virkesfabriken i Vaggeryd skall kunna återuppta produktionen.

Ingegerd Elm har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit och vilka åtgärder jag kommer att vidtaga för att förhindra att ytterligare arbetstillfällen går förlorade för de anställda hos Munksjö AB i Jönköping.

Jag besvarar dessa interpellationer i ett sammanhang.

Bakgrunden till interpellationerna är den akuta kris som nyligen uppstått vid Munksjö AB och som skapat oro beroende på den stora betydelse för sysselsättningen i vissa orter i Syd- och Mellansverige som bolagets verksamhet har.

Regeringen har sedan en tid varit medveten om Munksjö AB:s besvärliga situation. För att stödja bolaget beviljade regeringen den 29 januari 1981 Munksjö AB en statlig garanti för ett lån på 20 milj. kr. Ett villkor för beslutet var att bolagets bankförbindelser beviljade Munksjö utökade krediter med

samma belopp samt amorteringsuppskov under 1981. Så sent som den 8 oktober 1981 medgav regeringen att viss för industrigarantilånet pantförskrivnen egendom fick avyttras för att bolaget skulle kunna frigöra ytterligare rörelsekapital.

Problemen har dock blivit så allvarliga att bolagets styrelse fattade beslut om att inställa betalningarna den 18 november 1981. God man har förordnats, och han undersöker nu möjligheterna att rekonstruera bolaget genom en ackordslösning som innefattar en uppgörelse med såväl prioriterade som oprioriterade fordringsägare.

I avvaktan på resultatet av gode mannens ansträngningar att rekonstruera bolaget är jag inte beredd att uttala mig om olika alternativ för företagets framtid.

Anf. 112 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

Jag har här i min hand ett upprop med ca 400 namnunderskrifter. Det är ett upprop med ett mycket enkelt och rakt budskap. Så här står det: "Vi känner ett starkt hot mot sysselsättningen inom Munksjö. Vi kräver att regeringen vidtager åtgärder för att rädda sysselsättningen i Timsfors." Det är kärva ord som uttrycker både oro och förtvivlan. Men det är också ord som röjer en klar insikt om att Munksjö's problem nu är så stora att de inte kan lösas utan statens-samhällets medverkan.

Nu kanske industriministern tycker att 400 namnunderskrifter inte är så särskilt mycket – han är säkert van vid betydligt större folkstörmar. Men då vill jag bara påpeka att namninsamlingen skedde under en eftermiddag i samband med tillkännagivandet av Munksjö's betalningsinställelse och att de 400 namnen utgör en mycket stor del av den lilla tätorten Timsfors invånarantal. Sett mot den bakgrunden är detta en stor och viktig manifestation.

Och det är inte svårt att förstå varför man vänder sig till staten med sin oro och sina krav. En orsak är naturligtvis att Munksjö AB just nu genomgår en akut kris med betalningsinställelse, ackordsförhandlingar och hot om konkurs.

En annan orsak till timsforsbornas oro är att Munksjö AB också dras med betydande strukturproblem, som kommer att kvarstå oavsett hur ackordsförhandlingarna slutar. Dessa strukturproblem har förresten i dagarna gjort sig påmind på ett för timsforsborna synnerligen brutalt sätt. Bolagsstyrelsen har nämligen beslutat att uppta MBL-förhandlingar om att avskeda 60 personer vid pappersbruket i Timsfors. Det är naturligtvis en katastrof för dem som direkt drabbas, men det är också en katastrof för Markaryds kommun, som redan nu dras med en besvärande arbetslöshet, bl. a. till följd av tidigare nedläggningar inom skogsindustrin. Jag kan nämna att kommunen har en nästan 5-procentig arbetslöshet och praktiskt taget inga lediga jobb.

Jag vill gärna ta tillfället i akt och påminna industriministern om ett löfte som han gav en gång – för inte så länge sedan förresten – till kommunala

företrädare i samband med krisen för Södra Skogsägarnas anläggning i Strömsnäsbruk, som är kommunens näst största tätort. Han lovade då att företag som etablerade sig i kommunala industrihotell i Strömsnäsbruk eller dess omedelbara närhet skulle få ett regionalpolitiskt stöd enligt de principer som gäller för stödområde 1. Sedan dess har ett företag i plastbranschen etablerat sig i Strömsnäsbrukstrakten, i ett industrihotell, men av industridepartementet förvägrats regionalpolitiskt stöd. Detta uppfattas som ett löftesbrott, och jag vill fråga statsrådet om han är villig att ompröva detta beslut.

De som nu arbetar i Timsfors har också i mycket färskt minne hur det bondekooperativa företaget Södra Skogsägarna för något år sedan fick betydande kapitaltillskott från staten. Det är kanske inte så konstigt om man nu förväntar sig en likartad behandling, särskilt som man vet att den fullständigt planlösa utdelningen av detta kapitaltillskott mycket väl kan vara en väsentligt bidragande orsak till Munksjös nuvarande problem. Det finns nämligen mycket som tyder på att subventionerna till Södra Skogsägarna i mycket stor utsträckning gick åt för att betala skogsägarna mer för skogen och därmed höja den allmänna prisnivån på skogsråvaran. Och det var något som Munksjö AB inte tålde. Att det kan förhålla sig så är ganska lätt att konstatera med hjälp av offentlig statistik, som visar att perioden 1980–1981 innebar de största prisökningarna på barrsågtimmer och massaved under de senaste tio åren.

Det är mot denna bakgrund som mina frågor skall ses. Och ser man också industriministerns svar mot denna bakgrund, så är det bara att med beklagande konstatera att svaret är lika tomt och innehållslöst som Hasse Alfredsons berömda påse. Det skingrar inga ovisshetens dimmor, det dämpar sannerligen ingen oro.

När det gäller min första fråga, om vad industriministern gjort för att förhindra den svåra situation som nu uppstått för Munksjö AB, så hänvisar han till en statlig garanti för ett lån på 20 milj. kr. Och den garantin kom förvisso väl till pass, men den var ju bara en droppe i havet. Det är något som framstår särskilt klart om man jämför med den kreditgaranti på 300 miljoner som Södra Skogsägarna fick 1978 och de 500 miljoner som samma företag fick i rent kapitaltillskott 1979. Plockar man sedan också fram motsvarande siffror för NCB och Vänerskog – siffror som för resten måste uttryckas i miljarder kronor – så framstår styvmoderligheten i behandlingen av Munksjö i en än tydligare dager.

När det gäller min andra fråga, om vilka åtgärder industriministern ämnar vidta för att förhindra att någon del av produktionen vid Munksjös Timsforsanläggning försvinner, är svaret ännu torftigare. Industriministern slinker undan genom att hänvisa till pågående ackordsförhandlingar. Det finns inte ett enda tröstens ord till dem som arbetar i Timsfors och andra Munksjöfabriker. Industriministern kunde väl åtminstone ha kostat på sig att uttrycka en förhoppning om att ackordsförhandlingarna skall gå i lås. Och om han tycker att det är för känsligt, skulle han väl ha kunnat säga någonting om sin inställning till en statlig medverkan i företagets fortsatta strukturar-

bete, som kommer att bli nödvändigt oavsett utgången av ackordsförhandlingarna. Och varför säger industriministern ingenting om Munksjö's möjligheter att få statliga kapitaltillskott på samma villkor som andra skogsföretag? Jag tolkar industriministerns tystnad på den punkten så, att han inte är villig att ge sådana bidrag. Industriministern kan rätta mig om jag har fel.

Jag vill därför allra sist fråga om detta innebär att det nu är definitivt slut med statliga bidrag till skogsföretag i kris.

Anf. 113 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Först vill jag tacka industriministern för att han har svarat på min interpellation. I likhet med Lars Hedfors vill jag gärna göra mig till tolk för den djupa oro som finns bland de anställda inom Munksjökoncernen.

Också i Jönköpings län har de anställda tagit initiativ till en namninsamling. Man fick snabbt en lista på 2 044 namn. Insamlingen organiserades av Papperindustriarbetareförbundets berörda avdelningar i Jönköping och Vaggeryd. Det skedde i samarbete med Smålands Folkblad.

En betydande majoritet av kommunfullmäktiges ledamöter exempelvis i Jönköping har skrivit under uppropet. De enda som avstod var moderaterna. Det är ett rop med begäran om ett statligt engagemang inför de stora problem som de anställda står inför. Jag vill också ta tillfället i akt att efter interpellationsdebatten överlämna uppropet till industriministern.

De anställda inom Munksjökoncernen lever i dag i en total ovisshet om sin framtid. I Vaggeryds kommun är omkring 1 000 människor direkt beroende av sulfatfabriken för sin försörjning. I en liten kommun som Vaggeryd skulle en drastisk neddragning av antalet anställda eller nedläggning få katastrofala följder för kommunen, men framför allt för de enskilda människorna, som skulle drabbas av en djup personlig tragedi.

Detta är den allvarliga bakgrunden till mina frågor till industriministern.

Det är naturligtvis nödvändigt att lösa Munksjö's akuta kris. Utan tvivel har den statliga Investeringsbanken ett utomordentligt stort ansvar för att jobben räddas, eftersom Investeringsbanken är den bank som har utlöst krisen. Därmed fick aldrig de anställda och företagsledningen chansen att genomföra rekonstruktionen av företaget, som skulle ha lett till lönsamhet redan nästa år.

I Vaggeryd ligger sedan mer än ett år tillbaka Nordens kanske modernaste virkesfabrik i malpåse. Här finns alltså en modern maskinpark, en ny byggnad och en kunnig arbetskraft. Men dessa resurser utnyttjas inte. Det är stora investeringar som står helt outnyttjade. Brandförsäkringsvärdet – för att ta det som exempel – är 160 milj. kr. Samtidigt finns det stora risker för att maskinerna säljs ut, att virkesfabriken styckas och att grunden därmed rycks undan för en framtida produktion. Detta får inte ske.

I omedelbar anslutning till virkesfabriken ligger sulfaten. Där är produktionen i gång – än så länge, tvingas jag tillägga. Nu är risken stor att också sulfaten slås ut. Vid en okontrollerad konkurs, som hänger som ett stort hot

över de anställda, är naturligtvis förutsättningarna för överlevnad avsevärt lägre än om ägarna och de anställda fått chansen att själva kontrollera utvecklingen.

Enligt personer som är bransch-kunniga kan anläggningen drivas under lång tid framöver utan att några omfattande investeringar behöver göras. Sulfaten i Vaggeryd levererar det mesta av sin massa till pappersfabriken i Jönköping. Därför är det också naturligt att se Munksjös anläggningar i Vaggeryd och Jönköping som en enhet. Enligt min mening hade den situation som Munksjö nu befinner sig i ej behövt uppstå om Investeringsbanken haft mer is i magen, och om regeringen medverkat till att få en kontroll över virkespriserna.

Arbetarrörelsen i Jönköpings län kräver inte att Munksjö skall få förmåner utöver vad bondeägda skogsföretag fått. Men vi kräver med stor bestämdhet att de anställda skall ha rätt till trygghet i anställningen oavsett om de jobbar i ett bondeägt eller i ett privatägt företag. De miljardbelopp som pumpats in i de bondeägda företagen NCB, Vänerskog och Södra Skogsägarna AB, skall ställas mot de 20 miljoner i industrigarantilån till Munksjö som industriministern nämnde.

Det är dessutom så, enligt den uppfattning som såväl branschfolk som fackliga företrädare har, att de enorma summor som pumpats in i dessa bondeägda företag lett till kraftigt ökade virkespriser. Lars Hedfors pekade på det tidigare i sitt anförande, och jag skall redovisa det på ett annat sätt. I dag ligger priset på massaved i Götaland på 137:50 kr./m³ mot att det för två år sedan låg på 98 kr./m³ och så sent som 1973 var nere i drygt 50 kr.

Här har det alltså skett en prisexplosion som naturligtvis drabbar ett företag utan egna skogstillgångar som Munksjö mycket hårt. Här handlar det alltså om en tredubbling av priset på råvaran under en 7–8-årsperiod, och för detta har naturligtvis också regeringen ett ansvar. Detta har lett till att Munksjö och Vaggeryd har stora problem i dag.

Den utveckling som skett kan knappast ha kommit som en överraskning för regeringen. Därför är det allvarligt att man från regeringens sida inte lämnat något svar varken på Lars Hedfors fråga om Timsfors, Ingegerd Elms om Jönköping eller min fråga om Vaggeryd.

Jag menar att aktieägarna i Munksjö måste ta sitt ansvar. Jag har inget emot att man skriver ner aktiernas värde till noll om det nu går. Jag menar också att såväl Investeringsbanken som de privata affärsbankerna måste medverka till att nuvarande kris snabbt kan gå mot ett lyckligt slut, bl. a. genom en ackordsuppörelse.

Vid det höga spel som nu pågår mellan olika svenska och utländska kapitalintressen får de anställda stå vid sidan om. Men det är deras jobb det handlar om. Därför hade det varit bra om en företrädare för landets politiska ledning hade ställt sig upp och sagt att också regeringen är beredd att hjälpa till att klara jobben. Kanske kan man hoppas på att industriministern i sin replik är beredd att göra sådana utfästelser som han avstått från att göra i sitt huvudanförande, vars omfattning och innehåll jag hoppas inte är ett uttryck för att regeringen har ett ringa intresse för jobben.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

*Om verksamheten
vid Munksjö AB*

Vaggeryds kommun ligger redan i dag högt på arbetslöshetslistan. Förra månaden gick det 20 arbetssökande på varje ledigt arbete, och de senaste siffrorna visar att det går 30 arbetslösa på varje ledigt jobb i Vaggeryd. Bara detta säger att det skulle bli orimliga följder om sulfaten försvann och om inte virkesfabriken återuppstod. Därför är det naturligt att stödja de anställdas krav att rädda jobben på Munksjö. Jag vill därför upprepa de frågor som jag ställt till industriministern och som jag tyvärr inte fick något svar på.

För det första: Vilka åtgärder har statsrådet vidtagit och vilka åtgärder kommer statsrådet att vidta för att förhindra att ytterligare arbetstillfällen går förlorade för de anställda inom Munksjökoncernen i Vaggeryd? För det andra: Vilka åtgärder kommer statsrådet att vidta för att virkesfabriken i Vaggeryd skall kunna återuppta produktionen.

Anf. 114 INGEGERD ELM (s):

Fru talman! Eftersom de här tre interpellationerna rör samma koncern har det allra mesta som är koncernövergripande nu sagts från talarstolen. Jag tänker därför inrikta mig på Jönköpingsanläggningen.

Jag vill börja med att tacka industriministern för att jag har fått svar på min interpellation om anläggningen i Jönköping. I likhet med Åke Gustavsson hoppas jag att industriministern under den här överläggningen kan ge mig ett fylligare besked än vad som har lämnats i svaret om regeringens vilja att stödja de anställda vid Munksjö.

Efter överläggningen med industriministern i Jönköping den 21 november i år hyste de anställda en försiktig förhoppning om regeringens stöd. Det är nu min förhoppning att industriministern här i dag vidimerar att regeringen är beredd att ta ansvar för Munksjöarbetarnas trygghet.

Som framgår av min interpellation är Munksjö en av de största industrierna i Jönköpings kommun. Det är dessutom den enda av de stora industrierna som fortfarande har huvudkontor i kommunen.

Näringslivets koncentration har medfört att Jönköpings kommun i dag är starkt beroende av beslut som fattas långt bort från oss, med allt vad det innebär. Vi räknar med att omkring 2 500 människor för sin försörjning är beroende av Munksjö i Jönköping. I en kommun av Jönköpings storlek skulle en neddragning eller ytterligare nedskärning av antalet arbetstillfällen få mycket allvarliga konsekvenser för både kommun och län.

Sedan 1975 har antalet arbetstillfällen i tillverkningsindustrin i Jönköping minskat med mellan 2 000 och 2 500. Hittills har de som genom dessa neddragningar blivit ställda utan arbete kunnat få arbete inom den gemensamma sektorn eller annan tjänsteverksamhet. Men som vi alla vet har kommuner och landsting nu tvingats skära ned sin verksamhet. Samtidigt har vi fått ett flertal varsel om uppsägningar och permitteringar. De har under den gångna hösten och vintern ökat, så att sysselsättningssituationen även i Jönköping nu inger stor oro.

Enligt den senaste statistiken har antalet sökande per ledig plats ökat fyra och en halv gång från månadsskiftet november-december 1980 till samma tidpunkt i år. Den utvecklingen är vi i Jönköpings kommun mycket skrämda

över. Skulle nu också Munksjöfabriken läggas ned inom den närmaste tiden, får vi en ökning av arbetslösheten med omkring 800 personer.

Avslutningsvis vill jag ställa en fråga till industriministern: Kan jag åka hem till Jönköping och tala om för de Munksjöanställda att de har regeringens stöd för sina arbeten, om de skulle behöva det?

Anf. 115 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Jag har vid mitt besök i Jönköping till de anställdas företrädare sagt att vi från regeringens sida har högsta beredskap och är beredda att göra allt vad vi kan för att få en positiv lösning av Munksjöns kris. Jag kan för dagen inte säga mera, och det tycker jag att de ärade interpellanterna måste ha en viss förståelse för. Eftersom ackordsförhandlingarna f. n. befinner sig i ett intensivt skede, så gagnar man knappast en positiv lösning av krisen genom att föra en mera detaljerad debatt här i kammaren i dag. Det hoppas jag att interpellanterna också har förståelse för, och det är förklaringen till att mitt svar är relativt kortfattat.

Det finns dock några missförstånd som kommit fram här i debatten och som jag är angelägen att klara upp. Bl. a. görs det jämförelser med andra företag – med de s. k. skogsägarföretagen. Lars Hedfors talade t. o. m. om planlösa utdelningar av kapital och subvention till skogsägarna, omdömen som dess värre är mycket löst grundade och vittnar om att Lars Hedfors i verkligheten inte har trängt in i frågorna.

Man skall f. ö. inte ta de 20 miljonerna i garantilån till Munksjö när man jämför med de statliga insatserna. Staten är intressent i ackordsförhandlingarna. Det är fråga om ett belopp på mer än 150 milj. kr. Detta är alltså det totala statliga intresset i Munksjö i dag, och det kan jämföras med motsvarande intressen t. ex. i den ackordsförhandling som för ett år sedan bedrevs i Vänerskog.

Men allvarligare i det här sammanhanget är att både Åke Gustavsson och Lars Hedfors säger att miljardbelopp pumpats in i bondeföretag och lett till kraftigt ökade virkespriser. Detta är onekligen ett intressant och avslöjande yttrande. Åke Gustavsson sade ordagrant så. Det innebär med andra ord att i dag anser Åke Gustavsson och andra företrädare för arbetarrörelsen att man skulle ha låtit skogsägarföretagen gå i konkurs den dag som de här insatserna bestämdes. Det är ju inte till virkespriser som det kapital som kommit in genom aktieteckningen i NCB och Södra Skogsägarna har använts. Och det är inte till virkespriser som ackordssubstansen i Vänerskog avräknats, utan det skedde för att rädda sysselsättningen, för att hålla industrier vid liv där man inte kunde se någon alternativ köpare eller användare.

Det är onekligen sensationellt och värt att notera att i dag anser socialdemokratins företrädare att man skulle ha ökat virkestillgången för den svenska industrin genom en snabbare och mera brutal nedläggning av de företag som råkade i kris 1977–1978, när det inte fanns köpare till företagen. På annat sätt kan man inte tolka det. Och det är precis samma argumentering som vi har mött från företrädarna för vissa enskilda företag; de har sett de statliga industripolitiska insatserna som någonting som har bidragit till att

Måndagen den
14 december 1981

*Om verksamheten
vid Munksjö AB*

upprätthålla en för stor industrikapacitet i landet.

Jag skulle till sist vilja säga att jag inte vill ge mig in i en vidare diskussion beträffande Munksjö, därför att ackordsförhandlingarna – som jag sade inledningsvis – pågår. Vi har anledning att hoppas att intressenterna i ackordet – ingen nämnd och ingen glömd – gör sitt yttersta för att medverka till en positiv lösning. Detta har hela tiden varit mitt krav, och det vill jag gärna upprepa från den här platsen.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 116 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Industriminister Åsling säger att vi som företräder arbetarörelsen skulle ha förordat att man inte borde ha pumpat in miljardbelopp i de bondeägda företagen. Så är det naturligtvis inte.

Det vi har gjort är att vi har ställt vissa villkor för de stora stöden till dessa företag. Vi har t. ex. velat se till att pengarna som gått till Södra Skogsägarna inte i stället har använts för att höja råvarupriserna. Det tycker jag är ett ganska rimligt krav. Nu har det blivit tvärt emot vad vi krävde, på grund av den stora planlösheten i regeringens subventionspolitik.

Sedan måste jag ge industriministern en eloge för hans stora skicklighet när det gäller att undvika att besvara frågor. Därför skulle jag vilja göra en kommentar inte till det som industriministern har sagt utan till det som industriministern har underlåtit att säga.

Han säger t. ex. ingenting om hur han ställer sig till de pågående ackordsförhandlingarna, om han tycker att företaget skall drivas i konkurs eller ej. Jag vill erinra om att en konkurs för Munksjö skulle innebära att företaget i fråga slås sönder. De bästa bitarna i Munksjö skulle köpas upp och möjligen slås ihop med andra och större företag. De sämsta bitarna, de som har den sämsta lönsamheten, skulle helt försvinna. De skulle slås ut.

Och vad skulle vi då få för någonting? Jo, en gigantisk koncentration i den svenska skogsindustrin som påbörjades redan i samband med t. ex. Södra Skogsägarnas strukturarbete, bl. a. i Småland. Vi skulle få en väldig utarmning av bygderna i Småland. Åke Gustavsson har redan beskrivit hur det skulle gå för Vaggeryd. Vi kan ta ett annat exempel, som ligger mig varmt om hjärtat, nämligen Timsfors i Markaryds kommun.

Markaryds kommun har under de senaste två åren förlorat 700 industriarbetstillfällen av ungefär 3 000. Markaryds kommun skulle inte tåla, att det går illa med Munksjöns anläggningar i Timsfors.

Jag tycker att det här rimmar väldigt dåligt med kravet på decentralisering, som centern ofta gör sig till företrädare för.

Industriministern säger heller ingenting om sin eventuella medverkan i det fortsatta strukturarbetet inom Munksjökoncernen, som kommer att bli nödvändigt. Jag vill gärna erinra om vad som sades när man fattade beslutet om garantin på 20 milj. kr. till Munksjö. Då sades det nämligen ganska klart

ifrån att inte minst regeringen har ett ansvar för den fortsatta utvecklingen inom Munksjö.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

*Om verksamheten
vid Munksjö AB*

Anf. 117 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att industriministern hävdar tesen att i ett trångt läge är anfall bästa försvar. Det är många som har anledning att vara tacksamma för att herr Åsling inte är försvarsminister.

Nils Åsling säger att regeringen har högsta beredskap och att vi skall göra vad vi kan för en lösning. Det låter bra, men man blir besviken när industriministern sedan fortsätter med att säga att han inte vill föra någon detaljerad debatt om detta i kammaren i dag. Ingen har begärt det, herr Åsling. Vi har bara begärt att får svar på vår fråga. Vi behöver inga detaljer.

Jag skall ställa frågan ännu mera allmänt: Är industriministern beredd att rädda jobben för de anställda i Munksjökoncernen? Jag behöver inte veta några detaljer, utan jag vill ha en allmän utfästelse från regeringens sida på den punkten.

Sedan säger Nils Åsling att socialdemokraterna hävdar att vi borde ha låtit en massa skogsägarföretag gå i konkurs. Vad är det för trams? Vem från den socialdemokratiska sidan har hävdat att man borde låta andra skogsföretag gå i konkurs? Detta stämmer inte, det är inte sant. Vad som däremot är rimligt att hävda är att man när man går in med pengar till de bondeägda företagen inte bör låta andra företag drabbas på ett negativt sätt av detta, ty det har blivit den direkta följderna för Munksjö del. Den kris som Munksjö AB befinner sig i i dag har utlösts av den bank som Nils Åsling i egenskap av statsråd har ett speciellt ansvar för, nämligen Investeringsbanken. Det är den som har utlöst hela krisen genom att säga upp sina lån – den bank som har tillkommit för att ta större risker än de privata affärsbankerna uppträder fegast i dag av dem allihop. Jag tycker att man bör gå in och ta ett ansvar för jobben. Vi kan inte låta företagen ramla ihop i det här landet.

Det står dessutom i näringsutskottets förslag till skrivning som sedan blev riksdagsmajoritetens beslut – och det är den borgerliga delen av riksdagen som står bakom detta – på följande sätt: "Statens uppgift bör vara att noga följa utvecklingen inom branschen med möjlighet att ingripa då företagens agerande tenderar att ge upphov till en utveckling som inte är önskvärd från samhällsekonomisk synpunkt."

Att den möjligheten till ingripande skulle innebära att Investeringsbanken skulle driva Munksjö AB till randen av konkurs tror jag inte ens någon av de borgerliga riksdagsledamöterna hade tänkt sig, när den skrivningen gjordes.

Jag vill bara ha en utfästelse: Är industriministern beredd att klara jobben inom Munksjö AB?

Anf. 118 INGEGERD ELM (s) replik:

Herr talman! Den repetition som industriministern nu gav av sitt svar i Jönköping är helt riktig. Jag har fått hans uttalande så skildrat också från

Jönköping. Regeringen har lovat högsta beredskap samt att göra allt vad som kan göras för att klara krisen för Munksjö AB.

Men då frågar man sig nu på Munksjö: Vad görs under tiden? Vad görs för att uppfylla detta löfte? Det var därför jag omformade min fråga något mot slutet, och jag vill upprepa den frågan: Kan jag i slutet av veckan åka hem till Jönköping och tala om för de anställda på Munksjö AB att regeringen håller på och arbetar för Munksjö och att regeringen kommer att stödja arbetarna på Munksjö, om de behöver det, för att trygga deras arbeten?

Anf. 119 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag vill på nytt framhålla att det ju inte är här i kammaren som vi bedriver ackordsförhandlingar. Det är därför inte möjligt att här ge sig in i en detaljdiskussion med utfästelser och garantier. Vi måste låta parterna förhandla färdigt innan vi ger oss in i en sådan diskussion om samhällsåtagande etc.

Det är f. ö. ganska märkligt i denna debatt att varken Lars Hedfors eller Åke Gustavsson kräver några som helst åtaganden, bidrag, utfästelser från ägarna och de privata bankerna etc. som är inblandade i detta ackordsförfarande, utan de anser att det är staten som skall betala fiolerna. Vad är det för affärsmässighet och vad är det för rimlig avvägning av intressena att föra diskussionen på detta ensidiga sätt? Alla inblandade i ackordsförhandlingarna bör enligt min mening känna sitt ansvar för att finna en positiv lösning.

Jag vill sedan till Lars Hedfors och Åke Gustavsson säga att det är nära nog genant att behöva påminna om grundläggande fakta när det gäller marknadsutvecklingen på skogsråvara. Det är ju så att det är bristen på råvara eller, om man så vill, överkapaciteten i industrin som konstituerar virkespriserna. Det ni här säger, nämligen att stödet till skogsägarindustrin innebär att man har höjt virkespriserna, är ju bara ett konstaterande av att ni anser att dessa industrier borde ha lagts ner, och det är ju avslöjande för inte bara dagens debatt utan över huvud taget klivenheten i det socialdemokratiska agerandet när det gäller skogsindustrins omstrukturering. Ibland gör man gemensam sak med de intressen som ser en lättad marknad genom nedläggning av industrier som den enda rimliga lösningen. Ibland kräver man statliga insatser för att hålla andra industrier vid liv. Det finns alltså ingen klar linje i de socialdemokratiska ståndpunkterna i denna fråga. Ta och samla er kring en given, definitiv linje fotad på fakta, innan ni börjar angripa regeringen och kräva att den vidtar åtgärder på skogsindustrins område!

Anf. 120 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Vi är naturligtvis klart medvetna om att det i stor utsträckning är bristen på råvara som konstituerar priserna – det säger sig självt. Men det kan inte vara en tillfällighet, industriministern, att det just efter det att Södra Skogsägarna fick sina väldiga subventioner blev en klar puckel på priskurvan när det gäller massaved och sågtimmer. De flesta är överens om att det måste finnas ett samband där emellan. Det borde även

industriministern kunna förstå.

Ingen inom mitt parti har någonsin förordat att några industrier skall läggas ned i Småland. Vi har tvärtom arbetat för att man skall vänta så länge som möjligt med de nedläggningar som centern i så stor utsträckning är ansvarig för.

Jag är slutligen, herr talman, medveten om att vi inte skall bedriva ackordsförhandlingar här i kammaren. Det begär jag verkligen inte av industriministern. Men vad jag begär är ett positivt uttalande om och en positiv inställning till att dessa ackordsförhandlingar skall gå i lås, så att en konkurs vid Munksjö AB kan undvikas. En sådan skulle bli förödande för många bygder i Småland.

En sak till. Nog har vi ställt krav på bankerna. Men vi gör det inte här i kammaren – det är inte rätt forum för att kräva något av de privata bankerna. Möjligen kan vi här ställa krav på Investeringsbanken, eftersom det är en statlig bank. Vi hoppas att industriministern vidarebefordrar våra krav till Investeringsbanken.

Anf. 121 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med industriministern om att debatten blir ensidig, alldeles speciellt som industriministern inte ens bekvämar sig med att lyssna till vad man har att säga. Jag skall gärna repetera vad jag sade i mitt huvudanförande om aktieägarna och de privata bankerna. Så här sade jag:

”Jag menar att aktieägarna i Munksjö måste ta sitt ansvar. Jag har inget emot att man skriver ned aktiernas värde till noll, om det nu går. Jag menar också att såväl Investeringsbanken som de privata affärsbankerna måste medverka till att nuvarande kris snabbt kan gå mot ett lyckligt slut, bl. a. genom en ackordsuppgörelse.” Därefter fortsätter jag att diskutera kring det höga spel som svenska och utländska kapitalintressen för över de anställdas huvuden. Det hade varit bra om industriministern åtminstone hade lyssnat till vad jag sade. Då hade debatten sluppit att bli så ensidig. Det är alltså fel av industriministern att påstå att vi inte kräver något av de privata bankerna och aktieägarna.

Industriministern hävdar att det är bristen på råvara som bestämmer priserna, och det är riktigt. Den stora underavverkningen av råvaror är en av orsakerna till att Munksjö AB i dag befinner sig i en så allvarlig kris. Hade den socialdemokratiska politiken följts, så hade avverkningen varit högre.

I vår skogspolitiska motion har vi inriktat oss på tre huvudmål. För det första måste industrins råvarubehov säkerställas såväl i det korta som det långa perspektivet. Det har inte skett. För det andra måste möjligheterna att stärka industrins konkurrenskraft tas till vara fullt ut. Med den nuvarande politiken försämrar man i stället industrins konkurrenskraft. För det tredje måste utvecklingen ske i sådana former och i sådan takt att sysselsättningen kan hävdas och de berörda orternas överlevnad inte sättas i fara. Tyvärr är

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

*Om verksamheten
vid Munksjö AB*

det precis vad som håller på att hända i Vaggeryd, Jönköping, Timsfors och på en rad andra ställen.

Anf. 122 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tycker detta är ganska märklig debatt. Den visar med all tydlighet hur politiker av olika partifärg spelar med människors problem och exploaterar dem för sina politiska syften utan att egentligen ha några allvarliga avsikter att försöka lösa dem.

Vad menar jag då med denna förebråelse? Jo, alla har ju vetat, ända sedan tidigt i våras, hur det låg till med Munksjö. Ändå har inte, varken från regeringens sida eller från den socialdemokratiska oppositionen, något initiativ tagits för att försöka hjälpa upp situationen. Nu – när möjligheterna är i stort sett mer eller mindre försuttna, när krisen har gått väldigt långt och när man i dag för en debatt där man bara kan diskutera men inte besluta eller komma med några krav, motioner eller annat – då kommer saken upp i riksdagen. Det fanns ju tillfälle till det tidigare i våras, när regeringen lade fram en proposition om viktigare delar av skogspolitiken. Då fanns det tillfälle för regeringen att ta upp den här problematiken. *Då* fanns det också tillfälle för den socialdemokratiska oppositionen att väcka motioner i ärendet. Men det gjorde man inte.

Vänsterpartiet kommunisterna lade i det sammanhanget fram en motion om att riksdagen skulle uppdra åt staten att söka förvärva virkesfabriken i Vaggeryd för att åtminstone undvika krisen där. Jag tog personligen kontakt med representanter för den socialdemokratiska gruppen och bad dem att i utskottet se till att de båda arbetarpartierna, eventuellt med hjälp av borgerliga avhoppare på Smålandsbanken, skulle kunna åstadkomma ett beslut i den riktningen. Men vad skedde? Ja, regeringen hade naturligtvis inga åtgärder att föreslå – den är ju inte intresserad av att gripa in för att lösa problemen på det sättet – och den socialdemokratiska gruppen i utskottet tog över huvud taget inte upp saken. Ledamöterna i den socialdemokratiska gruppen förenade sig i stället med den borgerliga utskottsmajoriteten och beslöt, i broderligt samarbete med denna, att avvisa kommunisternas motion med krav på att staten skulle förvärva virkesfabriken i Vaggeryd – som är en ekonomiskt bra affär och som, när det gäller förädlingslinjen inom skogsindustrin, representerar en framtidsinriktning.

Detta visar att när det verkligen kommer till handling är det ingen som egentligen vill göra någonting. Det är ingen som tar itu med någonting i tid, utan krisen får bara utvecklas. Det enda man tycks vara intresserad av är att ställa till med så mycket oväsen och så mycket debatt som möjligt, i ett läge när tiden håller på att rinna ut och när själva den formella situationen i riksdagen gör att man icke kan framställa några motionsförslag, icke komma till några beslut, icke i realiteten kan tvinga regeringen till någonting eller ge den något bestämt uppdrag från riksdagen. Har det verkligen blivit så här i landet att man nu bara utnyttjar krisen, människornas rädsla för arbetslöshet, människornas svårigheter och näringslivets problem, för att skaffa sig valpolitiska fördelar? Är de arbetslösa och de som nu är oroade inom

Munksjökoncernen där nere i Småland för oss politiker bara valboskap? Är det på det sättet – som det nu i dag tycks vara – då förvånar det inte mig att människorna börjar visa misstro och förakt för yrkespolitiker. Även mig fyller det skådespelet med en viss avsmak, det måste jag tillstå.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

*Om verksamheten
vid Munksjö AB*

Anf. 123 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Det kanske då kan vara anledning att helt kort informera Jörn Svensson om att när vi behandlade den propositionen hade socialdemokraterna ett särskilt yttrande där det står exakt så här:

”Regeringen kan därför nu inte springa ifrån sitt ansvar för den fortsatta strukturomvandlingen inom Munksjökoncernen. Det är viktigt att det fortsatta strukturarbetet sker under medverkan av de anställda. Vi utgår ifrån att regeringen noga följer det pågående strukturarbetet.”

Det var alltså den linje som vi socialdemokrater hade och som vi också följde i debatten här i kammaren.

Anf. 124 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag vill först instämma med Lars Hedfors och också konstatera att socialdemokraterna har ställt krav på *handlingsprogram* för hela skogsindustrin liksom på att ett strukturbolag skall upprättas.

Det intressanta med kommunisternas motion från i våras var ju att de ville att domänverket skulle ta över virkesfabriken. Domänverket är i dag intresserat av virkesfabriken, men det kanske skulle kunna intressera Jörn Svensson att få veta att det intresset dikteras av att domänverket enbart vill köpa *maskinerna*, för att den vägen stycka fabriken. Jag är inte säker på att det skulle bidragit till att lösa problemen att domänverket skulle ha övertagit virkesfabriken i Vaggeryd.

Sedan är jag litet överraskad – för att inte använda samma ordval som Jörn Svensson, som säger att han är beklämd – över att Jörn Svensson går upp i *debatten moraliskt indignerad* som en ljusets riddare och spyr sin galla över de socialdemokrater som agerar för att rädda jobben. Om Jörn Svensson över huvud taget har någon kontakt med de fackliga organisationer som är berörda i Jönköping och Vaggeryd, borde han veta att vårt handlande är ett resultat av *överläggningar mellan Pappers avdelningar* och mellan företrädare för Trä. Vi skulle inte drömma om att agera på något annat sätt än det som ligger i linje med de anställdas intresse. Det är en självklarhet för en socialdemokratisk politiker.

Anf. 125 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag kan svara att även mitt handlande när det gäller den motion om Vaggeryd som vi hade kunnat besluta om i våras tillkom efter kontakt med och efter initiativ från den fackliga ledningen vid virkesfabriken. Frågan om domänverkets övertagande av fabriken ställde vi över huvud taget inte. Vi talade om statligt förvärv. Däremot är det riktigt att domänverket då var invecklat i diskussionen, men det var inte fråga om att riksdagen skulle ge regeringen i uppdrag att se till att just domänverket köpte

fabriken. Det skulle vara ett statligt förvärv som garanterade att denna viktiga förädlingslinje inom skogsindustrin bevarades. Det fanns ett par socialdemokrater som röstade för vårt förslag, men den socialdemokratiska gruppen som helhet hjälpte de borgerliga att rösta mot det. Ni kunde ha tagit ett initiativ i utskottet med utgångspunkt i vår motion, och de båda arbetarpartierna kunde ha gått samman för att eventuellt tvinga fram ett resultat. Men ni lät tillfället gå er ur händerna, därför att ni spelar. Det hela är bara ett valpolitiskt spel. Ni spelar här liksom i alla andra sådana här frågor som ni tar upp, om t. ex. varvsindustrin och många andra ting.

Det var roligt att höra att den socialdemokratiska linjen bestod av ett särskilt yttrande, där man så att säga räddade sin själ och ändå slapp att göra något konkret. Hade det inte varit bättre om de båda arbetarpartiernas gemensamma linje hade varit att göra någonting åt Vaggerydsfrågan och i det sammanhanget också göra något mer åt hela Munksjöproblematiken? Som en stor socialdemokratisk grupp i vederbörande ansvariga utskott hade ni ju haft alla möjligheter att ta ett sådant initiativ. Och vi hade naturligtvis från kommunistisk sida helhjärtat stött er i det avseendet. Men när man agerar på det sättet att man inte begagnar tillfällena att göra någonting i riksdagen och sedan för saken till debatt uteslutande när det har gått många månader och det hela har kommit i ett desperat läge, måste slutsatsen bli att det bara är ett valpolitiskt spel. Ni har i verkligheten – konkret, när det kommit till handling – svikit de anställda.

Anf. 126 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Jag förstår uppriktigt sagt inte varför Jörn Svensson tar munnen så full. Han deltar ju i allra högsta grad i detta valpolitiska spel, om det nu är på det viset.

Vi socialdemokrater har hela tiden drivit en konsekvent linje när det gäller skogspolitiken, när det gäller att få fram råvara, när det gäller strukturarbetet i skogsindustrin osv. Jag skulle vilja fråga Jörn Svensson: Hur många gånger har Jörn Svensson eller hans partivänner i riksdagen varit i kontakt med de anställda i t. ex. Timsfors för att diskutera deras problem? Mig veterligt har ni aldrig varit det.

Anf. 127 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag tror man skall akta sig för att pådyvla sina debattmotståndare andra motiv än dem som vederbörande försöker redovisa från talarstolen. Jag utgår från att Jörn Svensson i sin uppfattning drivs av en ärlig övertygelse. Det kunde också någon gång vara hälsosamt att höra att Jörn Svensson hade motsvarande utgångspunkt för sitt agerande.

Vi menar att läget nu är desperat, men vi menar inte, Jörn Svensson, att det är för sent att göra någonting. Det går visst att handla! Därför har vi ställt frågorna till industriministern. Jag förstår att industriministern nu med stor tillfredsställelse noterar och konstaterar att detta blir en debatt mellan vpk och socialdemokraterna i stället för mellan regeringen och oppositionen. Jag tror att industriministern i efterhand har all anledning att tacka vpk:s

Anf. 128 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Industriministern och jag har haft många skarpa debatter, och vi skall nog gemensamt kunna ta hand om honom, om ni vill vara på samma sida som vi. Men i våras var ni på samma sida som den borgerliga majoriteten i utskottet. Då var det ni som hjälpte dem mot oss. Det är den situationen som konfunderar mig. Den leder mig till frågan: Om era avsikter är ärliga, varför var ni då på den borgerliga sidan den gången? Varför var ni inte i våras där den samlade arbetarrörelsen borde ha varit? Det var ett par socialdemokrater som röstade med oss, men varför gjorde inte hela den socialdemokratiska gruppen det? Varför gjorde socialdemokraterna inte ett dugg i utskottet? Och varför har de sedan väntat till detta fruktlösa tillfälle, när det inte finns någon proposition, när det inte finns någon motion, när man inte kan komma till något beslut?

*Om verksamheten
vid Munksjö AB*

Anf. 129 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag skall bara göra ett konstaterande i anslutning till det ärende som behandlades i våras, näringsutskottets betänkande nr 54. Vid det hade socialdemokraterna fogat fyra reservationer, där vi alltså uttryckte en annan uppfattning än de borgerliga. Och vi hade ett särskilt yttrande om virkesfabriken i Vaggeryd. Det är ren historieförfälskning att, som Jörn Svensson gör, säga att vi stod på samma sida som de borgerliga.

Jag vill till sist ta mig friheten att ge industriministern möjlighet att svara på frågan vilka åtgärder han är beredd att vidta för att rädda jobben i Munksjökoncernen. Är han över huvud taget beredd att göra någonting?

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1981/82:17

Skatteutskottets betänkanden 1981/82:23 – 25

Justitieutskottets betänkanden 1981/82:16 – 25

Utrikesutskottets betänkanden 1981/82:17 – 19

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1981/82:5

Socialutskottets betänkanden 1981/82:21 – 24

Utbildningsutskottets betänkanden 1981/82:5 och 6

Trafikutskottets betänkanden 1981/82:7 och 8

Näringsutskottets betänkanden 1981/82:11 och 14

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1981/82:9

25 § Anf. 130 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs socialutskottets betänkanden 22 – 24, socialförsäkringsutskottets betänkande 5 och lagutskottets betänkande 14 i nu angiven ordning närmast efter lagutskottets betänkande 18.

Nr 51

Måndagen den
14 december 1981

*Meddelande om
interpellation*

26 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1981/82:82 med förslag till lag om utförelse av vissa äldre kulturföremål
1981/82:84 om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges
stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar

27 § Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1981/82:13 om riksbankens avdelningskontor

1981/82:14 med anledning av förnyad behandling av motioner om offentlig
upphandling

Skatteutskottets betänkande

1981/82:21 om tilläggsavtal till avtalet mellan de Nordiska länderna om
handräckning i skatteärenden, m. m. (prop. 1981/82:73)

Socialutskottets betänkanden

1981/82:26 om tilläggsbudget I, såvitt avser statens bakteriologiska labora-
torium och akademiska sjukhuset i Uppsala (prop. 1981/82:25 delvis)

1981/82:27 om socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen
m. m. (prop. 1981/82:60 delvis)

Utbildningsutskottets betänkande

1981/82:7 om anslag på tilläggsbudget I (prop. 1981/82:25)

Näringsutskottets betänkanden

1981/82:10 om auktoriserade revisorer hos stat och kommun

1981/82:15 om ökad tillverkning av lantbruksmaskiner

1981/82:16 om möbelindustrin

1981/82:17 om konsumentpolitiska frågor

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1981/82:10 med anledning av förnyad behandling av motioner om medbe-
stämmande i arbetslivet m. m.

28 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 14 december

1981/82:103 av *Pär Granstedt* (c) till kommunministern om interpellations-
rätten enligt kommunallagen:

I kommunallagen 2 kap 24 § står följande:

”Ledamot i fullmäktige får till ordföranden i styrelsen, annan nämnd eller beredning framställa interpellation i ämne som tillhör fullmäktiges handläggning.”

I utskottets specialmotivering i KU 1976/77:25 förklaras innebörden av detta på följande sätt:

”Med detta förstås att interpellationsämnet skall falla såväl inom den allmänna kommunal resp. landstingskommunala kompetensen som inom ramen för de frågor som kan behandlas av fullmäktige. Härigenom utesluts bl. a. interpellationsdebatter i allmänpolitiska frågor, liksom i frågor som nämnderna enligt särskilda författningar har att pröva utan att vara ansvariga för sina åtgärder inför fullmäktige.

Detta stadgande i den kommunallag som antogs av riksdagen våren 1977 överensstämmer med vad som gällde i den tidigare kommunallagen. I den praktiska tillämpningen har det förekommit att denna begränsningsregel tolkats som ett hinder för att föra interpellationsdebatter i viktiga planeringsfrågor – t. ex. möjligheten till bostadsbyggande i glesbygd. På samma sätt skulle den kunna åberopas som hinder för att diskutera vissa miljöfrågor och sociala frågor.

Detta stadgande kom till i en tid när det ansågs naturligt att staten noga reglerade den kommunala verksamheten genom lagregler i styrande statsbidragsbestämmelser. Numer gör ett annat synsätt sig gällande. Kommunernas förmåga att själva bedöma och sköta sina egna angelägenheter respekteras på ett annat sätt än tidigare. Olika detaljregler tas bort.

Frågan är om det inte finns anledning att också se över reglerna för interpellationsdebatterna, så att hela den kommunala verksamheten kan ställas under debatt i fullmäktige.

Jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till kommunministern ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att ta initiativ till en översyn av kommunallagen 2 kap. 24 § om interpellationsrätten i enlighet med vad jag här har anfört?

29 § Kammaren åtskildes kl. 15.18.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert